

П 87628

ГОСПОДАРСТВО УКРАЇНИ

ЩОМІСЯЧНИЙ ПОЛІТИЧНО-ЕКОНОМІЧНИЙ ЖУРНАЛ

3

1931

Ціна 2 карб.

V.N. Karazin Kharkiv National University

00390284

0

Склеп видання: Харків, Буд. Держпромисловости, корпус В.
Вид-во „ГОСПОДАРСТВО УКРАЇНИ“

З М І С Т

I. Статті

	Стор.
В. Мишкіс — Госпрозрахунок — знаряддя боротьби за плян і більшовицькі темпи	3—9
Л. Свержин — Принципи плянування складного хемічного промпідприємства	10—22
М. Квятковський — Машиново-тракторні станції як чинник соц. перебудови с. г-ва	23—36
Л. Генес — Програма укр. металургії на третій вирішальний рік п'ятирічки	37—54

II. Нариси і замітки

П. Бровар — До перспектив розвитку тваринництва на Україні	55—68
В. Сігал і В. Ковалевська. До питань металопостачання України	69—76
В. Чуїстов — Шляхи розвитку паперової промисловости України	76—84

III. Економ. життя закордонних країн

І. Лебединський — Аграрна криза в Польщі	85—102
--	--------

IV. По районах

І. Нагорний — Плянна робота міських рад	103—109
І. Поніровський — Перший районний єдиний соц.-культурний фінплан	110—113
Д. Мельник — Контрольні числа з нар. господарства та соц.-культ. будівництва Тростянецького району	114—124

ПРОЛЕТАРІ ВСІХ КРАЇН, ЄДИНАЙТЕСЯ!

ГОСПОДАРСТВО УКРАЇНИ

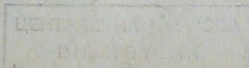
ЩОМІСЯЧНИЙ
ПОЛІТИЧНО-ЕКОНОМІЧНИЙ ЖУРНАЛ

1930
6/9

№ 3
БЕРЕЗЕНЬ

РІК ВИДАННЯ 8-й

8
68
ВИДАВНИЦТВО „ГОСПОДАРСТВО УКРАЇНИ“
Харків — 1931

Бібліографічний опис цього видання
вміщено в „Літописі Українського Дру-
ку“, „Картковому Репертуарі“ та Ін-
ших покажчиках Української Книжкової
Палати

ДВОУ УПП. 7 Друк. ім. Фрунзе.

Харків, Дон.-Закарж., 6.

Укргодовліт 152-жб.

Прим. 2.000.

Зам. 663.

В. С. МИШКІС

Госпрозрахунок — знаряддя боротьби за плян і більшовицькі темпи

Грандіозні завдання третього вирішального року п'ятирічки, року завершення побудови фундаменту соціалістичної економіки СРСР, особливо завдання збільшити продукцію державної промисловости на 45% при підвищенні продуктивности праці на 28% і зниженні собівартости на 10%, величезні труднощі, пов'язані з розв'язанням цих завдань вимагають „величезної зорганізованости й дисципліни, рішучого поліпшення якості роботи усіх ланок державного, господарського й кооперативного апарату, рішучого вкорінення в господарський розвиток плянового начала й плянкової дисципліни, дальшого зростання активності і трудового піднесення найширших мас трудящих (соцзмагання, ударництво, зустрічний промфінплян“*).

За останні місяці ВКП і під її керівництвом уряд, господарські й професійні організації перевели ряд дуже важливих заходів з метою створити ці конечні передумови подолання труднощів і виконання пляну: створення комісії виконання при РНК СРСР і союзних республік, відозва ЦК ВКП(б) і РНК про залізничний транспорт, створення окремого наркомату водного транспорту, перебудова профспілок і реорганізація системи постачання промисловости, постанови РНК СРСР з 14-1 і 20-III про поправки до кредитової реформи, відозва ЦК ВКП(б) та РНК і Центросоюзу про споживчу кооперацію тощо.

Серед цих заходів виключно важливе господарсько-політичне значення мають останні постанови партії й уряду про закріплення кредитової роботи і про забезпечення госпрозрахунку в усіх господарських органах (передова „Правди“ з 14-II, д. р.).

Принцип госпрозрахунку „неминуcho й нерозривно зв'язаний з новою економічною політикою“**).

Перевід державних підприємств на госпрозрахунок визначав надання керівникам об'єднань і підприємств чималої (в межах пляну і директив уряду) волі маневрувати виділеними для підприємства ресурсами і встановлення цілковитої відповідальности за виконання виробничого пляну, якості продукції і стан господарства і при тому відповідальности не тільки адміністративним порядком, як це було раніше, а й по суду.

Цей перевід був одним з найважливіших заходів до відбудови і розвитку великої промисловости. Усвій промові на VII-й московській губернській конференції з 29/X-1921 року, скоро після того, як почато переводити підприємства на госпрозрахунок (постанову про перевід групи

*) З резолюції грудневого пленуму ЦК ВКП(б).

**) Постанова ЦК РКП з 12-1—22 р. про ролі і завдання профспілок в умовах нової економічної політики — тоорі Леніна, II вид. стор. 148.

ляних підприємств на госпрозрахунок затвердила РПО 8/VIII-1921 року, а основні положення — 12/VIII-1921 року), Ленін, відзначаючи, що число таких підприємств мізерне, що в більшості з них панує хаос, вказує, що вихід тільки в дальшому розвитку і поліпшенні госпрозрахунку.

Постанова ЦК РКП з 12/I-1922 р. визнає, що „в найближчому майбутньому цей тип стане переважним, коли не виключним“.

У своїй постанові з 5/X-1929 р. про реорганізацію управління промисловістю у згоді з вимогами реконструктивного періоду ЦК ВКП(б) не тільки не касує госпрозрахунок, а й окремо підкреслює його значення. „Переведення підприємств на госпрозрахунок цілком себе виправдало. Госпрозрахунок виявляє ліпші підприємства, сприяє раціоналізації виробництва, правильній організації збуту та постачання, і спричиняє разом з тим протидію елементам бюрократизму та тяганини. Одночасно переведення підприємств на господарський розрахунок сприяє раціональній поставі обліку виробничої діяльності підприємств і ознайомленню мас з цією діяльністю“.

Постанова відмічає, що „і до тепер переведення на господарський розрахунок відбулося далеко не на всіх підприємствах“ і вимагає, щоб цей захід був рішуче переведений „в найкоротший срок на всіх без винятку підприємствах держпромисловости“.

Вступ у період соціалізму аж ніяк не визнає скасування принципу госпрозрахунку, бо „ми ще не касуємо неп'у, бо приватна торгівля і капіталістичні елементи ще лишаються, товарообіг і грошеве господарство ще лишаються“. (Сталін).

Розуміється, госпрозрахунок на останній стадії неп'у вже не той, що ним він був на початку неп'у, тому що й самий неп'у вже не той, який він був спочатку. Госпрозрахунок на початку неп'у в умовах переваги приватного сектора і значної ролі вільного ринку неминуcho визначав цілковиту волю маневрувати в межах загального плянового завдання. Вибираючи контрагентів, назначаючи ціни, асортимент і т. інш., доводилося значною мірою орієнтуватися на вільний ринок. На вільний ринок доводилося орієнтуватися і визначаючи розмір заробітної плати (розуміється у згоді з відповідною профспілкою).

На останньому етапі неп'у, що є в той же час перший етап соціалізму, коли соціалістичний сектор є не тільки провідний, а й переважний, коли він тримає в своїх руках всі підйоми керування народного господарства, принцип госпрозрахунку здійснюється цілком в рамках пляну й є знаряддя боротьби за виконання всіх показників пляну. Плян встановлює напружене кількісне завдання, ставить чіткі вимоги до асортименту й якості продукції, фіксує ліміти витрачання матеріалів, фіксує ціни на сировину й паливо, визначає рівень заробітної плати й продуктивності праці, дає тверде завдання щодо зниження собівартості, фіксує суми матеріальних ресурсів, що дається для розв'язання виробничого завдання, фіксує відпускні ціни й нарешті дає тверде завдання щодо нагромадження. Госпрозрахунок повинно провадити так, щоб він був знаряддям боротьби за виконання всіх цих показників пляну.

Договір укладається на основі пляну, в межах плянового виробничого завдання і виділених фондів. Згідно з постановою президії ВРНГ об'єднання навіть вказує кожному підприємству споживача, що з ним йому треба укласти договір.

В умовах переваги приватного сектора з чималою питомою вагою капіталістичних елементів у народньому господарстві, госпрозрахунок неминуcho був зв'язаний з комерційним кредитуванням, що практикувалося також у взаєминах між підприємствами соціалістичного сектора.

На останньому етапі неп'у становище гостро змінилось. „Успіхи соціалістичного будівництва плянової соціалістичної організації господарства, рішуче витиснення капіталістичних і звуження сфери діяльності приватно-господарських елементів у радянській економіці зробили можливим і кінечним перехід від комерційного (вексельного) кредитування до прямого банківського кредитування всього народного господарства, що здійснюється через державний банк“ (постанова РНК СРСР від 20/III-1931 р.).

Цілком безглуздо отже говорити, що госпрозрахунок і договір скасовує плян. Госпрозрахунок не скасовує планування, а зміцнює його, підіймаючи на вищий щабель. (Передова „Правди“ з 15/IV-1931 р., підкреслено в статті).

Госпрозрахунок спирається тепер на широко розвинуті соціалістичні форми праці, на потужний розмах соціалістичного змагання і ударництва.

Та поки ще ми не скасували неп'у, поки ще лишається товаровий обіг та грошеве господарство, госпрозрахунок, як форма перевірки карбованцем соціалістичного пляну, кінче потрібний і забування цього призводить, як це слухно вказує тов. Молотов, до важких для будівництва соціалізму наслідків. А тим часом саме таке забування з відповідними важкими наслідками ми мали останнім часом.

Це забування виявилось насамперед в перекручуваннях при введенні кредитової реформи, „в наслідок незадовільного керівництва, зокрема цілком незадовільної підготовки, з одного боку, прямого шкідництва з другого боку“ (див. постан. РНК з 20/III-). Замість кредитувати окремі господарські оборудки, держбанк практикував огульне кредитування під плян. Кожному госпроанові відкривалося кредити в розмірі, наміченому для виконання пляну, незалежно від ходу його виконання. Це й стимулювало складання перебільшених нереальних плянів-заявок, при зменшенні відповідальності за їх виконання. Автоматична оплата Держбанком рахунків постачальника, незалежно від згоди покупця і навіть від наявності у останнього вільного ліміту, фактично означала безвідповідальність постачальника за якість і асортимент продукції і позбавляла покупця змоги відмовитися приймати не відповідні його вимогам та умовам договору товари і вільно розпоряджати своїми ресурсами. Негайне кредитування рахунку постачальника без перевірки вільних лімітів у покупця призводило до величезного перекредитування. Таким чином, перекручування в практиці переведення кредитової реформи, що впливає з нашого соціалістичного будівництва і визначає піднесення його на вищий щабель, створила гальмо для цього будівництва.

Через такі перекручування „не тільки не досягнуто посилення контролю карбованцем за ходом виконання виробничих плянів і нагромадження всіма організаціями усуспільненого сектора, а й, навпаки, сталося порушення принципів госпрозрахунку, ослаблення уваги до фінансової роботи і фінансової дисципліни в госпроанізаціях.“ (Там таки ж).

Як відзначає передова „Правди“ 14/IV ц. р., втрата стимулів до нагромадження, ліквідація госпрозрахунку на найважливіших ділянках соціалістичного будівництва не могла не позначитися на підсумках господарської діяльності“.

Це ж таки забування позначилося і в роботі споживчої кооперації, що „витиснувши приватника і завоювавши монопольне становище на ринку, почала нехтувати принципом господарського розрахунку і завданням розгортати радянську торгівлю, помилово гадаючи, що вже настали умови безпосередньо перейти до прямого продуктообміну“.

З відозви ЦК ВКП(б), РНК та Центросоюзу про споживчу кооперацію). І тут це забування і нехтування госпрозрахунком спричинило ряд тяжких наслідків, зумовивши ряд чималих дефектів в роботі споживчої кооперації — „неповоротливість і бюрократизм в роботі, що ведуть до заморожування товарообігу“. (Там таки ж).

Ці перекручування, що визначають правий опортунізм на практиці, ухилення від відповідальності за виконання плянів, відмову від боротьби за використання всіх, що є до нашого розпорядку, підойм для боротьби за плян і більшовицькі темпи, поєдналися з лівадською оцінкою нинішнього етапу соціалістичного будівництва. „Ліві“ теоретики, забуваючи про недопустимість перескакувати через етап, забуваючи, що ми перебудуємо лише в першому етапі соціалізму, який в той же час є останній етап НЕП'у, що ми НЕП'у ще не скасували, твердять, що гроші й ринок втратили вже всяке значення у нашому господарстві, що гроші — це лише розрахунковий знак, що ми вже тепер маємо не радянську торгівлю, а соціалістичний продуктообмін.

Виключно важлива своїм господарсько-політичним значенням постановою РНК СРСР з 20/III-ц. р., лишаючись на ґрунті кредитової реформи, вносить в неї поправки, що забезпечують справжнє запровадження в роботу всіх господарських органів госпрозрахунку, як найважливішої підойми управління господарськими органами усупільненого сектора і контроль карбованцем за виконанням кількісних і якісних показників. Постанова вводить договірні взаємини між державними й кооперативними організаціями на постачання товарів, виконання робіт і т. ін. Кожне підприємство, маючи певне виробниче завдання і інструкцію про те, для яких підприємств призначається його продукція, укладає безпосередньо з ними договір на постачання. У договорі точно визначається асортимент, кількість і якість продукції, ціна, термін постачання і т. д. Встановлюється матеріальна відповідальність за виконання всіх умов договору від постачальника, як від покупця.

Таким чином, підприємство, що не виконало промпляна і не має змоги виконати договір на постачання, не тільки позбавляється прибутку з реалізації своєї продукції, а й платить покупцеві недодержку. Випуск продукції гіршої якості теж тягне за собою матеріальну відповідальність.

Огульне кредитування під плян касується. На підставі пляну встановлюється тільки загальний ліміт кредитування окремих підприємств та організацій, а відкривається кредит тільки в межах, що випливають з укладених договорів.

Підприємствам, що не уклали договору на реалізацію своєї продукції і не забезпечили себе договорами на постачання, кредиту не відкривають. В межах відкритих кредитів Держбанк виконує доручення покупця на оплату рахунків постачальників, на основі встановленої договором форми розрахунку. При чому за переважну форму визнається акцепт. Оплату провадиться тільки після акцепту, тобто після того, як покупець потвердить відповідність товару за асортиментом, кількістю, якістю і т. д. умовам договору. Оплата рахунку без згоди покупця касується. Рахунки оплачують тільки коли покупець має вільний ліміт, коли ж його немає, вантаж надходить до розпорядження банку, і банк пересилає його на іншу адресу за вказівкою постачальника або продає його. Можливість перекредитування зверх ліміту виключається. Підприємство, укладаючи договір, повинно враховувати свої ресурси. Не купуючи товар, за браком вільного ліміту, що мусить з'явитися неминучим наслідком того, що це підприємство не виконало свого виробничого завдання, своїх зобов'язань на постачання або завдання на зни-

жання собівартості, — воно спрычыняе шкоду пастачальнікові, і несе за неі матэрыяльную адповідальнасць*).

Твердыі кантроль карбованцам павінен прымусіці госпдарнікі (і відповідні партійні та професійні арганізацыі) напружыці всі сілы, максімальна выкарыстаці всі рэсурсы, щоб выканатці взятці на себе зобав'язання, щоб выканатці й перавыканатці плян.

Новыі парядак кредытування заправаджэно з 1-го травня. Тэпер ужэ можна півдстві підсумкы двомісячній підготавчій работці, що була першым етапам боротбы за госпрозрахунок в новых умовах. Неможна вызнатці, що ці підсумкы в достатній мірі задовольняють.

Укладання догаворів надзвычайно затяглось і пераведэно лшы під велічезным натыскам партійных і радянських арганів. В багаторьх выпадках замість справжніх догаворів абмежуваляся формальнаю підпсыкою, укладаля догаворы, не позначаючы асортыменту, кылькосты, цыны, термйнів пастачання. Яскраву характерыстыку дэфектів догавірної кампаніі і підготавы до кредытової рэформы дае пастанова прэзідіі ВУЦВК на доповідь голавы Луганської міської рады і Верхньо-Токмацького РВК'у та співдоповідь керівніка Всеукраїнської конторы держбанку. Пастанова відмічае „брак вчасного інструктування та керівництва цією важливою політычною кампанією від цэнтральных устаноь та арганізацій.

Прэзідія ВУЦВК констатуе, що „пытання госпрозрахунків шы й досі не посіло потрібного місця в работці місцевых арганів влады“, — рад та РВК, які не зважыля госпдарсько-політычного значення госпрозрахунку в тэперішніх умовах соціалістычного будівныцтва, не спромоглыся прыеднатцы до догавірної кампаніі, не змобілізуваля прадетарських мас на боротбу проты бюрократычного ставлення до заправадження госпрозрахунку, за бшышовыцькі темпы здійснення дыректыў уряду про запрэсвадження фінансової рэформы, та не сыгналізуваля уряду перешкод, що заважають заправадыці цю рэформу“. Прэзідія ВУЦВК вызнае тажэ, що все цэ загрожуе зірваты здійснення кредытної рэформы і вже прыавело окремі підприємства та госпдарські арганізацыі до скрутного фінансового стану.

Ці дэфекты догавірної кампаніі є наслідок загалъных хыб госпдарського керівныцтва, що про ных гаворыв тов. Сталін на нараді робітныків соціалістычної промысловосты. Укладання догаворів надто утруднялось тым, що у аб'еднанъ та підприємств не було чіткых выробнычых плянів і плянів пастачання. Выділення контокорэнтных рахунків окремым підприємствам і складання балансів на 1-ше травня утруднялось незадовільным станом звітносты підприємств і т. ін.

В даный момэнт перші догаворы укладэно і новыі парядок кредытування вже діе. Та цэ, розуміється, аж ніяк не вызначае, що боротба за госпрозрахунок закінчена. По сутці ця боротба тількы пачынається. На другый жэ дэнь після укладення догаворів і відкриття кредытів павынна пачатыся в кожному підприємстві, в кожному цеху, у кожного аგრэгата напружэна, уперта бшышовыцька боротба за выканання укладэных догаворів, за выканання й перавыканання плянів. Перше завдання є скласты чіткый плян выканання кожного догавору не тількы з погляду асортыменту, кылькосты і якосты выробів, а й з погляду всіх якісных покызныків. Госпдарныкі павынні зрозуміты, що невыканання аыхыхнебудь элемэнтів цього пляну немынучо й бэзпосередньо прызведе до

*) Такі выпадкы вже пачынають з'являтыся на практыці. У „Комуністі“ з 17-го травня оголошэно абъяву Всеукраїнської Конторы Держбанку про взятці ряду репрэсывацьх заходів щодо заводів „Сыгэла Шахтаря“, Велозаводу ім. Петровського та інш. у зв'язку з тым, що воны не выканалы своїх зобав'язанъ щодо Держбанку, які выпывають з устаноьного парядку кредытування.

великих труднощів в роботі підприємств. Підвищення відповідальності підприємств в цілому потребує встановити цілковиту відповідальність і цехів — за виконання кількісних і якісних показників плану. Природним наслідком зміцнення госпрозрахунку на підприємстві є запровадження госпрозрахунку в цеху. В даний момент ми вже маємо ряд спроб, що цілком виправдали себе, переведення окремих цехів на господарський розрахунок і укладення окремих цехів між собою і з дирекцією підприємства договорів. Дальшим кроком має бути доведення госпрозрахунку до агрегата. Такі спроби, що цілком себе виправдали, маємо вже тепер на ряді підприємств. В пресі з'являються вже відомості про перші спроби переводити окремі бригади на госпрозрахунок. У „Правді“ з 10-го травня надруковано повідомлення бригади Капкова з Ленінградського машинобудівельного заводу ім. Леніна про перші підсумки переведення її на госпрозрахунок. За цим повідомленням, спроба ця вийшла цілком вдала. Завдяки госпрозрахункові бригаді вдалося добути величезного заощадження часу і матеріалів. Формівної землі на випуск 5-ти циліндрів витрачали раніше 45 ящиків, а тепер 30; витрата різних матеріалів на тонну литва знизилася з 11 крб. 18 к. до 4 крб. 83 к. Бригада укладає договори з цеховою адміністрацією, бере на себе зобов'язання дати за місяць замість 4-х циліндрів — 5 циліндрів. На основі трьохмісячного досвіду бригада Капкова пропонує перевести всі бригади календарних цехів на госпрозрахунок.

Доконачна умова для переведення госпрозрахунку є реорганізація всієї постави обліку на підприємстві. Система обліку має бути організована так, щоб забезпечити повний, точний і швидкий облік, як продукції, так і всіх, що на неї падають, видатків: витрати електроенергії, сировини, робочої сили, виплата зарплати і т. ін. і повсякденний контроль над ходом виробничих процесів, що дозволяє не тільки ліквідувати найменші прориви в міру їх виявлення, а й передбачати можливість проривів та їх попередження.

Оголошена в „Економической Жизни“ з 11 травня постанова ЦВК СРСР про організацію обліково-статистичної роботи, пропонує „перебудувати первинний облік відповідно до нових завдань господарського керівництва“ і створити внутрішнє ув'язання різної системи обліку (бухгалтерського, статистичного, технічного і т. ін.), щоб забезпечити громадський контроль за виконання якісних показників, нагляд за новими формами праці і додержання госпрозрахунку.

Госпрозрахунок ставить підвищені вимоги до керівництва підприємствами. Договірна система і новий порядок кредитування створює додатковий і надто потужний стимул до поліпшення керівництва підприємств. Боротьба за здійснення директив тов. Сталіна „про опанування техніки, економіки й фінансів підприємства“ повинна найближчим часом охопити всіх господарників.

Тверде переведення госпрозрахунку потребує чіткої банківської техніки, що забезпечила б швидке і правильне переведення всього документообороту, зв'язаного з новим порядком кредитування, і чіткої роботи апарату зв'язку й транспорту. Директиви партії й уряду притягають до цього питання особливу увагу, і тут так само повинно розгорнутися боротьба за опанування техніки і зокрема банківської техніки.

Госпрозрахунок і договори, розуміється, аж ніяк не визначають заперечення соціалістичних форм праці, а навпаки поєднуються з ними і спираються на них. Треба розгорнути навколо виконання договорів і всіх показників плянів широке соціалістичне змагання як всередині кожного підприємства, так і між підприємствами. Підприємства-споживачі повинні налагодити постійний зв'язок з своїми постачальниками,

уважно стежити за ходом виконання постачальником свого виробничого завдання взагалі і даного замовлення зокрема. Коли треба, споживач повинен взяти постачальника на громадський буксир.

Договірну кампанію не можна вважати закінченою укладанням перших договорів. Поспіхом укладені, під великим напором партії та радянських органів і твердої директиви про запровадження нового порядку кредитування з 1 травня, договори мають численні дефекти. Почасти ці дефекти доведеться виправляти в процесі виконання договорів, укладаючи додаткові угоди. А головне, треба вивчити ці дефекти, щоб запобігти повторенню їх, коли укладатиметься дальші договори. Майбутні договори повинно пильно підготувати, і цю підготову треба почати вже тепер.

Договірна кампанія має бути найтісніше ув'язана з роботою щодо квартального плянування. Попереднє вияснення потреби підприємств а в ряді випадків і можливість виконати замовлення окремими постачальниками повинні підготувати елементи для складання квартальних плянів. Квартальні пляни повинно складати так, щоб створити тверду базу для укладання договорів. Останні директиви партії й уряду про забезпечення госпрозрахунку в роботі госпорганів підіймають плянування на вищий щабель, ставлять до якості плянування підвищені вимоги і в той же час створюють нові умови для їх задоволення. Вся плянова система від Держпляну до плянових осередків підприємств повинна скерувати свої зусилля на підвищення якості своєї роботи і забезпечення дійсного переведення госпрозрахунку. Госпрозрахунок — це потужне знаряддя боротьби за плян і більшовицькі темпи, використаємо ж його на виконання п'ятирічки за чотири роки і боротьби за здійснення гасла партії — „протягом цього десятиріччя догнати й перегнати передові капіталістичні країни“ *).

*) Новим кроком величезного господарсько-економічного значення на шляху дальшого запровадження госпрозрахунку в народне господарство, в відозва ЦК ВКП(б), РНК й Центросоюзу до всіх партійних, радянських, господарських, кооперативних, профспілкових і комсомольських організацій про споживчу кооперацію; ця відозва пропонує перебудувати всю систему і всі методи роботи споживчої кооперації в напрямі ліквідації „збазилічки і зміцнення радянської торгівлі на засадах госпрозрахунку“. Цій відозві буде присвячено окрему статтю в наступному номері „Господарство України“.

Л. СВЕРЖІН

Принципи планування складного хемічного пром- підприємства

Стан планування в низових ланках нашої промисловості ще не стоїть на тій висоті, яка потрібна для досягнутого вже стану соціалістичного будівництва.

За минулі роки ми прийшли до велетенських темпів зростання нашої індустрії; за досить короткий час соціалістична реконструкція господарства СРСР пішла далеко вище і глибше; ми вступили в період соціалізму і вже завершуємо побудову фундаменту соціалістичної економіки. Але разом з тим планування в нашій провідній галузі — у промисловості, в її глибинних надрах, безпосередньо на самому виробництві, на заводах і в цехах, — характеризується ще й тепер надто низьким якісним рівнем.

Планування промпідприємства ще далеко відстає від тих завдань, що висуває, бурхливо зростаючи, соціалістична економіка.

Всесоюзна конференція робітників промисловості, що недавно відбулася, досить широко розгорнула перед нами силу фактів незадовільної постави планування по фабриках і заводах. Конференція виявила, що підвищення якості планування у промисловості ще й до цього часу є найважливіше, найпекучіше й невідкладне завдання.

Перечислити всю силу хиб, що є в практиці планування тисяч наших фабрик та заводів, є надто важке завдання, і ми обмежувомось вказівками на ті найтипівіші й поширені особливості в практиці планування наших фабрик та заводів, які зумовляють погану якість наслідків її з усіма негативними наслідками, що випливають з цього.

Найважливіші з них такі:

1) розрив між технічним і економічним плануванням, що на практиці призводить до статичного „планування“ і до того, що в технічному керівництві немає плану;

2) недостатність або відсутність оперативного планування;

3) кепсько поставлений облік і контроль.

Теперішня практика складання промфінплану характеризується на більшості фабрик та заводів тим, що економічні завдання плану — як от розмір продукції, продуктивність праці, собівартість, розмір оборотних коштів та ін. — проектується на підставі переважно статистичних середніх, виведених з даних про роботу підприємства за найближчий минулий період. Поширення потім цих середніх величин на майбутній плановий період, доведення їх до відповідності з завданнями промфінплану проводиться звичайно механічно, поверхово, без конкретного й детального обліку всіх техніко-економічних можливостей підприємства, що мають бути за основу для побудови його промфінплану.

Як наслідок такої методології, що широко застосовується, ми маємо на більшості наших фабрик та заводів, замість справжнього планування, спрямованого на визначення наперед усіх найважливіших техніко-організаційних процесів та економічних наслідків,—поверхові статистичні зведення якісних і кількісних завдань, що треба реалізувати в накреслений термін.

В цьому зв'язку треба певно з'ясувати собі, що те роз'єднання, як роблять на практиці між економічним і технічним плануванням, навіяне найчастіш буржуазними теоріями, є по суті одна з основних перешкод до продуктивної плянної роботи.

Зайво доводити, що справжнє економічне планування може виявити себе тільки тоді, коли воно містить у собі й техніку. Саме в обґрунтуванні соціалістичної доцільності технічних і технологічних способів, в умовах даного заводу або фабрики, і в зв'язку з інтересами інших підприємств і галузей виробництва і полягає основний зміст економічного планування; але в такому вигляді воно вже перетворюється в техніко-економічне. Технічне планування теж є нісенітниця, без економічно-усвідомленої доцільності. За такого органічного зв'язку й нерозривності економічного й технічного планування механічний розрив між ними і призводить до того, що на практиці маємо, поперше, статистичне „планування“ без матеріального змісту і, подруге, економічно необґрунтовані й необмірковані спроби технічного планування.

Очевидно, що така постава планування нездатна дати на заводі той промфінплан, який був би справжньою, бойовою програмою роботи, розрахованою й скоординованою в усіх своїх частинах.

Проте, досить допустити поверхове з техніко-економічного погляду пророблення хоч би одного з важливих елементів плану, щоб мати в наслідок погану якість усього плану в цілому, неминуче зниження міри виконання його, а звідси й реальності. Припустимо, наприклад, що рівень продукційності праці запроєктовано у промфінплані без конкретного й детального виміру й обліку всіх тих чинників, що можуть в певній мірі впливати на межі можливості на цій ділянці плану. Припустимо, що плянове бюро підприємства не покаже при цьому (що найчастіше на практиці й буває), в наслідок яких саме заходів, в яких саме місцях, коли і з якими засобами можуть досягти накресленого відсотка продукційності праці. Наслідок можна заздалегідь передбачити. Помилково запроєктований рівень продукційності праці дасть неправильну побудову в співвідношеннях між огульною продукцією й кількістю робітників, між собівартістю й розвитком нагромаджень, між сумою випуску продукції і оборотними коштами і т. ін.

Але погано складений плян перестає бути пляном, і в такому випадку виконання завдань, що пропонував підприємству порядком категоричної й обов'язкової директиви вищий трест або об'єднання, не забезпечується: в ньому немає надто важливої умови—чітко розробленої, належно побудованої системи заходів. Оперативне планування не має при цьому своєї основної передумови—правильно спроектованого промфінплану, і завод не має систематизованого плану роботи. Замість конкретно розрахованої, зв'язаної в усіх своїх частинах і деталях програми заходів з заздалегідь передбаченими якістю й кількістю наслідками,—діяльність підприємства здійснюється фактично без плану, без організаційно-обміркованих накреслень; робота підприємства проходить само собою і „в міру сил і можливостей“.

Такий стан погіршується ще погано поставленим обліком і контролем, що йдуть поряд з незадовільним плануванням. А низька якість і несвоєчасне діставання відомостей про найважливіші показники роботи

(собівартість, продукційність праці, якість продукції тощо) позбавляє можливості керівний персонал і робітничу суспільність підприємства реагувати своєчасно на хиби й прориви в роботі, коли їх легко можна перемогти й з меншими витратами сил і коштів. Разом з тим очевидно, що перетворити в життя найважливіші директиви партії й уряду про госпрозрахунок по всіх ланках роботи підприємства, в умовах такої постави плянування, обліку й контролю, неможливо.

Завдання цього моменту потребує неодмінно все таки не стільки детальної критики теперішньої практики плянування по наших фабриках та заводах, скільки вироблення в цій галузі певних принципів і підходів, що можуть полегшити заводським робітникам успішно виконати цю надто актуальну функцію.

Ставлячи перед собою цю проблему в такій практичній площині, треба чітко окреслити той реальний об'єкт, на якому вона має дістати своє фактичне розв'язання. З цією метою треба взяти в поле свого розгляду якесь дійове промислове підприємство з тим, щоб на його конкретному бутті з'ясувати й визначити принципи плянування, що йому найбільш відповідають.

Концентрація уваги на певному виробничому об'єкті утворює, крім того, можливість підходу до даної проблеми не тільки для встановлення загальних методологічних способів плянування, а й допоможе ще з'ясувати собі всі ті специфічності, що властиві даному підприємству, залежно від того, до якої саме галузі промисловості воно належить і яка його техніко-економічна структура.

Зазначені відмінні особливості треба взяти до уваги, виявляючи ті найважливіші й узлові дільниці заводу, на яких треба в першу чергу й переважно зосередити плянову думку. У плянуванні з цього погляду, наприклад, металургійного підприємства за такі провідні й вузлові дільниці мають бути домни, мартени і вальцювальні верстати, у машинобудівельному — механічний і ковальський цехи, в хемічній — апаратні цехи, в текстильній — ткацькі й прядильні і т. ін.

Всім іншим частинам і функціям підприємства, — обслу́жним і допоміжним цехам, постачанню, збуту й фінансам, очевидно, належить підлегле місце у складанні пляну, що його зумовлюють і приділяють зазначені вище провідні дільниці.

З другого боку, і тип техніко-економічної структури підприємства треба настільки обміркувати й відзначити в промфінпляні, оскільки це потрібно для певної цілеспрямованості пляну. Річ в тім, що заводи й фабрики високої технічної побудови, широко механізовані й автоматизовані, потребують розроблення й організації такого пляну, який забезпечував би в максимальній мірі, перш за все, чітку безперерйну роботу устаткування, як конечну умову реальності і належної якості всього пляну; а підприємства низького технічного рівня й трудомісні потребують, навпаки, загострення на завданнях найраціональнішого розплянування, найбільше, робочої сили і обов'язкового передбачення найефективніших метод соціалістичної організації трудових процесів. Очевидно, що плянування всіх інших елементів буде мати тут підлегле значення.

Разом із зазначеною вище актуальністю виявлення ролі технічних своєрідностей у структурі підприємств при проектуванні промфінпляну, треба ще підкреслити важливість установа́лення й економічних особливостей, що на різних підприємствах варіюють.

Тому і в частині найважливіших економічних категорій підприємства, як от собівартість, продукційність праці, швидкість обігу основних і оборотних фондів і т. ін. — треба прагнути до аналізу і з'ясувати тієї

конкретної значимості їх, на якій треба зробити наголос при побудові плану даного підприємства.

Поряд із konieczністю установлення цих вихідних принципів у побудові промфінплану, в такій самій мірі важливо визначити всі стадії формування його й проходження як по нисхідних так і по висхідних східцях. Основне питання, на яке в даному зв'язку треба дати відповідь,—це відки перш за все мають виходити найголовніші завдання з промфінплану: від керівних господарчих, плянових органів до підприємства, чи навпаки, від підприємства до центральних плянових органів.

Перед тим як подати розв'язання поставленого тут питання, на нашу думку, треба підкреслити, що підприємство, як господарчий суб'єкт, не можна розуміти як самодостатню категорію, відірвану й ізольовану від народного господарства, подібно до того, як це сприймають буржуазні економісти. Буття підприємства визначається сукупністю економічних взаємин, що панують в усьому народньому господарстві, воно є органічна функція його. Особливо важно мати це на увазі, ставлячи й розв'язуючи економічні завдання в країні, де хутко зростають і поширюються плянові соціалістичні господарські взаємини,—в СРСР, де відмінно проти капіталістичного господарства немає суперечности між частиною й цілим, між інтересами підприємства й інтересами всього народного господарства. Цим самим і визначається наперед питання про те, яким саме порядком і звідки мають виходити абсолютні завдання й основні директиви для побудови промфінплану підприємства.

Тому зайво доводити, що плян підприємства як у своїх кількісних, так і якісних площинах має цілком відповідати народньо-господарським завданням, цілком підпорядковуватись їм. Через те очевидно, що вихідні директиви з плану підприємства мають виходити від вищих керівних господарчих органів.

В даному зв'язку доцільно також виявити докладно всі стадії формування плану—від початку і до остаточного його завершення, і разом з тим визначити той зміст, яким він буде заповнятися на різних етапах свого проходження.

Порядок складання промфінплану підприємства, до повного завершення й перетворення його в програму роботи, ми поділяємо на такі стадії:

1. Об'єднання пропонує підприємству директивні контрольні числа плану, що мають у собі найважливіші загальні кількісні й якісні завдання й в забезпечення їхнього виконання ліміти накреслених витрат на поширення, реконструкцію й капітальний ремонт підприємства. Базуючись на одержаних контрольних директивах, підприємство визначає частинами і в цілому свої виробничі можливості за всіма показниками плану.

2. Цю функцію у першій стадії здійснює фактично пляновий орган заводууправи з безпосередньою участю технічних сил і раціоналізаторських органів заводу. Розроблення детального варіанту промфінплану будується як за всіма видами продукції і всіма елементами собівартості так і на всі цехи, агрегати й робочі місця. Відповідно до виявлених кількісних і якісних виробничих можливостей встановлюється кількість робісли, оборотних коштів, нагромаджень тощо.

3. Такий докладно розроблений варіант промфінплану передається потім заводууправі і робітничій суспільності як матеріал для роботи над зустрічним промфінпланом. Плянування на цій стадії здійснює низу по цехах безпосередньо робітнича маса для своїх верстатів і робочих місць. Тут робітники виявляють нові виробничі можливості, не вичерпані пляном заводууправи, тут же можуть виникнути й нові раціоналі-

заторські пропозиції непередбачені в плані. Після того як так критично пророблять робітники цеховий план в окремих його частинах, цехове профбюро, (або спеціально виділена для цього комісія) синтезує розрізнені зустрічні пропозиції робітників у цілий проект зустрічного цехового плану.

Таким самим порядком ту саму функцію над розрізненими і не скоординованими планами цехів виконує завком, зв'язуючи їх у зустрінний план усього підприємства. Якщо в наслідок виконаної роботи з зустрічного планування виникають розбіжності з планом заводу-прави, що їх не можна звести до мінімуму в єдиному проекті плану, то тоді до вищого тресту або об'єднання надсилається обидва проекти де один з них стверджують (з поправками або без поправок), і він має силу промфінплану.

4. Із затвердженням промфінплану ні в якій мірі не вичерпується, проте, дальша робота над планом. „Складання плану є лише початок планування. Справжнє плянове керівництво розгортається лише після складання плану, після перевірки на місцях в ході здійснення, виправлення й уточнення плану“ (Сталін). Через те дальша, найважливіша стадія планування повинна полягати в перетворенні промфінплану в оперативну програму роботи, розраховану в усіх своїх частинах і термінах виконання. Оперативне плянове керівництво повинно проходити на основі широкої самодіяльності керівників цехів, і в окремих виробничих дільницях в межах заданих норм і з максимальним використанням у поточній роботі ініціативи всього заводського суспільства. Разом з тим своєчасно й добре налаштований облік і контроль мають бути постійними супутниками оперативного планування, вони повинні бути сигналізаторами перших виявів того, що на окремих дільницях роботи децю негаразд.

Базуючись на цих загальних принципах планування, спробуємо конкретно пристосувати їх до практики якогось великого підприємства. Хіби в плануванні є майже загально — поширені явища в масі наших фабрик та заводів, тому не важливо яке саме підприємство взяти в поле свого розгляду з зазначеною метою.

Ми фіксуємо наш добір на дуже складному підприємстві — Черноріченському хемічному заводі, де дуже багато різнорідних виробництв зв'язаних між собою переважно за комбінатським принципом. Намітивши підприємство такої галузі, в якій за властивою їй технологію процесів поставлене завдання, на наш погляд, не таке складне, як в інших галузях, ми маємо на увазі таким чином показати, що погане планування залежить не від труднощів опанування цієї функції, як такої, а від невміння, в переважній більшості випадків, здійснювати на плянових основах справжнє техніко-економічне керівництво на підприємстві.

З погляду організації технічного Черноріченський хемічний завод характеризується виразно виявленим вертикальним комбінуванням багатьох виробництв, що в нього виходять; за характером вироблюваної продукції їх можна розподіляти на такі технологічно-зв'язані між собою групи: а) азотно-кислотна з азотним добривом, б) сірчано-кислотна з виробництвом суперфосфату, в) хлорна і г) карбінна й кальційціанонідна.

В основі цього щільного технологічного сполучення різнорідних виробництв комбінату лежать такі економічні переваги: а) вироблені не-транспортбельні продукти (азотна, сірчана кислота) використовуються переважно тут же на комбінаті у вигляді півфабрикатів, б) використання відпрацьованих продуктів (сірчана кислота) і в) часткове використання побічних, не стандартних продуктів (нітроза).

Поряд з цим треба ще відзначити ті сприятливі роботі комбінату економічні чинники, що виникають з його зовнішніх зв'язків. Найважливіші з них такі: а) близькість деяких споживачів продукції комбінату, б) близькість води і дешевого водного транспорту (Ока), в) можливість доставати найближчим часом дешеву електроенергію (Нірець) і г) використання деякого паслиду від виробництва близьких споживачів.

Разом з тим до категорії несприятливих економічних умов комбінату, що трохи зменшують ефективність відзначених переваг, треба зачислити конечність споживання далекого палива та вугільної сировини, (Донецький кокс та антрацит), що відбиваються підвищеною собівартістю пари, кадбиду і водню. Сюди ще треба додати віддаленість деяких споживачів продукції комбінату, що забирають його мало транспортну продукцію (суперфосфат, кальцій, ціаномід) великими масами.

Отже, останній факт не мусить бути визначальним критерієм для економічної характеристики комбінату, і його можна умовно відкинути, якщо взяти до уваги, що потреби в продукції комбінату близьких районів величезні, а звідси безперечно найближчим часом виникатимуть тенденції до орієнтації на переважний збут продукції найближчим до комбінату споживачам.

За окремий квартал і минулі місяці 1931 р. хемкомбінат систематично недовиконує кількісних завдань плану в межах 27—40%; а на підставі фактичних видаткових коефіцієнтів сировини, півфабрикатів та електроенергії можна зробити висновок, що одночасне відставання від плану в частині якісних показників також дуже велике.

Причину такої незадовільної роботи комбінату особливо легко усвідомити на фоні тих завдань безпосереднього планування, що стоять перед ним, як перед складним, многократно комбінованим хемічним виробництвом.

Якщо в першому-ліпшому промпідприємстві вирішальним і провідним у проектуванні промфінплану має бути, як відзначалося вище, виробництво його основних цехів, то у плануванні хемічного заводу цей принцип набуває переважної і визначальної ваги. Річ в тім, що з самої суті техніки й технології хемічного виробництва випливає конечність максимальної концентрації уваги й зусиль на питаннях плянної організації хемічного процесу, що теж спирається на завдання бережного й правильного ставлення до хемічної апаратури. Невпинне, масове й автоматизоване щодо своєї природи хемічне виробництво ні в якій мірі не виправдовує і не терпить ялового ходу або навіть коротко-термінових, непередбачених перестоїв у роботі. Це заперечується також конечністю додержання технологічно-правильного режиму в хемічному процесі.

Як відомо вигоди метод невпинності й масовости надзвичайно великі і виявляються вони переважно в тому, що проміжки неробітнього часу між окремими робочими операціями при цьому дуже скорочуються або зовсім усуваються.

Масове, автоматизоване виробництво набагато скорочує, а частково абсолютно виключає потребу утворення запасів півфабрикатів і фабрикатів, а також дає велике заощадження у витратах на незавершеному виробництві й на складському господарстві. Все це утворює тут високу інтенсифікацію виробництва з усіма позитивними наслідками, що звідси випливають.

Разом з тим, для невпинного, масового виробництва характерна рівномірність і однорідність у джерелі мас матеріалів та продукції, що дуже полегшує облік і контроль щодо часу й простору. На хемічному підприємстві невпинний потік не нав'язується зовні, а безпосередньо

й органічно випливає з самої суті технології хемічного процесу. Тому цілком природньо, що в хемічному виробництві невинність доведено до вищої міри й її ефективність має бути тут вища, за інших вищих рівних умов, ніж в інших невинних виробництвах.

У господарстві СРСР невинне виробництво дістає своє певне логічне завершення. Якщо в капіталістичному господарстві постійні впливи ринкової стихії порушують, гальмують і обмежують нормальний хід роботи невинного виробництва, то в системі пляново-соціалістичних взаємин, що панують в СРСР, ці труднощі виключаються, й вона тут має всі потрібні передумови для величезного й найефективнішого розвитку.

Важлива риса невинного виробництва — дільна зв'язаність між собою всіх агрегатів, що в ньому працюють, особливо многогранна вона на складному хемічному заводі, де взаємопереплетення й взаємобумовленість роботи окремих цехів та агрегатів доходить такої міри, коли від непередбаченого зупину хоч би одного з них може припинитись робота великої частини заводу. Перебої в роботі окремих частин заводу набувають тут своїми наслідками майже такої самої сили, як, наприклад, припинення подачі струму від електровні. А порушення ходу й режиму хемічного процесу, що залежать від непередбачених зупинів, дають втрати часу на відновлення реакцій, а в деяких виробництвах втрату на електроенергії, паливі та матеріалах. Тому безперечно, що негативний вплив переривів у роботі хемічного заводу далеко глибший, і важливіший, ніж в інших виробництвах, що працюють на принципі невинності.

Треба ще мати на увазі, що в природі сучасного хемічного виробництва закладені такі основи, які ні технічно, ні економічно не виправдовують стихійних порушень нормального ходу роботи. Як відомо, хемія нашого часу має тенденцію дедалі ширше й глибше застосовувати на практиці методи високих тисків і температур. Це утворює такий тип хемічної апаратури, яка дуже негативно реагує на нестійкість і часті зміни властивого їй режиму роботи. Стихійні порушення правильного функціонування апаратури неминує призводити до передчасного псування її, частих і чималих витрат на ремонти, скорого малопродукційного спрацювання, а також зростання амортизаційних витрат.

Тут важливо мати на увазі, що техніка хемічного виробництва розвивається велетенськими кроками. Способи виробництва змінюються тут далеко швидше й радикальніше, ніж в інших галузях.

У зв'язку з цим очевидно, що скорочення й усунення непродукційних перерв у роботі апаратури, утворення тут усіх потрібних умов для обтяження на повну потужність, а також інтенсивне використання — є найактуальніші завдання хемічного заводу. Тільки такою політикою максимального прискорення виробничого використання устаткування й найскоршого перетворення вартости його на вартість виробленого готового продукту — можна уникнути чималих втрат від технічного відставання і морального знецінення основних фондів.

Все це разом дає підстави покладати, що всі питання плянування на хемічному заводі тяжать до проблеми правильного використання устаткування, як до свого основного центра. Саме звідси треба виходити у плянуванні і всіх інших найважливіших чинників, що сприяють роботі хемзаводу.

Виявляючи з погляду цих проблем головні причини, що перешкоджають виконати плян на Чорноріченському хемкомбінаті, ми вважаємо, що в основі їх коріняться переважно факти надзвичайно незадовільної роботи устаткування. Недостатнє плянове й технічне керівництво на

цьому дошкільному участку, з усіма негативними наслідками, що звідси випливають, виступає цілком виразно з поточної практики в роботі комбінату, в цьому легко перекоонатись хоч би на поданих далі кількох ілюстраціях *).

З матеріалів, які характеризують роботу комбінату, видно, що недовиконання, наприклад, плянового завдання за окремий квартал для контактної сірчаної кислоти сталося через технічне розладдя; виробничу програму для сульфат-амонію реалізовано в окремому кварталі тільки на 52,4%, що пояснюється, у значній мірі, аварією з центрофугою, що спричинила перестій 33% (спинився цілий агрегат) дієвої виробничої потужності цеху. Негативний вплив на виробництво сульфат-амонію справляла ще неподача в налажній кількості амоніяку, бо амонієвий цех не виконав у окремому кварталі свого плянового завдання на 28,7%; у зв'язку з зупинкою цілого агрегату в азотному цехові і в наслідок скороченого подання азоту до амонієвого виробництва. В даному разі доводиться констатувати, що поряд з ланцюговим зв'язком технологічних залежностей невідступно йшов ланцюговий зв'язок розладдя та аварій. Але й по цехові ціаномід-кальцію недовиконання пляну в окремому кварталі на 16% пояснюється технічною невідповідністю.

У водневому виробництві аварії казанів є одно з важливих гальм у роботі. Поточного року не налаштована робота моторів та компресорів амонієвого цеху рішуче впливає на кількість виходу амоніяку. Проток шин у фосфорному цехові припиняє роботу електродечей, через те дуже скорочується виробництво фосфору. У потужному суперфосфатному цехові невміле й некультурне поводження з устаткуванням і недостатній технічний контроль спричиняють систематичне недовиконання виробничої програми в межах 45—32%. Часті зупини трансформаторів і "завали вагонів" дезорганізують виробництво і призводять до чималого недовиконання фактичної виробничої потужності цеху **).

Аналогічні ілюстрації можна, звісно, продовжити; подібних фактів на комбінаті є чимало. Але й поданого тут досить, оскільки ми маємо на увазі в даному разі лише показати, для більшої наочності, що невиконання пляну комбінату коріниться в основному, — як по лінії планування, так і технічного керівництва, — у ненормальній роботі устаткування.

Звідси з безперечною переконливістю випливає той факт, що для проектування промфінпляну комбінату треба робити наголос на тих надзвичайно важливих передумовах, що повинні визначати той чи інший стан і якість роботи устаткування. До таких передумов ми зачисляємо:

а) Конкретизацію відповідальності технічного персоналу за якість обслуговування і нормальний стан агрегатів. Тут треба категорично ліквідувати знеособленість, і персоніфікацію прав та обов'язків здійснювати в максимальних межах. Облік у пляні й реалізація цього найважливішого організаційного заходу і втілення його в точно окреслених завданнях які стануть потім обов'язковими в процесі оперативного пля-

*) Вел подані тут факти ми взяли частково з кон'юктурних звітів комбінату, а частково в бесідах з робітниками цехів.

**) До речі навести тут з цього приводу такий витяг з кореспонденції спеціального дописувача газети "За індустріалізацію". Перед нами технічний журнал цеху, він найкраще говорить про те, що спричинило зрив програми (суперфосфатцеху Л. С.). Перш за все шерстою, дивовижнім шерстою на 200—300 годин на цех за місяць. Вони складаються з самих невинних дрібниць, Шнек, шестерня, лопатка, гак, щелепи, дробарки... Як тільки якась дрібненька частина поламається, то спиняється цісто весь цех. У цьому виключна особливість суперфосфатного виробництва. Увесь механізм його надно примітивний, але органічно цілком зв'язаний. Значить увесь центр ваги — в логарді за здоров'ям машин. Тільки в цьому".

нування; занесення до плану якісних і кількісних критеріїв і меж, що характеризують стан і роботу устаткування, настирлива боротьба за них протягом усього планового періоду — мають відіграти неमाловажну роль у виявленні й використанні дійсних продукційних можливостей заводу.

б) Чітке визначення відповідальності в особах за своєчасність і якість ремонту устаткування. Планування ремонтних робіт треба довести повно розробляти в плані як з погляду зберігання устаткування й допомоги безперебійній роботі підприємства, так і для утворення чіткого планового розпорядку в безпосередніх функціях ремонтного цеху — цього важливого обслужного виробництва. Особливу увагу треба також звертати в плані на організацію й провадження профілактичного ремонту, як методи, що сприяє попередженню й скороченню в багатьох випадках числа аварій, великих поламок тощо, що потребують великих ремонтних робіт. Все це мусить дати в остаточнім наслідку скорочення загального обсягу сукупних ремонтних робіт, заощадження витрат на ремонти й зберігання устаткування. В такій самій мірі важливо планове забезпечення заводу запасними частинами в належній кількості й асортименті.

в) Для привозної сировини, палива та інших матеріалів (іскриш, нафта, кокс, вадняк тощо) що споживає завод, план мусить виходити з такої якості їх, що виключала б можливість негативного плану їх на продукційність і стан устаткування. Для цього відповідні умови стандартів у складених умовах з постачальниками треба точно передбачати.

З другого боку, належний стандарт якості сировини, палива та інших матеріалів, що надходять до заводу, мають кореспондувати непорушним, твердо встановленим стандартним нормам готової продукції, що виробляє завод. Широко прищеплювану, в цих інтересах, систему умов між постачальними й збувальними підприємствами треба поширити й на транспорт, щоб уникнути перебоїв у своєчасній приставці вантажів на завод і відрядженні споживачам готової продукції, що виробляє завод.

Налаштовуючи на таких основах роботу над складанням промфінплану с органічною участю керівних робітників усіх відділів і цехів, плановий орган заводу виявляє дійсні виробничі можливості всіх агрегатів і робочих місць на різних дільницях. Цим самим мають бути підготовлені всі потрібні умови для проектування зведеного плану виробництва по всіх основних цехах. Проте, можлива при цьому диспропорція у виробничій потужності між взаємно зв'язаними цехами й агрегатами та може спричинити багато труднощів у процесі монтажу і зведення окремих розрізаних планів у єдиний план. За провідний принцип у перемаганні цих труднощів має бути, звісно, використання виробничих можливостей основних цехів. Коли, наприклад, у процесі монтажу зведеного плану виробництва буде виявлено в деяких ланках заводу вузькі місця, то тоді потрібна буде, очевидно, додаткова робота над вишукуванням нових раціоналізаторських шляхів і засобів, що можуть поширити виробничі межі лімітаційних дільниць. Проте, можливо, що і в наслідок цих досліджень не буде досягнуте повне обтяження устаткування на всіх дільницях і буде незабезпечений той рівень виробництва і випуску продукції, що подано заводові за планом — директивою (об'єднання) Всехемпрому. За такої ситуації шлях перемагання вузьких місць лежить через капітальні ремонти, поширення або реконструкцію, які в остаточному наслідку спроектування зведеного плану виробництва можуть бути своїми масштабами нижчі або вищі лімітів, передбачених планом — директивою (об'єднання) Всехемпрому.

На підставі одержаних таким шляхом даних зведеного плану виробництва основних цехів складається таким самим порядком план допоміжних і обслуговних цехів. Одночасно з побудовою плану виробництва на заводі опрацьовується технічні видаткові норми сировини, допоміжних матеріалів, палива, пари, електроенергії, а також норми витрати робочої сили за окремими об'єктами праці і розрядами робітників.

На даній стадії планування дістають своє початкове оформлення основні кількісні завдання плану: кількісний склад і номенклатура асортименту продукції, що виробляється як для внутрішніх потреб заводу, так і для зовнішніх споживачів, кількість робітників і перші варіанти для деяких якісних показників — продукційності праці, якості продукції і коефіцієнти видаткових норм на сировину, паливо та інші матеріали.

З завершенням циклу робіт над проектуванням кількісних меж виробництва, за тією ж послідовністю відбувається виявлення і якісних завдань плану. Розроблення якісних проблем проходить у площині вишукування резервів та прямих цехових і заводських видатках, по продукційності праці, якості продукції і по синтетичному показникові — собівартості продукції.

Розв'язуючи питання якості відповідно до Чорноріченського хемкомбінату, треба мати на увазі, що хемічна галузь виробництва має в собі багато очевидних потенціальних можливостей економії й утилізації, висуваючись в цьому на одне з перших місць серед інших галузей. Характерно, що ці можливості мають тенденцію зростати, як збільшується число різномірних хемічних виробництв в одному пункті і коли збільшуються комбінаційні зв'язки. Але, з другого боку, і інтереси економії та використання самі теж сприяють комбинуванню і концентрації хемічного виробництва. Тому в умовах складного підприємства, за різноманітністю складових виробництв, як от Чорноріченський хемкомбінат цілковите виявлення всіх можливостей, що можуть підвищити і кількісні й якісні завдання плану, мусить активно здійснюватись на основах систематичного всеосяжного охоплення і глибокого проникання технічною й організаційною раціоналізацією всіх функцій підприємства. Разом з тим розв'язання в плані питань якості треба спрямувати порядком такого диференційованого підходу, який цілком відповідав би специфічним техніко-економічним відмінам у структурі різномірних виробництв комбінату. Наприклад, установлюючи, джерела зменшення собівартості за різними елементами й по окремих виробництвах комбінату, виявляємо що питомою вагою в сукупній собівартості пехові видатки набувають своїм об'ємом великого значення для азотної, фосфорної й сірчано-кислотної груп виробництва; тоді як для суперфосфатного, водневого, кальційного, діаномідного і сульфатоамонійного виробництв вага їх відносно мала. Ці коливання є і в більшості статей прямих видатків. Такі виробництва як карбід-кальцій, азот, жовтий фосфор і хлор характеризуються великою енерго-місткістю, а суперфосфат, сульфат-амоній, амоніякова селітра та ін. споживають, навпаки, досить мало електроенергії, зате вони мають велику питому вагу вартості сировини в їхній собівартості. Але інші видаткові статті — пара, робсила, амортизація — характеризуються (хоч і не так різко), а все таки дуже виявленою амплітудою коливання їхньої ваги у собівартості різних виробництв комбінату.

Систематичний і аналітичний облік усіх цих відмін і коливань по окремих виробництвах конче потрібний для правильної орієнтації у визначенні тих видаткових категорій, які своєю вагою в ряді інших доданків собівартості найзначніші.

В масі елементів, що можуть бути за джерело підвищення якісних завдань пляну, виключну увагу треба звернути у хемічному заводі на питання ефективного використання посліду та покидьків. Ми вже зазначали про великі можливості утилізації в умовах комбінації великого числа хемічних виробництв, сконцентрованих в одному місці. Хемічна наука й техніка досягла за останні роки великих успіхів у поширенні меж використання всього того, що попереду вважалося за непридатні, непотрібні покидьки. Через те, плянові завдання на хемічному заводі треба також спрямовувати так, щоб то був чинник, який мобілізує ініціативу та енергію технічного персоналу й робітників на проблемах найкращого використання всіх послідів та покидьків.

Залежно від характеру відхідних продуктів та покидьків, їх можна утилізувати двома способами. Одні з них можна пристосувати за межами хемічного виробництва і поза даним підприємством, а деякі, навпаки, можна переробляти в готову продукцію тут же на хемічному заводі, на основах комбінування з наявними виробництвами або в зв'язку з заснуванням нових. Відповідно до умов Чорноріченського хемічного комбінату вся його сірчано-кислотна група виробництв дає саме той відхідний матеріал, що можна переробляти з користю в чорній і кольоровій металургії (великі маси огарків сірчаного іскричу), а посліди — всякі гази по азотноамінякових і азотно-кислотних виробництвах (нечистий азот, кіалюфорд та ін.) треба далі переробляти на самому комбінаті.

Отже, якщо в наслідок реалізації посліду та покидьків, що використовуються за межами хемзаводу, доходять певного ефекту в зменшенні собівартості основної хемічної продукції, то для тих, що йдуть на дальше перероблення на місці, крім зазначених вигід, маємо ще кількісне зростання виробництва й збільшення комбінаційних зв'язків, в усіх економічних перевагами, що звідси випливають.

З другого боку, перероблення посліду та покидьків на місці може одночасно із збільшенням різноманітності у виготовленні продукції призвести до загиблення нових хемічних метод роботи з пристосуванням до цього нових видів сировини та матеріалів. Все це теж дає нові посліди та покидьки, які знов ставлять завдання дальшого переробітку їх

Щоб ці завдання були активним чинником, що сприяє економічному розвитку хемічного заводу, треба розробити в пляні послідовне й певне використання на практиці досягнень відповідних науково-дослідчих інститутів, а також розвиток на самому виробництві дослідчої роботи через центральну й цехові лабораторії порядком живої ініціативи, що виходить як із сторони, так і від заводських робітників (винахідників, раціоналізаторів і т. ін.).

Згідно із сказаним вище і політику плянування й підготовки виробничих кадрів треба спрямовувати на найкраще обслуговування устаткування та режиму роботи. Виходячи з цих завдань, плян хемічного заводу має визначити, на нашу думку, потрібний якісний і кількісний склад кадрів за такою градацією: а) хеміки-механіки, що керують і спрямовують роботу апаратури та режим виробництва; б) хеміки-аналітики, що підготовляють і контролюють режим роботи і його наслідки (ця група охоплює й робітників лабораторій); в) для цих самих спеціальностей треба підготувати потрібний кадр робітників для раціоналізаторських функцій; г) кадри ремонтного електро-и паровосилового господарства. Ми не вичерпуємо тут питань підготовки всіх кадрів у цілому і не зачіпаємо, наприклад, умов підготовки робітників інших важливих професій (управління, транспорт тощо), але в цьому немає потреби, бо плянування їх на хемічному заводі не має в собі ніяких особливостей.

Плянування в галузі постачання, в умовах хемічного виробництва, конкретизується не тільки на завданнях своєчасної приставки сировини та матеріалів, а й на точному визначенні якості останніх, що дуже важливо саме для хемічного виробництва. Умови з постачальниками, на відповідні стандарти і асортимент, сировини та матеріалів треба тут цілком обумовити чіткими вимогами пляну. Проте, при всій важливості для хемічного виробництва належних і стійких у цьому якісних норм, трудно припустити, щоб постачальники сировини та матеріалів додержувались в усіх випадках науково-точних стандартів. Можливі в цьому прогаліні треба поповнювати аналітичною роботою заводських лабораторій, що систематично вивчають тут припустимі відхилення в якості, негативний вплив останніх на процес виробництва, і що подають методи нейтралізації цих впливів. Щодо плянування збуту хемічної продукції, то тут основний напрям треба брати на чітку зумовленість термінів відрадження її. Сам факт масовості виробництва не припускає довгих затримок у збуті, а неможливість збирати тут продукцію поза складами потребує систематичної регулярності у звільненні заводу від мас готової продукції. Треба ще мати на увазі, що для деяких хемічних виробів, особливо рідких і газуватих (кислота, хлор, кисень тощо), що транспортуються неодмінно в дорогій і кількісно обмеженій тарі, — затримки в збуті абсолютно неприпустимі, бо вони можуть спричинитись до часткових запинів виробництва.

Разом з тим рівномірність, точність і однорізність хемічного виробництва набагато полегшують плянування в ньому фінансів. На цій основі полегшуються обчислення потрібних коштів як на сировину та матеріали, так і на основну робочу силу. Крім того, майже постійна й стійка циклічність хемічного виробництва дає змогу з дуже наближеною точністю визначити тут і розміри оборотних коштів на короткий час.

Через ці саме особливості, завдання оперативного керівництва мають на хемічному виробництві кілька сприятливих передумов. Тут можна розчленити плян на короткі періоди щодо часу виконання. Практичне це дробіння пляну в часі припустиме на хемічному заводі аж до окремих змін. З другого боку, легкість частого й систематичного обліку може бути тут постійним знаряддям перевірки й контролю виконання пляну на різних дільницях. Проте, неодмінною умовою успішного оперативного плянування, особливо на хемічному заводі, має бути наявність, у цілковитій справності, всіх потрібних вимірних приладів. Без цієї важливої "деталі" не можливе нормальне оперативне керівництво. Проте цьому надто важливому питанню у нас не приділяється ще належної уваги. Крім недостачі на виробництві вимірних приладів, спостерігаються ще часто випадки недбалого поводження з ними і швидкого опрацювання. Звідси, між іншим, дуже часто маємо ґрунт для знеособленості і безвідповідальності. Підготовку всіх потрібних умов, щоб усунути цю важливу перешкоду до успішного плянового керівництва на заводі, треба негайно здійснити.

Соцзмагання та ударництво, разом з тим, що основне завдання їх на хемічному заводі є найефективніше використання устаткування і досягнення правильного режиму в роботі, треба ще спрямовувати на уміле, правильне й систематичне користування вимірними приладами робочою масою.

Нарешті найдоцільнішою методою зустрічного плянування в умовах розглянутого хемкомбінату має бути наскрізне плянування технологічно зв'язаних між собою агрегатів та цехів, шляхом організації плянових наскрізних робітничих бригад, куди входять також представники ІТС

І рахівничі робітники цехів. При такій організації зустрічного планування буде досягнута, поперше, комбінатська зумовленість плану. по-друге, можливе буде соцмагання між окремими бригадами на максимальний план у процесі складання його, а в наслідок на весь план у цілому.

Ми не вичерпали тут усієї сукупности питань планування, але підкреслили найважливіші й характерні особливості, що мають лягти в основу побудови промфінплану для складного хемічного заводу.

М. КВЯТКОВСЬКИЙ

Машиново-тракторні станції, як чинник соціалістичної перебудови сільського господарства

(За матеріалами експедиційного дослідження 5 МТС)

Машиново-тракторні станції відіграють надзвичайно велику роль у соціалістичній перебудові сільського господарства, як чинник технічної і соціальної його реконструкції.

МТС не лише підводять нову енергетичну базу під сільське господарство, сприяючи переходу дрібних відсталих селянських господарств на рейки великого механізованого сільсько-господарського підприємства, але вони являються одним з засобів соціалістичної перебудови селянського господарства — прискореної перебудови селянських індивідуальних господарств на усуспільнені господарства. Роль МТС поступово поширюється,

МТС є організатор застосування в сільсько-господарському виробництві найновішої техніки, повної механізації виробництва, МТС є організатор соціалістичних метод праці у сільському господарстві. МТС є підпора бідняцько-середняцьких мас у здійсненні суцільної колективізації і ліквідації на її базі куркульні, як класи.

Завдання, які ставить соціалістична реконструкція сільського господарства перед МТС, вимагають уваги до їх роботи і визначення як досягнень окремих МТС, так і їх недоліків. Це особливої уваги набирає в умовах широкого розгортання, будівництва нових машиново-тракторних станцій цього року при загостреній класовій боротьбі на селі. Дані, які характеризують діяльність за 1930 рік 5 МТС, в достатній мірі, на наш погляд, виявляють позитивні наслідки їх роботи і деякі хиби, щоб можна було б скористатись їхньою практикою робітникам на місцях.

Ці станції, про які ми далі наведемо цифрові дані, дослідила була спеціальна експедиція наприкінці 1930 року. Матеріали, які одержано про роботу досліджених МТС, виявляють всю вагу та значення їх у суцільній колективізації та ліквідації куркульні, як класи, на базі її, в районах діяльності станцій. Разом з цим робота деяких станцій цілком якраз виявила ту велику роль, яку відіграватимуть МТС, як організатори праці, як організатори господарювання в колгоспах в їх районі, а також виявила ту вагу і значення, які мали деякі станції у колективному русі, завдяки тій допомозі, яку МТС подавали колгоспам під час розподілу наслідків господарювання та в культурному відношенні протягом 1930 року. „Цілком викристалізувалось виключно важливе значення машиново-тракторних станцій — у соціалістичній реконструкції сільського господарства“¹⁾.

Досліджені МТС у 1930 році мали у своєму складі 588 тракторів із загальною потужністю 6.849 Н. Р. Охоплено було ріллі селянського

¹⁾ Постанова пленуму ЦК КП(б)У про колективізацію.

користування тракторним обслуговуванням 123.120 га, або 42,3% до всієї кількості селянської ріллі в районі МТС. Рівень колективізації, якого досягнуто в районах діяльності МТС на 1-X 1930 р., і зріст колективізації за 1929-30 рік характеризується такими показниками:

Назва району МТС	Всього ріллі селянського користування	% колективізації до ріллі		Всього дворів селянських	% колективізації до кільк. дворів	
		На 1-X 1929 р.	На 1-X 1930 р.		На 1-X 1929 р.	На 1-X 1930 р.
Лозівський	18.729	22,8	96,1	2.126	22,2	97,2
Бердянський	57.514	14,3	49,4	6.281	20,3	44,7
Шполянський	38.924	33,8	77,6	12.125	41,3	75,4
Березівський	46.962	32,2	66,7	2.377	49,2	88,4
Разом по 4 районах МТС	152.129	26,7	70,8	22.809	34,5	70,3

Відсоток колективізації ріллі по 4 МТС на 1-X 1930 р. становить 70,8% і за кількістю господарств 70,3%, в той час як пересічний відсоток по Україні на той же час виносив відповідно 33,6% і 27,8%.

Згідно з даними Укрколгоспцентру, стан колективізації в цілому по УСРР на ці ж таки числа був такий (у $\%^{0}/_{00}$)

	Колективізовано			
	Землі		Господарств	
	На 1-X 1929 р.	На 1-X 1930 р.	На 1-X 1929 р.	На 1-X 1930 р.
Полісся	2,9	12,4	2,1	11,2
Правобережжя	7,8	26,9	8,9	27,0
Лівобережжя	5,7	30,5	6,0	26,0
Степ	12,4	43,5	12,2	36,9
УСРР	8,8	33,6	8,6	27,8

Діяльність МТС сприяла швидшому темпові колективізації бідняцько-середняцьких господарств у цих районах, порівнюючи з іншими.

Деякі райони МТС, прикладом Лозівський, протягом одного року перетворились на райони суцільної колективізації під впливом широко розгорненої організаційної роботи станцій.

Ті станції, які справжніми більшовицькими темпами працювали над справою соціалістичної перебудови сільського господарства у своєму районі, які допомагали новоутвореним колгоспам організувати правильну працю, а також приймали активну участь у засівкампаніях та живильній кампанії і допомагали колгоспам в розподілі наслідків господарювання, досягли величезних успіхів у колективізації. Лозівська МТС спромоглася збільшити за один рік площу колективізованої ріллі на 322% і кількість колективізованих господарств на 338% (див. табл. стор. 27).

Значний зріст колективізації в районах МТС відбувався поруч із зростанням пересічного розміру колгоспу й переходом нижчих форм колгоспів до вищих при зменшенні кількості колгоспів по деяких районах.

Розмір колгоспу так відносно площі, як і кількості господарств збільшився значно, порівнюючи з 1929 роком.

Назва МТС	Площа колективізованої ріллі (в га)			Кількість колективізованих господарств		
	На 1-X 1929 р.	На 1-X 1930 р.	% 1930 р. до 1929 р.	На 1-X 1929 р.	На 1-X 1930 р.	% 1930 р. до 1929 р.
Лозівська	4.272	18.006	422	472	2. 66	438
Бердянська	8.211	28.418	346	1.278	2.805	220
Кахівська	33.797	46.824	139	4.040	4.747	118
Шполянська	13.140	30.216	230	4.968	9.062	182
Петрівська (Березівська)	15.116	31.331	207	1.169	2.102	180
Разом	74.536	154.795	207,7	11.927	20.782	174

Це збільшення розміру колгоспу є неминучий шлях розвитку колгоспного руху й переходу дрібних індивідуальних бідняцько-середняцьких господарств на форми уєспільненого великого механізованого господарства. Підведення нової вищої технічної бази під сільсько-господарське виробництво в районах МТС неминучо приводило до збільшення розмірів самих колгоспів. Без цього неможливо було б застосувати в колгоспах вищу техніку та механізацію процесів с.-госп. виробництва. Значне зменшення кількості колгоспів по деяких районах МТС сталося в наслідок процесу об'єднання та злиття декількох колгоспів.

Кількість колгоспів в районах діяльності МТС

Назва МТС	На 1-X 1929 р.	На 1-X 1930 р.	% 1930 р. до 1929 р.
Лозівська	8	20	250
Кахівська	60	54	90
Шполянська	63	18	29
Петрівська	29	35	121
Разом	160	127	79

Загальна кількість колгоспів по 4 районах зменшилась на 21%. Порівнюючи значне збільшення кількості колгоспів спостерігалось лише в районі діяльності Лозівської МТС, де 1930 рік був початковим роком суцільної колективізації.

Зміна кількості колгоспів проходила неоднаково по окремих формах колгоспів. Артіль значно зросли і кількісно, і якісно. Кількість артілей не зменшилась ані по жадному з районів МТС і зміни сталися найголовніше за рахунок СОЗ'ів, що видно з такої таблиці:

Назва МТС	Кількість колгоспів по формах							
	Комуни		Артіль		Соз'и		Разом	
	На 1-X 1929 р.	На 1-X 1930 р.	На 1-X 1929 р.	На 1-X 1930 р.	На 1-X 1929 р.	На 1-X 1930 р.	На 1-X 1929 р.	На 1-X 1930 р.
Лозівська	1	1	1	18	6	1	8	20
Кахівська	2	6	4	28	54	20	60	54
Шполянська	—	1	10	10	53	7	63	18
Петрівська	2	4	3	25	24	6	29	35
	5	12	18	81	137	34	160	127

Розвиток колгоспного руху в 1930 році ішов найголовніше у формі артілів при зміцненню їх і переході нижчих форм колгоспів до вищих, себто колгоспний рух розвивався шляхами, накресленими в постановках XVI з'їзду ВКП(б), де визнано, що „основна форма колгоспу на даній стадії є сільсько-господарська артіль“. Колгоспний рух може підноситися до вищої форми—до комуни, відповідно до підвищення технічної бази, зростання колгоспних кадрів і культурного рівня колгоспників за кінцевої умови визнання самими селянами відповідних змін у статуті і здійснення їх знизу“¹⁾. У 1929 році питома вага артілів щодо кількості колгоспів по 4 МТС становила 11,3%, а на 1-X 1930 р. питома вага зросла до 63,8%.

Пересічний розмір колгоспу дав значне зростання протягом року, особливо по артілях—в той час як на 1-X 1929 р. розмір артілі пере-січно по району 4 МТС становив 256 га, то на 1-X 1930 р. він виносив уже 980 га.

Пересічний розмір колгоспу за ріллею та кількістю господарств

	На 1-X 1929 року				На 1-X 1930 року			
	Комуни	Артілі	Сози	Разом	Комуни	Артілі	Сози	Разом
Лозівська МТС								
припадає ріллі	620	240	569	534	617	845	2.185	900
„ господарств	50	36	64	59	58	98	250	103
Кохівська МТС								
припадає ріллі	1.929	390	526	563	1.635	864	641	867
„ господарств	167	33	66	67	146	106	45	88
Шполянська МТС								
припадає ріллі	—	209	208	209	600	1.526	2.051	1.679
„ господарств	—	63	82	79	46	513	556	503
Петрівська МТС								
припадає ріллі	397	237	567	521	971	990	447	895
„ господарств	40	20	43	40	69	64	35	60
Разом ріллі	1.054	256	412	415	1.243	980	942	995
господарств	93	48	68	66	104	141	154	141

Наведені в цій таблиці цифрові дані яскраво свідчать про той значний зріст укрупнення колгоспів, який стався протягом 1930 року в районах діяльності МТС. По деяких районах збільшення пересічного розміру колгоспу особливо велике й досягає 10-тикратного розміру (Шполянська МТС по созах), що пояснюється органічним зв'язком процесу застосування механічної тракторної сили у сільсько-господарське виробництво й процесу збільшення розміру господарства. Лозівська та Шполянська МТС вперше у 1930 році розгорнули роботу, а тому в районі цих станцій укрупнення колгоспів йшло найбільшими темпами. Грудневий пленум ЦК КП(б)У, застерігаючи від „гігантоманії“ дав директиву продовжувати „систематичне побільшування дрібних колгоспів так шляхом об'єднання їх, прилучення до більших, як і дальшої колективізації бідняцько-середняцьких одноосібних господарств“.

Який же соціальний склад членів колгоспів був у районах МТС? Відповідь на це маємо в такій таблиці:

¹⁾ Резолюція XVI з'їзду ВКП(б). Вид. „Пролетар“, стор. 150-151.

Склад членів колгоспів у % на 1-X 1930 р.

Назва МТС	Най- мити	Звільнені від податку	Нормально оподатковані	Оподатко- вані з % над вишкою	Експерт- ники	Разом
Лозівська	5,5	19,1	63,6	9,2	2,6	100
Бердянська	10,4	37,5	48,2	3,8	0,1	100
Кахівська	11,6	57,5	29,8	1,1	—	100
Шполянська	1,2	44,2	53,9	0,7	—	100
Петрівська	9,0	19,6	66,5	4,5	0,4	100
Разом	5,0	31,8	57,6	4,5	1,1	100

Бідняцько-середняцька маса села складає 94,4⁰/. По району діяльності Лозівської МТС звертає увагу на себе група експертників. При швидкому зрості суцільної колективізації цього району по деяких колгоспах пролізла у склад колгоспів куркульня, від якої колгоспам треба позбавитись. Середняцькі кола селянства становлять основну масу колгоспів. „Рішучий поворот середняцьких мас до соціалізму в наслідок правильної політики партії якнайскрашів виявився в могутньому колгоспному рухові, що наприкінці 1929 р. охопив мільйони селянських господарств, утворюючи нове співвідношення класових сил у країні, перетворюючи середняка, який вступив до колгоспу, на підпору радянської влади, створюючи умови для заміни куркульського виробництва хліба виробництвом радгоспів та колгоспів, уможлививши партії перейти від гасла обмеження й витиснення куркульства до гасла ліквідації куркульства, як класи на основі суцільної колективізації¹⁾).

Рух колективізації в районах розташування МТС відбувався при загостреній класовій боротьбі, при шаленому опорі з боку куркульських елементів села. Частина куркульні, відчуваючи неминучість своєї загибелі, кидала завчасу свої господарства, ліквідуючи їх, друга частина продовжувала боротьбу з колективістичним рухом та чинила увесь час опір зростанню колгоспів. Деяка частина пішла у колгоспи з тим, щоб провадити цю боротьбу скрито всередині колгоспу. Досить яскраво це стверджують дані про рух населення по окремих його групах в Лозівському адміністративному районі. На 1-X 1929 р. у цьому адміністративному районі нараховувалося 796 господарств експертників. На 1-X 1930 року їх залишилось 373 господарства. Протягом року 339 господарств розкуркулено, а 84 господарства самоліквідувалось. В числі розкуркулених (339 господарств) 137 господарств куркульських було виявлено, як злісних ворогів колективізації, що провадили шалену боротьбу проти суцільної колективізації. З тої кількості господарств експертників, яка нараховувалася на 1-X 1930 р. в числі 373, знаходиться у колгоспах Лозівського району 160 господарств. Таким чином у колгоспах опинилось 20⁰/о господарств експертників від загальної кількості їх в районі на початок року масової колективізації.

В той час як куркульня в районах суцільної колективізації зникає з району, до нього припливають наймитсько-бідняцькі елементи з інших районів, які цілком вступають до колгоспів. Частина бідняцько-середняцьких господарств, яка зв'язана була щільно з промисловістю постій-

¹⁾ Постанова XVI з'їзду, стор. 24-25.

ними відходами на заробітки, цілком переходить в лави промислового пролетаріату. Рух населення в Лозівському адмінрайоні¹⁾ за 1929-30 р. виявляється з таких цифрових даних:

Кількість господарств в Лозівському адмінрайоні по групах

	Наймити	Звільнені від податку	Нормально оподатковані	Оподатковані з % надвишкою	Експертники	Разом
Було госп. на 1-X 1929 р.	—	1.607	5.640	705	796	8.748
Було госп. на 1-X 1930 р.	—	1.362	4.777	602	373	7.114
місцеві	—	56	99	—	—	544
Прибуло	389					
Всього госп. на 1-X 1930 р.	389	1.418	4.876	602	373	7.658
Колективізов. на 1-X 1930 р.	389	1.118	4.203	548	160	6.418

Експертники становили 9,1% до всієї кількості господарств району на 1-X 1929 р., і 2,5% до загального складу колективізованих господарств на 1-X 1930 року, при чому в колгоспи об'єдналось всі 100% наймитських господарств, 79% звільнених від оподаткування та 87% нормально оподаткованих. Боротьба з куркульством та ворожими класовими прошарками в районах суцільної колективізації набирала, як це бачимо з прикладу Лозівського району, певної гостроти. Грудневий пленум ЦК КП(б)У у постанові про колективізацію підкреслив потребу нещадного наступу на куркуля.

„Нещадний наступ на куркуля по всьому фронту (хлібозаготівлі, фінансові заходи тощо), ліквідація куркуля в районах суцільної колективізації, переселення розкуркулених за межі села — повинно стати складовою частиною боротьби колективних та бідняцько-середняцьких мас одноосібників за здійснення суцільної колективізації“ (Постанова пленуму ЦК КП(б)У про колективізацію).

Успіх суцільної колективізації та ліквідації куркульні як класи особливо помітний по тих районах МТС, де останні були за справжнього організатора соціалістичної перебудови села.

В тих районах, в яких МТС допомагала колгоспам організувати належно виробництво та правильно перевести розподіл наслідків господарювання, провадячи боротьбу з куркульською агітацією за спожи-вацький розподіл, там де в колгоспах, при допомозі МТС, було організовано відрядну працю з розподілом наслідків за кількістю та якістю праці — колгоспи зміцнили і притягли до свого складу всю масу бідняцько-середняцьких господарств. Досліджені МТС, в числі 4, брали участь у складанні виробничих планів колгоспів свого району; складені плани широко обговорювались на попередніх нарадах колгоспників та загальних зборах. Агрперсонал МТС, який в основному складався з молодих агроробітників, було втягнуто в роботу щодо обслуговування колгоспів — організація праці, розподіл її, агроробота, бюджети колгоспів, план розподілу наслідків господарювання, курси, лекції переводились за участю персоналу станцій. Дві станції брали участь в організації соцзмагання між колгоспами свого району, а також допомагали колгоспам організувати ударні бригади та переводити соцзмагання все-

¹⁾ Дані про рух населення й колективізацію беремо по адмінрайону в цілому, а не лише в районі МТС за відсутності даних про соцсклад населення в останньому за 1929 р.

редині колгоспів поміж окремими бригадами, групами та окремими колгоспниками.

Станції брали широку участь в організації культурно-освітньої роботи серед колгоспників, підвищуючи загально-культурний рівень колгоспника та його агротехнічну свідомість. Лозівська МТС у 1929-30 році перевела курси для трактористів та рільників на 220 чол., Шполянська — курси (3-хмісячні) для трактористів та бригадирів на 160 чол., Петрівська — курси для агровиконавців, старших рільників, трактористів та ст. стернових на 400 чол., Кахівська — курси для трактористів, бавовняників, для голів колгоспів, рахівників, агровиконавців на 600 чол., Бердянська — курси для бригадирів, трактористів та агровиконавців на 245 чол. Чотири станції, окрім переведення курсів, широко переводили лекції в питаннях організації колгоспного господарства, організації праці в колгоспах, розподілу наслідків господарювання та по окремих питаннях агротехніки й особливо агротехніки нових культур, які були запроваджене в районах МТС вперше у 1930 році (бавовняник, соя).

Організовані станціями для колгоспників і робітників МТС екскурсії мали свій вплив на підвищення рівня технічних знань у екскурсантів та сприяли зв'язкові колгоспів з МТС — було організовано 8 екскурсій на досвідні сільсько-господарські станції, в кращі колгоспи, на Шевченківську МТС, Дніпрельстан та інші.

Деякі МТС (Лозівська, Маріупільська, Кахівська) брали активну участь в організації відхідництва колгоспників на заробітки. Таким чином було організовано допомогу робочою силою радгоспам Городтресту, Зернотресту та промисловості Донбасу (заводи Озівсталі та інші).

Організаційна політична масова робота МТС серед колгоспів свого району мала свій вплив на зміцнення зв'язків поміж МТС та колгоспами, на підвищення авторитету МТС, і сприяла роботі МТС, як організатора судильної колективізації та ліквідації на базі її куркульні та організатора соціалістичної перебудови села.

Наслідком агророботи МТС було поширення засівплощі своїх районів, колективізація засівплощі та реконструкція її в спосіб збільшення питомої ваги технічних та цінніших культур при збільшенні врожайности та підвищенні агротехніки.

Засівплоща 1930 року в цілому по адмінрайонах, де розташовано МТС, зросла від 3,3% (Кахівський район) до 29% (Лозівський район). МТС виконали покладені на них завдання щодо збільшення засівплощі 1930 року не зважаючи на те, що деякі МТС (Лозівська, Шполянська) заснувалися та розгорнули свою діяльність лише торік. Колгоспи району МТС не лише опанували площі колишніх одноосібних господарств, але досягли збільшення засівплощі проти попереднього торік. Збільшення засівплощі у 1930 році до попереднього року складено по Лозівському району на 29%, по Бердянському на 28,1%, по Шполянському на 8,3% і Кахівському на 3,3%.

Питома вага індивідуального сектора в засіві площі 1930 року порівнюючи з 1929 роком різко підупала за рахунок розвитку колгоспів та радгоспів. Для характеристики змін у засівплощі 1930 року та зростання її наведено дані по двох адмінрайонах діяльності МТС (див. табл. ст. 32 вгорі).

При загальному зростанні засівплощі 1930 р. у Лозівському районі на 29% проти попереднього року, засівплоща у колгоспах дала зріст на 139%, а по Кахівському району при зрості всієї площі на 3,3% засівплоща у колгоспах зросла на 220,5%. Вже минулої весни, не тільки міжселищні машинотракторні станції і старі колгоспи, а й нові колгоспи, побудовані на основі звичайного складання селянського реманенту, що

	Лозівський район				Кахівський район			
	В колгоспах	В індивід. господарств.	В радгоспах	Разом	В колгоспах	В індивід. господарств.	В радгоспах	Разом
Засівплоща (га) в 1929 р.	17.226	52.856	2.359	72.441	22.970	82.824	465	106.259
Питома вага у % в 1929 р.	23,8	73,0	3,2	100	21,6	77,9	0,5	100
Засівплоща (га) в 1930 р.	41.266	32.072	20.127	93.465	73.624	23.547	126.27	109.788
Питома вага у % в 1930 р.	44,2	34,3	21,5	100	67,1	21,4	11,5	100

не мали ще достатнього організаційного й господарського досвіду, зуміли набагато поширити свою засівну площу і використати занедбані землі та цілини". (Резолюція XVI з'їзду ВКІ(б), стор. 159).

В самому складі засівплощі під впливом розвитку колгоспів стали зміни в бік поширення технічних та кормових рослин.

Розвиток технічних та кормових сприяв поширенню сировинної бази для переробної промисловости та поклав фундамент для створення належної кормової бази для тваринництва. В 1930 році вперше закладено засівплощі нових культур в районах досліджених МТС. Зокрема бавовнянику засіяно було у Бердянському районі 178 га, в Кахівському 2.470 га та в Петрівському 92 га. Засвоєння агротехніки щодо вирощування та обробітку нових технікультур в цих районах значно допомогло поширенню засівплощі цього року. В районі Шполянської МТС, яка обслуговує район бурякосіяння, площа останнього зросла до 28% питомої ваги в загальній засівплощі району.

Агроробота МТС мала своїм наслідком значне підвищення агротехіки та підвищення продукційности праці колгоспника.

В районах МТС скрізь запроваджено правильну сівозміну, знищено бур'яни, переводилась систематична та своєчасна боротьба з шкідниками, запроваджено сортові засіви. Своєчасний та значно скорочений період засіву та належний обробіток ґрунту сприяли підвищенню врожайности. Врожайність по районах окремих МТС значно була вища в колгоспах ніж в одноосібних господарствах.

Врожайність у 1930 році (в пуд. з га)

	В колгоспах	В індивід. господарств.
Пшениця	86 — 106	70 — 89
Жито	55 — 107	48 — 90
Ячмінь	55 — 95	42 — 90
Овес	85 — 120	80 — 90

В матеріалах експедиційного дослідження МТС знаходимо таку фіксацію роботи Шполянської станції: „пророблена за обслідуваний рік (1929-30 рік) робота МТС заощадила бідняцько-середняцькій масі, об'єднаних в колгоспи, 5 карб. на га, а разом заощаджено щось 50 тис. крб. Утворення великих колгоспних масивів, знищення меж і цим самим знищення значного відсотку шкідників, бур'янів та паразитів у сільському господарстві, одноразовий і своєчасний засів, кращий обробіток ґрунту і т. інш — збільшили врожайність на 12—15 пуд. на га, що становить до обробленої землі щось 60 т. пудів. Велике заощадження витрат засобів виробництва на галузі рільництва зменшило витрати праці й скорувало всі ці вільні запаси коштів і сил на розвиток інтенсивних га-

лузів господарства—скотарство збільшилось в районі на 40%, площа під буряком збільшилась на 6% на рік. Отже загалом слід визнати, що не дивлячися на перші кроки організаційного періоду, який проходив з великими технічними труднощами в умовах озвірілого опору куркулів і др. контрреволюційних елементів, шкідників тощо — пророблена робота МТС значно вплинула на зміцнення колективізації та посунула вперед розвиток продукційних сил Шполянського району" (Див. „додаткові зауваження“ до матеріалів Шполянської МТС).

МТС поруч з організацією рільництва в колгоспах вже в 1930 році приділяла певну увагу розвитку тваринництва. Кількість великої рогатої худоби по всіх районах зросла. Цей зріст стався найголовніше за рахунок збільшення молодяку рогатої худоби.

Колгоспи районів МТС, утворивши власну кормову базу, почали розвивати продуктивне скотарство. Вже у 1930 році було засновано в районах діяльності МТС цілу низку закладів промислового скотарства—молочарських ферм, свинарських, розплідників племінної худоби тощо. В Лозівському районі закладено 7 молочарських ферм на 481 гол., в Кахівському 4 ферми на 1.205 голів, у Шполянському—1 ферма на 69 голів та 31 племрозплідник, у Березівському районі 6 ферм на 409 голів та 3 племрозплідники. МТС на основі ухвали XVI з'їзду ВКП(б) почали вже в 1930 році вживати заходів, щоб „забезпечити, поряд з прискореним розвитком зернових і технічних культур, піднесення і посилення розвитку тваринництва, насамперед утворюючи масу високотоварових колгоспних ферм і хутко поширюючи кормову базу“ (Постанова XVI з'їзду ВКП(б), стор. 161).

По районах 3 МТС питома вага колективізованої великої рогатої худоби становила в 1929 році 3,8%, а на 1-X 1930 року 22,1%.

Великої рогатої худоби

Назва району	У колгоспах		В індивідуальних госп.	Інших	Разом
	Усуспільнено	Неусуспільнено			
Бердянський (абс.) 1929 р. .	249	—	6.243	—	6.492
" " 1930 р. .	2.791	—	4.138	94	7.023
у % 1929 р. .	3,9	—	96,1	—	100
" " 1930 р. .	39,8	—	58,9	1,3	100
Кахівський (абс.) 1929 р. .	573	633	7.916	—	9.122
" " 1930 р. .	2.351	2.558	5.498	53	10.460
у % 1929 р. .	6,3	6,9	86,8	—	100
" " 1930 р. .	22,4	24,5	52,6	0,5	100
Шполянський (абс.) 1929 р. .	27	—	6.620	—	6.647
" " 1930 р. .	482	6.476	541	447	7.946
у % 1929 р. .	0,4	—	99,6	—	100
" " 1930 р. .	6,1	81,5	6,8	5,6	100
Разом по 3 районах (абс.) 1929 р. .	849	633	20.779	—	22.261
" " 1930 р. .	5.624	2,9	93,3	—	100
у % 1929 р. .	3,8	9,034	10,177	594	25.429
" " 1930 р. .	22,1	35,5	40,0	2,4	100

Певне зрушення щодо колективізації великої рогатої худоби в 1930 році яскраво виявляється з вищенаведеної таблиці. Індивідуальний сектор втратив свою питому вагу з 93% у 1929 році до 40% в 1930 році. По деяких районах, зокрема у Шполянському, висока питома вага кількості рогатої худоби, яка знаходиться в індивідуальному користуванні членів колгоспу. Зміцнення колгоспів, організаційне та гос-

подарське, подальший розвиток товарного тваринництва в колгоспах та створення усупільненої кормової бази, забезпечує швидкий темп колективізації тваринництва. „Вимагати, щоб селяни, вступаючи до артілі, негайно відмовились від усяких індивідуалістичних навичок та інтересів, від можливості держати додаткове до усупільненого особисте господарство (корова, вівці, птиця, присадибний город), від можливості використовувати для себе сторонній заробіток і т. інш., значить забувати абетку марксизму-ленізму“. (3 постанови XVI з'їзду ВКП(б)).

В районах цукро-бурякових, у зв'язку з масовою організацією цього року в цих районах МТС, має значно поширитись молочарське тваринництво. Сприятливі умови щодо використання гички, жому, меляси, як кормових ресурсів, дають змогу швидкого розвитку тваринництва.

Свинарство в районах досліджених МТС розвивалось швидшими темпами ніж молочарство.

	Бердянський	Кахівський	Шполянський	Березівський	Разом
Кількість свиней 1929 р.	640	1320	1204	435	3,599
" 1930 р.	2,545	2,796	3,075	1,408	9,824
% % " 1930 р. до 1929 р.	397,7	211,8	255,4	323,7	273,0

Питома вага індивідуального сектора в 1930 році щодо стада свиней становила лише 17,8% проти 79,9% у 1929 році.

Назва району	В колгоспах		В індивідуальних господарствах	Інших	Разом
	Успіш- нено	Неуспіш- нено			
Бердянський р.					
Абсолютні 1929 р.	62	—	578	—	640
" 1930 р.	972	645	919	9	2.545
у % " 1929 р.	9,7	—	90,3	—	100
" 1930 р.	38,2	25,4	36,0	0,4	100
Кахівський р.					
Абсолютні 1929 р.	458	—	862	—	1.320
" 1930 р.	1.637	765	341	53	2.796
у % " 1929 р.	34,8	—	65,2	—	100
" 1930 р.	58,5	27,3	12,3	1,9	100
Шполянський р.					
Абсолютні 1929 р.	115	—	1.089	—	1.204
" 1930 р.	518	2.301	239	17	3.075
у % " 1929 р.	9,6	—	90,4	—	100
" 1930 р.	16,8	74,8	7,8	0,6	100
Разом по 3 район.					
Абсолютні 1929 р.	635	—	2.529	—	3.164
" 1930 р.	3.127	3.711	1.499	79	8.416
у % " 1929 р.	20,1	—	79,9	—	100
" 1930 р.	37,2	44,1	17,8	0,9	100

В 1930 році закладено фундамент для розвитку колгоспного тваринництва. Дальший широкий розвиток колгоспного тваринництва можливий при зосередженні уваги МТС щодо засвоєння колгоспами, їх району, техніки великого соціалізованого тваринницького господарства. Провідна роль в цьому тваринницьких радгоспів має відіграти свою певну позитивну роль. Широке ознайомлення колгоспів з технікою,

застосованою в кращих радгоспах та тваринницьких колгоспах та допомога в цьому напрямку від МТС—дають змогу утворити в 1931 році великі спеціалізовані високотоварові тваринницькі підприємства в районах МТС.

Використання механічної сили тракторів у МТС протягом 1929-30 року було недостатнє. В той час як деякі станції (Лозівська) спромоглися лише за сезон с.-г. робіт досягти обтяження пересічно на 1 трактор до 2.185 годин, були МТС, де пересічне обтяження на 1 трактор становило лише 749 тракторо-годин. Недостатня ув'язка з боку керівництва МТС щодо повного використання механічної тягової сили та непереведення масово-політичної та організаційної роботи спричинились до такого низького, ганебного використання трактора по окремих станціях.

Назва МТС	Фактично про- роблено МТС сило-годин за сезон польових робіт	% обтяження з роз- рахунку 10 годин- ної праці	Тракторогодин на 1 трактор за сезон польових робіт
Лозівська	917.690	113	2.185
Бердянська	1.102.423	43,6	954
Кам'янська	2.144.455	61,8	1.542
Шполянська	837.092	43,2	994
Петрівська	1.356.840	35,0	749
Разом	6.358.500	50,4	—

Навіть виходячи з розрахунку можливого обтяження трактора 10 годин, фактичне обтяження становило пересічно по 5 МТС 50,4% за сезон польових робіт. Лише одна Лозівська станція задовільно використала потужність трактора, перебільшивши пересічну 10-годинну працю, й довела обтяження трактора за увесь 1930 рік до 3.000 годин та сезон до 2.200 годин. Зразки належної соціалістичної організації праці, широкого розгорнення соціалізації та ударництва (приклад радгосп „Комуніст“) довели можливість обтяжити трактор до 23 годин праці за добу. Таке низьке використання трактора на досліджених МТС в основному пояснюється відсутністю організації соціалістичних метод праці в 1930 році. Жадна з досліджених МТС протягом 1930 року не брала участі в соціалізації поміж станціями. Соціалізація поміж бригадами та окремими робітниками станцій переводилась лише на 3 МТС. Знеособлена праця на тракторах відогравала теж негативну роль.

На весні біжучого вже 1931 року всі МТС вступили в соціалізацію з іншими станціями. Складено умови на змагання щодо найбільш продукційного використання трактора (норми виробки збільшено проти норм Трактороцентру, знижено по умові витрати палива тощо). Скасування знеособленої їзди та прикріплення трактористів та бригадирів до певних тракторів матиме певний позитивний вплив на підвищення продукційності праці та краще використання тракторів. Прикріплення трактористів до трактора забезпечить кращий догляд за трактором, поліпшення ремонту, обережніше відношення до нього та взагалі поліпшить умови експлуатації трактора та його використання. Чотири МТС з числа досліджених належали протягом 1929-30 року до кооперативних МТС, а одна станція (Лозівська) до Трактороцентру і лише з 1-Х 1930 р. вони всі підпорядковані Трактороцентру. Єдність організаційного керівництва та планового обслуговування МТС по лінії лише одного центру поліпшила обслуговування станцій наприкінці 1930 року. Різноманітність

марок та потужності тракторів на одній МТС, без наявної потреби в цьому щодо вимог виробництва, та непристосованість заводу та поповнення тракторами окремих станцій в залежності від району діяльності останніх, негативно відбивались на діяльності окремих МТС. Склад тракторного парку МТС був найрізноманітніший, а саме:

Кількість тракторів

Марка та потужність трактора	Шполянська МТС		Петрівська МТС		Кахівська МТС		Бердянська МТС		Лозівська МТС		Разом	
	1-Х		1-Х		1-Х		1-Х		1-Х		1-Х	
	1929 р.	1930 р.	1929 р.	1930 р.	1929 р.	1930 р.	1929 р.	1930 р.	1929 р.	1930 р.	1929 р.	1930 р.
Фордзон А	—	5	69	78	9	17	49	65	—	—	127	165
Б	—	5	10	59	22	104	4	27	—	—	36	195
Інтернац. 10-20	—	—	39	44	31	39	6	10	—	40	76	133
15-30	—	5	—	—	10	10	—	—	—	2	10	17
Мопар 50	—	—	—	—	—	—	—	6	—	—	—	6
Ойль-Пуль 20-35	—	—	51)	—	9	13	—	—	—	—	14	13
Аліс Чальмерс 20-35	—	14	—	—	15	—	—	—	—	—	—	29
Раупеншток	39	39	—	—	—	—	—	—	—	—	39	39
Разом	39	68	123	181	81	198	59	108	—	42	302 ¹⁾	597

Поповнення тракторного парку йшло за рахунок найрізноманітніших марок тракторів. Пристосування тракторів, відносно марок та потужності, до вимог спеціалізованого в даному районі сільсько-господарського виробництва є невідкладна потреба, що вимагає якнайшвидшого розв'язання. Із загальної кількості 300 тракторів, що ними поповнено в 1930 р. тракторні парки досліджених МТС—61 трактор було одержано від колгоспів районів діяльності МТС, в тому числі 35 Фордзонів А, 9 Фордзонів Б, 13 Інтернаціонал, 4 Ойль-Пуль. Ці трактори значною мірою вже замортизовані (пересічно на 60%). Це теж негативно впливало на експлуатацію тракторного парку в цілому та на пересічні показники використання тракторів в цілому. По окремих МТС, особливо Кахівській та Петрівській, спрацьованість тракторного парку досягала в цілому більш як 50%. Амортизація на Петрівській МТС досягла 96.391 крб., а на Кахівській МТС—132.325 крб. Надто велика спрацьованість тракторного парку Кахівської станції та неналагодженість і не своєчасність капітального ремонту викликали значні витрати на ремонт, вартість якого досягла 132.325 крб. лише за один рік. Простої через несправність тракторів досягли по Кахівській МТС 27,2% до загальної кількості годин простоїв. Деякі станції не провадили як слід обліку причин простоїв, що вказує на відсутність належної організації догляду за використанням тракторів.

Використання тракторів йшло напрямом виконання тих робіт, які вже здавна механізовані тракторним обробітком в зернових районах. Досліджені МТС дуже кволо застосували трактор в напрямку спеціальних робіт, які вимагались і вимагаються спеціальними галузями сільськогосподарства та технікультурами. Обробіток технікультур і збір, зокрема, цукрового буряку, залишались в основному поза трактори-

¹⁾ На 1-Х 1930 р. трактори вибули.

зації. Дослідчі роботи цим напрямом посувались дуже слабо і майже зовсім не було організовано. Взагалі МТС цукрових районів досі мало пристосувались до обслуговування цих районів згідно з вимогами виробництва їх, і треба сподіватись, що намічені дослідчі роботи Інституту механізації разом з Союзцукром на Верхняцькому цукрадгоспі 1931 року дадуть певні позитивні наслідки щодо механізації обробітку збирання цукрового буряку та взагалі до поширення тракторовикористання.

В 1930 році досліджені МТС використовували тракторну силу на оранку, боронування, засів та молотьбу.

Пророблено фактично сило - годину % на роботах

Назва МТС	Оранка	Боронування	Культивація	Засів	Молотьба	Косовиця	Возовиця	Інші
Лозівська	68,1	13,6	4,6	7,1	5,5	1,1	—	—
Бердянська	53,6	1,8	—	19,1	18,2	7,3	—	—
Кахівська	27,0	22,2	11,2	5,5	10,4	10,4	2,9	10,4
Шполянська	72,3	3,1	6,5	2,4	2,6	2,2	—	10,9
Петрівська	22,4	1,9	8,3	25,9	4,4	7,9	—	29,2
Разом	42,7	10,1	7,1	12,2	8,4	6,8	1,0	11,7

По деяких МТС передзасівна підготовка ріллі становила переважне обтяження трактора.

Згідно з таким основним напрямком використання трактора механізація оранки в цілому по району 5 МТС становило 70%, а оранка живою тяговою силою колгоспів 30%, а по району Лозівської МТС 81% механізованої оранки, по Шполянській 78,2%, по Кахівській 68,6%, по Бердянській 61,3% та Петрівській 52,7%.

Вартість окремих робіт найнижча, порівнюючи з іншими станціями, була по Лозівській МТС.

Вартість окремих тракторних робіт у 1929-30 році (в крб.) на 1 га

Назва МТС і робіт	Горюче мастило	Поточн. ремонт	Амортизація			Утримання робітників	Загальні витрати	Оренда при- мщ. та утри- мання будів.	Інші витрати	Разом
			Тракторів	Примісного зав'язування	Гаражів і склянів					
Оранка на 3 в.										
Лозівська	1,76	0,11	0,12	0,30	—	1,41	0,28	0,10	—	4,08
Шполянська	2,08	1,43	0,13	0,19	0,24	2,13	0,52	—	—	6,72
Кахівська	2,23	2,39	0,12	0,30	—	0,96	0,34	0,03	0,42	6,79
Боронування										
Лозівська	0,19	0,01	0,01	0,01	0,01	0,16	—	0,03	—	0,42
Шполянська	0,28	0,27	0,02	0,03	0,03	0,30	0,07	—	—	1,0
Кахівська	0,37	0,39	0,02	0,01	—	0,18	0,06	0,01	0,07	1,11
Засів рядков. сівайкою										
Лозівська	0,31	0,04	0,02	0,50	0,02	0,26	—	0,05	—	1,20
Шполянська	0,43	0,47	0,02	0,04	0,06	0,53	0,13	—	—	1,68
Кахівська	0,60	0,65	0,03	0,50	—	0,25	0,10	0,01	0,12	2,26

Коливання поміж вартістю окремих робіт Лозівської МТС та робіт інших станцій досить велике, що вказує на невикористані можливості щодо зниження собівартості окремих робіт. Лозівська МТС теж вперше працювала в 1930 році, і звичайно, що на собівартості її роботи відбилися брак певного досвіду та організаційні моменти. Дальше зниження собівартості робіт МТС—першочергове завдання, а можливості тут великі, про що свідчить досягнення кращих станцій.

З вищенаведеної таблиці виявляється висока питома вага в собівартості витрат на поточний ремонт, що виносять для оранки в Лозівській МТС 2,6% до загальної вартості оранки (4,08), для Шполянської МТС—21,3% і для Кахівської—35,2%. Різниця у витратах горючого по одних і тих самих роботах теж свідчить про значні можливості зниження собівартості за рахунок кращого догляду за горючим та обережного ставлення до витрат горючого. В цьому напрямку, як і відносно зменшення витрат на ремонт, відіграє значну роль прикріплення трактористів та бригадирів до трактора.

Витрати горючого та мастила на окремі роботи на 1 га (в кг.).

Назва МТС і робіт	Кількість газу	Бензину	Мастила	Кількість горючого на 1 га
Оранка на 3 в.				
Лозівська . . .	21,5	0,2	1,8	3,9
Шполянська . . .	25,1	0,4	1,9	3,6
Кахівська . . .	23,0	0,6	2,8	3,2
Боронування				
Лозівська . . .	2,4	0,1	0,2	0,5
Шполянська . . .	4,1	0,1	0,3	0,5
Кахівська . . .	3,8	0,1	0,5	0,6
Засів рядк. сів.				
Лозівська . . .	3,9	0,1	0,3	0,7
Шполянська . . .	5,0	0,1	0,4	0,9
Кахівська . . .	6,3	0,2	0,7	0,8

Широке розгортання союзнагання поміж МТС у 1931 році та розвиток ударництва і союзнагання поміж робітниками МТС, колгоспами та колгоспниками та нове піднесення колгоспного руху дають змогу значно поліпшити їх роботу. Нові МТС мусять використати досвід кращих станцій, які вже першого року широкого будівництва МТС довели їх величезну вагу в соціалістичній перебудові сільського господарства.

Постанова VI з'їзду рад СРСР про колгоспне будівництво, визначає „як нове завдання в розвитку машино-тракторних станцій, що на кінець п'ятиріччя (1932 р.) машиново-тракторні станції мають охопити, сполучаючи тракторне і живе тягло, 70—80 млн. га колгоспних засівів“. Разом з цим VI з'їзд рад відмітив, що „наслідки першого року широкого будівництва машиново-тракторних станцій довели, що машиново-тракторні станції, підводячи під колгоспи базу найпереводішій в світі хліборобської техніки, є найважливіші опорні пункти суцільної колективізації та ліквідації куркульні як „кляси“ (Постанова VI з'їзду рад СРСР про колгоспне будівництво).

А. ГЕНЕС

Програма української металургії на третій вирішальний рік п'ятирічки

Темпи індустріалізації всього Союзу, завдання в корені перебудувати народне господарство, а в тім числі й рілляництво на новій технічній базі, перевід дрібного, розрізненого індивідуального селянського господарства на рейки сучасного великого соціалістичного виробництва— все це безпосередньо залежить від темпів розвитку важкої індустрії і, насамперед, чорної металургії. „Ми не повинні забувати, — говорив Левін, — що єдиною нашою економічною основою може бути велика машинна індустрія“. А це означає, що в першу чергу ми повинні всіляко форсувати розвиток чорної металургії, бо коли вона на випереджатиме, то не зможе розвиватися і машинна індустрія.

Тільки на основі форсованого розвитку всіх галузей важкої індустрії, галузей, що виробляють засоби виробництва, і можна розв'язати корінні завдання соціалістичного будівництва, звільнитися від капіталістичної залежності і зміцнити обороноспроможність радянського Союзу.

От чому саме зараз гостріше, ніж будь-коли, на весь зріст стало питання про прискорений розвиток чорної металургії. От чому т. Сталін у своїй доповіді на XVI з'їзді ВКП(б) заявив „головна проблема — це форсований розвиток чорної металургії. Майте на увазі, що ми досягли довоєнної норми виробництва чавуну і перевищуємо її тільки поточного 1929-30 року. Це велика загроза всьому нашому народному господарству. Щоб ту загрозу зліквідувати, треба налагодити форсований розвиток чорної металургії. Нам потрібно на кінець п'ятирічки не 10 млн. тонн чавуну, як цього вимагає п'ятирічка, а 17 млн. тонн. Це завдання ми мусимо здійснити хоч будь що, коли ми хочемо як слід розгорнути індустріалізацію нашої країни. Більшовики повинні показати, що вони зуміють упоратися з цим завданням“.

І. Підсумки 1930 року. У світлі цих завдань, що стоять перед чорною металургією, роля української чорної металургії дуже велика, бо ж вона ще й на сьогодні лишається основною металургійною базою країни.

Та перш ніж викладати програму української металургії на третій, вирішальний рік п'ятирічки, треба хоч би коротенько проаналізувати підсумки її діяльності за минулий 1930 рік, рік надзвичайно знаменний тим, що ми вперше в цьому році перевищили, і таки чимало перевищили рівень довоєнного металургійного виробництва.

1930 року українські заводи „Сталі“ дали 3.157 тис. тонн чавуну, 2.826 тис. тонн сталі і 2.372 тис. тонн вальцювання. Це означає, що 1930 року ми на тих же саме заводах дали чавуну більше проти 1913 р. на 53%, сталі на 42% і вальцювання на 39,3%, а вся металургія цілого

Радянського Союзу zarazом перевищила рівень 1913 р. на 26,6% по чавуну, 48,5% по сталі і 47,8% по вальцюванню.

Питома вага продукції тих заводів, що об'єднує „Сталь“, у загальній металургійній продукції Союзу за цей же такий 1930 р. буде така: чавуну — 59%, сталі — 47%, вальцювання — 48%, а коли сюди додати ще й чавун на Краматорському заводі, що до об'єднання „Сталь“ не належить, а також сталь та вальцювання Луганського паротягового й Миколаївського суднобудівельного заводів і деяких інших, то питома вага української чорної металургії стане ще більша. Все це говорить про ту виняткову роль, що випадає українській чорній металургії в справі індустріалізації всього Радянського Союзу, в справі соціалістичної реконструкції сільського господарства.

З усім тим, цей же такий 1930 календарний рік заводи „Сталі“, що стоять на Україні, закінчили з великим недовиконанням своїх виробничих завдань, як з кількісними показниками, так особливо і з якісними. Чавуну і сталі витолено тільки на 89% пляну, вальцювання вироблено 88% пляну (без труб). Замість знизити 1929-30 року собівартість на 11,85%, її фактично знижено тільки на 4,4%.

Все ж таки, розглядаючи виробництво 1930 р. з погляду темпів зростання виробництва, ми повинні відзначити вельми значний зріст продукції проти попереднього року, хоча склад дійових аргументів змінився порівняно й набагато, бо ж за минулий рік до роботи стала тільки 1 нова доменна піч (доменна піч № 3 на заводі ім. Рикова), 5 мартенівських печей, новотрубний цех на заводі ім. Ільїча і манесманівський цех на заводі ім. К. Лібкнехта. Цей темп росту проти 1929 р. виявляється в природі чавуну на 17%, сталі на 13% і вальцювання 14%, а залізних труб на 50% (їх випущено 174 тис. тонн). Це неухильне зростання української металургії, як наслідок уперто й систематично веденого партією курсу на індустріалізацію країни, на перетворення її з аграрно-індустріальної на індустріально-аграрну, — надто рельєфно визначається на фоні безнастанного зменшення випуску металургійної продукції в капіталістичних країнах, в результаті тієї загальної економічної кризи, що вразила всі чисто капіталістичні країни західної Європи і особливо „красу та гордість“ капіталізму — Сполучені Штати.

Але це ще ні в якій мірі не дає нам підстав дивитись на результати роботи української металургії в 1930 р., як на задовільні. Навпаки, ми гадаємо, що українська металургія 1930 р. не виконала своїх надзвичайно важливих зобов'язань перед усім народнім господарством Радянського Союзу.

Тоді як більша частина промисловости з успіхом здійснює директиви партії та уряду про виконання п'ятирічки за 4 роки, чорна металургія далеко відстає тут. А саме, за перші два роки перші завдання старої п'ятирічки з металургії (10 млн. тонн) українська чорна металургія загалом перевищила: на сталі на 5%, вальцюванні — на 8%, виконавши на 100% плян чавуну.

Основні моменти, що обумовили таке сильне недовиконання пляну 1930 р., моменти, на які слід своєчасно звернути увагу для того, щоб забезпечити програму 1931 р., — були такі: 1) недостатність технічного й організаційного керівництва як на заводах, так і в об'єднанні; 2) зовсім незадовільне середцехове і міжцехове планування виробництва; 3) невміння стати на чолі і вчасно та як слід використати соцзмагання й ударництво; 4) велика текучість робочої сили, в наслідок, головним чином, того, що вчасно не провадилось боротьби з нею по лінії постачання харчів, промтоварів, поліпшення житлово-побутових умов і т. д.; 5) незадовільне виконання програми капітального будівництва, в наслі-

док чого закінчення ряду найважливіших робіт дуже спізнилося; 6) значне погіршення якості коксу в другому півріччі внаслідок зменшення видобутку вугілля, через що довелося вельми змінити коксову шихту (на окремий квартал якісні норми РПО встановила такі — золи 10,9% і сірки 1,7%, сірки, а фактична аналіза дала пересічно — золи 13,12% і сірки 1,88%, тоді як 1929-30 р. золи було 12,76% і сірки 1,86%; 7) дефіцитний балаянс коксу, що усугублялося ще й зниженою якістю його, через що більша витрата коксу в доменній печі і треба було дострочно ставити на ремонт ряд печей (доменна піч № 1 на заводі ім. Томського, піч № 5 на заводі ім. Рикова, піч № 2 на заводі ім. Дзержинського, піч № 1 на заводі ім. Петровського і піч № 1 на заводі ім. Ворошилова), а також затримка більш як на місяць з пуском їх і після закінчення ремонту (завод ім. Петровського піч № 1, ім. Ворошилова піч № 1); 8) чимає недовантаження вугілля, антрациту, вогнетривких матеріалів, а особливо залізного брухту (через недовантаження в окремому кварталі близько 164 тис. тонн брухту, цебто 41% занаряженої кількості, була велика перевитрата свіжого чавуну в мартенівській шихті і відповідно зменшився відпуск його машинобудівництву й другим відповідальним споживачам).

Отже, в 1931 рік металургійна промисловість вступила в дуже несприятливих обставинах, що створилися в результаті незадовільної роботи минулого року. А тим часом бурхливий темп зростання усіх галузей народного господарства ставить перед українською металургією в третьому, вирішальному році п'ятирічки, як ми вже сказали, надзвичайно великі вимоги. Відповідно до цього управа „Сталі“, виходячи з максимально можливого задоволення потреб бурхливо ростущого народного господарства СРСР у металі, і поставила завдання українській металургії, що, розуміється, й зробило дуже напруженими виробничі програми по українських заводах „Сталі“.

Програма виробництва на 1931 рік. У п'ятирічному плані основне завдання чорній металургії на 1932-33 р. по всьому Союзу було таке — чавуну дати 10 млн. тонн, сталі 10,3 млн. тонн і вальцювання 8,1 млн. тонн.

Після того, як п'ятирічку було переглянуто під тим поглядом, щоб максимально задовольнити виявлену потребу народного господарства в металі, на основі максимального посилення темпів індустріалізації, — завдання на останній 1930 р. було доведене до 17 млн. тонн чавуну, 18,3 млн. тонн сталі і 15,5 млн. тонн вальцювання.

Коли мати на увазі, що чорна металургія відставала від темпів всієї промисловості і в попередні роки, наслідком чого металургія уже стала вузьким місцем, що лімітує розвиток відповідальних галузей і всього народного господарства, то стане ясно, яке величезне значення має третій рік п'ятирічки, від успіху якого в галузі металургії цілком залежить виконання всього плану розвитку народного господарства.

Відповідно до цього, завдання всій чорній металургії на 1931 рік встановлено: чавуну дати 8 млн. тонн, сталі — 8,8 млн. тонн і вальцювання — 6,7 млн. тонн. З цієї кількості на українські заводи „Сталі“ чавуну припадає 4,740 тис. тонн, сталі — 4,137 тис. тонн, вальцювання — 3,495 тис. тонн і труб залізних — 285 тис. тонн.

Для такого крутого піднесення виробництва українських заводів „Сталі“ (чавуну більше проти 1930 р. на 50%, сталі на 46%, вальцювання на 47% і труб на 63%) потрібна не тільки вельми напружена й чітка робота всього колективу робітників „Сталі“, як на заводах, так і в самому об'єднанні, але й превсяка допомога українській металургії від усіх галузей народного господарства.

Основна особливість пляну на 1931 р. у тім, що в опрацюванні його беруть участь широкі робітничі маси, які виставили нове знаряддя плянування — зустрічні пляни; однак, ці зустрічні пляни здебільшого обмежуються лише кількісними показниками. Завдання найближчого часу і полягає в тім, щоб усі зустрічні пляни перекласти головню на якісні показники, а так само довести їх до робочих місць. Ці зустрічні пляни дали змогу максимально розгорнути виробництво в 1931 р., що й відбилися у вищенаведених темпах розвитку української металургії в 1931 р.

Фактори росту виробництва. У пляні 1931 р. намічено пустити в роботу 5 нових доменних печей, а саме: доменну піч № 7 на заводі ім. Дзержинського на 925 к/м корисного об'єму — пустити 1-VII 1931 р.; на заводі ім. Сталіна піч № 3/6 на 642 к/м — пустити 1-IV 1931 р. (спізнюється на 1 місяць); на заводі ім. Томського піч № 5 на 842 к/м — пустити 1-IV 1931 р. (спізнюється на 1 місяць); піч № 6 на заводі ім. Томського такого ж об'єму, як і піч № 5 — пустити 15 вересня; піч № 2 на заводі ім. Фрунає на 400 к/м — пустити 1-VII і 3 відбудованих печі — дві на Кадієвському заводі і одну на заводі 6. Шодуар. С" з корисним об'ємом разом на 1.280 к/м. Загальна річна продукційність усіх оцих печей становить 1.400 тис. тонн. Крім того, цілий ряд доменних печей перебудовується на більший об'єм — разом має бути перебудовано 4 печі з загальним об'ємом на 1901 к/м, замість 1.674 к/м що були раніш.

В результаті вводу в роботу нових печей на 1-I 1932 р. буде 33 доменних печей (а разом на Україні, з Краматорським заводом, 41 доменна піч) проти 30 печей на 1-I 1931 р.

Щодо мартенівських печей, то в пляні намічено збудувати 12 нових печей: дві на заводі ім. Дзержинського, 4 на заводі ім. Томського, 2 на заводі ім. Сталіна і 4 на заводі ім. К. Лібкнехта, що мають бути пущені протягом усього року. Крім того, перебудовується ще 3 печі на найбільшій тоннаж.

З вальцівних верстатів почне робити відбудований середній верстат № 2 на заводі ім. Томського, великосортний на заводі ім. Ілліча, великий аркушевий верстат на заводі ім. Рикова і блюмінг (обжимний верстат) на заводі ім. Томського. Блюмінг передбачається постановити на заводі ім. Петровського, в кінці цього року, і це є показник виключно великого зростання технічної потужності Радянського Союзу. Цей блюмінг в радянській країні виготовляється вперше і крайня потужність його намічена в 1.200 тис. тонн на рік.

Таких блюмінгів у світовій металургії дуже небагато, та й то вони є переважно в ПАСЦ.

Але в загальному рості випуску продукції фактором збільшення є не тільки цей пуск нових агрегатів. Справді бо, у доменному виробництві з загального приросту в 1931 р. 1.593 тис. тонн проти 1930 р. від пуску нових 8 доменних печей ми матимемо приріст тільки у 800 тис. тонн чавуну, або коло 50%, а як мати на увазі, що цілий ряд агрегатів з пуском запізніться — це число буде ще менше і дійде максимум до 600 тис. тонн чавуну. Отже основний фактор приросту чавуну, це, передусім, збільшення продукційності діювих агрегатів, як від здовження їх робочого часу (скорочення часу капітальних ремонтів доменних печей), так, головним чином, і від поліпшення якісних показників роботи агрегатів. А саме, коефіцієнт використання доменних печей на українських заводах має становити 1931 р. 1,25 к/м корисного об'єму на тону виплавленого чавуну проти приблизно 1,56 в 1930 р. і 1,69 в 1928-29 р., де то краще проти 1930 р. на 21%.

З загального приросту по мартенівському виробництву в 1,048 тис. тонн значна частина його припадає на виробництво нових печей, а саме щось із 30%. Решта приросту продукції має дати знов таки краще використання дійового устаткування — як у часі (скорочення простоїв мартенівських печей), так і по лінії технічних показників — здіймання сталі на добу з одного кв. метру площі чернія від 3,67 тонн. у 1930 р. доводиться до 4.18 тонн. у 1931 р., цето збільшується на 14%.

Приріст по бесімерівському виробництву цілком буде від кращого використання теперішніх агрегатів.

У вальцювальному виробництві із загального приросту в 1.123 тис. тонн проти 1930 р. на нові верстати припадає лише коло 15%, а решта приросту має дати краще використання теперішнього устаткування.

Основні фактори збільшення продукційности агрегатів такі: 1) по доменному цеху значний злам у справі підготування та поліпшення доменної сировини в результаті спорудження рудно-сортувальної станції при ст. Верховцеве; перевід кожного заводу на обмежену кількість клясів-руд; часткова механізація добування та дробіння вапняку (1931 р. в основному має бути закінчене спорудження великої збагачувальної й дробильної фабрики вапняку на Єленівських кар'єрах „Сталі“ з річною продукційністю на 5 млн. тонн, але ефект її роботи позначиться аж у 1932 р.); прикріплення окремих заводів і печей до певних коксових устав і цілий ряд інших організаційних і технічних заводів.

2) По мартенівському цеху — впорядкування шихтування, скорочення часу завалки (від впорядкування кранового господарства) і сортування подаваних матеріалів, а також скорочення технологічних процесів у результаті пильнішого нагляду та посилення уваги до теплового режиму печі;

3) по вальцюванню — заміна й підсилення рушіїв, поліпшення виходу придатного виробу і ряд організаційних заходів.

По окремих заводах виробництво чавуну, сталі і вальцюванню порівняно з 1930 р. буде таке.

Витоплення чавуну на заводах України об'єднання „Сталь“

Заводи	1930 р.		1931 р.		% росту	
	Натурал.	У переводі на перероби.	Натурал.	У переводі на перероби.	Натурал.	У переводі на перероби.
Ім. Петровського	670,0	697,4	871,7	896,5	30,0	28,5
„ Дзержинського	597,0	601,6	865,5	891,0	45,0	48,0
„ Сталіна	482,7	495,1	686,6	728,3	42,2	47,1
„ Рикова	493,2	529,3	717,5	756,6	45,5	42,9
„ Томського	376,2	440,0	661,4	731,7	75,8	66,3
„ Ворошилова	291,4	307,8	381,4	419,8	30,9	36,4
„ Фрунзе	68,6	68,6	135,2	139,0	97,1	102,6
„ Ільча	178,2	184,5	225,8	225,8	26,7	11,4
„ Кадієвський	—	—	143,4	164,9	—	—
„ Шодуар „С“	—	—	61,5	70,7	—	—
Разом по УСРР	3.157,9	3.324,3	4.750,0	5.024,3	50,0	48,1

Ця таблиця дуже виразно показує величезний зріст виробництва чавуну на Україні в 1931 р. проти року 1930, при чому якщо цей зріст (натурального чавуну), скажім, на заводі ім. Томського на 75,8% в значній мірі будемо мати від пуску нових доменних печей, так само як і на заводах ім. Дзержинського, Сталінському і інших, де приріст від нового виробництва уже далеко менший, ніж на заводі Томського, то по таких заводах, як завод ім. Петровського (приріст на 30%), ім. Рикова (приріст 45,5%), ім. Ворошилова (приріст 30,9%), ім. Ільїча (приріст 26,7%) — виробництво зростає цілком від кращого використання наявних доменних печей, бо на цих заводах ні одна нова додаткова доменна піч в 1931 р. в роботу не вступає. Чи не найкраща оцінка відповідь світовому капіталізму (а разом з тим і показ світовому пролетаріату) про колосальні переваги радянської, плянної системи господарства.

Витоплення сталі на заводах України об'єднання „Сталь“

Заводи	1930 р.		1931 р.		% росту	
	Всього сталі	В т. ч. бессем.	Всього сталі	В т. ч. бессем.	Всього сталі	В т. ч. бессем.
Ім. Петровського	591,6	183,7	837,1	240,0	41,4	130,5
„ Дзержинського	556,4	247,6	789,1	340,0	41,8	137,3
„ Сталіна	320,7	—	434,9	—	35,6	—
„ Рикова	395,1	184,8	559,0	235,0	41,4	127,0
„ Томського	250,8	—	434,2	—	73,1	—
„ Ворошилова	174,9	—	216,5	—	23,8	—
„ Фрунзе	104,8	—	136,0	—	29,8	—
„ Ільїча	416,0	—	537,2	—	29,1	—
„ Комінтерна	—	—	80,0	—	—	—
„ К. Лібкнехта	8,0	—	113,3	—	316,2	—
Разом по УСРР	2.818,3	616,1	4.137,3	815,0	46,8	32,3

Якщо загальний приріст сталі в 1931 р. становить 46,8% і в мартенівському виробництві його дають значною мірою (близько 30%) нові печі, то приріст у бессемерівському виробництві сталі на 32,3% цілком маємо від поліпшення роботи діювих бессемерівських конверторів (див. табл. на стор 45).

Виробництво вальцювання має зрости — пересічно на 15—20% в результаті збільшення погодинної продукційності вальцівних верстатів за фактичний робочий час. А саме, на деяких окремих верстатах ця динаміка годинної продукційності така: рейкобалошний верстат заводу ім. Петровського збільшує продукційність від 27,8 у 1930 р. до 36,08 у 1931 р., або на 29,7%; відповідно на заводі Дзержинського — 28,0 і 33,7 (+ 20,3%) і на заводі ім. Рикова — 20,3 і 25,63 (+ 26,2%). По дровних верстатах: на заводі ім. Петровського — від 9,4 у 1930 р. до 10,20 1931 р. (+ 8,5%), відповідно на заводі ім. Дзержинського — 15,5 і 16,2 (+ 4,5½) і т. д. Простої на вальцівних верстатах намічено в 11,96% проти 19,63% в 1930 р.

Щодо окремих головних видів сортаменту вальцювання та виборів, то 1931 року набагато зростає проти 1930 р. питома вага дорогіших мета-

Виробництво вальцювання і труб (залізн. та чавуни.)
на заводах України об'єднання „Сталь“

Заводи	1930 р.			1931 рік			% росту		
	Вальцюван- ня в тис. тонн	Заліз. труб у тонн.	Чавуни. труб у тонн.	Вальцюван- ня в тис.тонн	Заліз. труб у тонн.	Чавуни. труб у тонн.	Вальцюв.	Залізні труби	Чавунні труби
Ім. Петровського і Левіна	495,1	54.743	37 820	837,1	78.828	41.000	69,1	43,9	8,4
„ Дзержинського	482,3	—	—	789,1	—	—	63,6	—	—
„ Сталіна	280,8	—	—	434,9	—	—	54,8	—	—
„ Рикова	331,8	—	—	559,0	—	—	68,4	—	—
„ Томського	235,1	1.168	67.783	434,2	12.000	79.600	84,6	1.027,3	17,4
„ Ворошилова	134,0	—	—	216,5	—	—	61,5	—	—
„ Фрунає	81,9	—	—	136,0	—	—	66,0	—	—
„ Ільіча	272,9	91.330	—	537,2	152.500	—	96,8	67,3	—
„ Комінтерна	60,9	—	—	80,0	—	—	31,3	—	—
„ К. Лібкнехта	—	21.911	—	—	39.200	—	—	78,9	—
Разом по УСРР	2.374,8	168.952	105.603	4.024,0	282.528	120.600	69,4	67,2	14,2

лів і більш трудоемних продуктів: залізничні рейки першого сорту зростають на 96%, залізо аркушеве товсте на 52%, бандажі на 48%, труби залізні на 63%, бляха біла на 96%, а глянцева навіть на 291%, дріт подцинкований на 108%, вісі ковані на 143% і т. д. Особливо тут треба підкреслити, що цього року вперше організується, на заводі ім. Ільіча, виробництво автотракторного металу—сортового 15 тис. тонн і аркушевого 10 тис. тонн. Це велика технічна перемога.

Технічні витратні коефіцієнти. У доменному виробництві—витрата залізної руди I—IV сортів на тонну переробного чавуну намічена в 1.612 проти 1.694 в 1931 р., а вапняку відповідно 0,53 проти 0,558 в 1930 р.

У мартенівському виробництві—витрату свіжого чавуну в шихту зменшено до 0.623 в 1931 р. проти 0.665 у 1930 р., для того, щоб максимально збільшити відпуск його на сторону, головню, для малої металургії машинобудівельних заводів; відповідно до цього зростає витрата залізного й сталевих брухту—від 0.309 у 1930 р. до 0.369 у 1931 р.

У бесімерівському виробництві—витрату чавуну на 1 тонну бесімерівських зливків, включаючи й витрату на міксері, запроектовано в 1.087 проти 1.108 в 1930 р.

У вальцювальному виробництві—витрату виливання на одну тонну придатного вальцювання намічено пересічно в 1.242; для рейок залізничних першого сорту ця витрата становить 1.264 проти 1.319 в 1930 р.; для валків і швелерів—1.142 проти 1.147; для дроту вальцюваного—1.157 проти 1.153 і т. д.

Витрату доменного палива, включаючи сюди антрацит, доменний і коксівний горішок, на одну тонну витопленого чавуну намічено пересічно в 1,180 проти 1,290 в 1930 р. Витрату умовного (7.000 кал.)

палива на одну тону сталі запроєктовано в 0,241 проти 0,247 в 1930 р.; витрату умовного палива на одну тону придатного вальцювання запроєктовано на 1931 р. в 0,805 проти 1,040 в 1930 р., цебто менше на 23%.

Вищенаведені витратні технічні показники говорять про те, що на 1931 р. в чорній металургії України запроєктовано великі зрушення, переважно раціоналізаційного порядку.

Матеріальні баланси. Чорна металургія України споживає силу металургійної сировини, палива, всяких вогнетривких матеріалів і т. інш. За теперішніх умов справа технічного постачання часом має вирішальне значення для успішності виробництва. Отже, треба висвітлити і цю сторону діяльності, загострити коло неї увагу всієї партійної суспільності, інакше чорна металургія України не впорається з своїми коловальними завданнями.

1. Руда залізна. Загальна потреба українських заводів „Сталі“ в Криворізькій руді на поточне виробництво становить примірно 8.000 тис. тонн. Цю потребу цілком покриває виробнича програма Криворіжжя, при чому запаси на естокадах заводів на 1-І 1932 р. будуть навіть далеко більші, ніж на 1-І 1931 р. і становитимуть щось із 1,0 млн. тонн.

2. Руда манганова. Загальна потреба в мангановій руді на виробництво дорівнює 436 тис. тонн, з них 228 тис. тонн на спеціальний чавун, ферро-манган і дзеркальний. Цю потребу цілком покриває виробнича програма Нікопольського манганового району.

3. Вапняк. Вапняку заводам потрібно 3.000 тис. тонн; крім того, треба ще поповнити дуже малі запаси на 1-І 1931 р. (лише коло 80 тис. тонн, цебто щось із 8—10 денної потреби) для того, щоб металургійні заводи не знали через нього перебоїв і, що найважливіше, щоб вони могли задалегідь підготувати цей вапняк на доменне витоплювання (дробіння грудок, відсортовування сміття тощо). Цю потребу через силу покриває виробнича програма Єленівських, Ленінських, Баронських, Білокриницьких і інших кар'єрів, при чому Єленівські кар'єри мають добути 2,1 млн. тонн; з цим завданням вони можуть управитись з великим напруженням, і при тому з невідмінною умовою, щоб хоч частково уже цього року були механізовані основні виробничі процеси, транспортування і навантаження у вагони. Велику механізовану дробильну фабрику, продукційністю на 5 млн. тонн на рік, невідмінно треба збудувати уже цього року.

4. Доломіт сирий і палений. Крім свого виробу, потрібно ще мати й зі сторони на виробництво: сирого доломіту 146 тис. тонн і паленого 64 тис. тонн. Потребу цю покривають великим напруженням Микитівський та Ямський обпальні заводи і кар'єри; навіть є ще дефіцит на 10,5 тис. тонн, який може бути покритий прискореною роботою заводських вагранок. Управа „Сталі“ постановила вже цього року спорудити потужну доломітну фабрику в Микитівці.

5. Брухт залізний і чавунний. Загальна потреба в залізному брухті, якщо брати пересічний витратний коефіцієнт на мартенівську сталь за 0,397, становить 1,349 тис. тонн; власних відходів виробництва є на 638 тис. тонн, отже, треба мати із сторони 711 тис. тонн та ще 19.000 тонн на збільшення запасів на 1-І 1932 р., цебто разом із сторони 730 тис. тонн. Крім того, потрібно мати із сторони й чавунного брухту 46.000 тонн (своє покриття становить 167 тис. тонн).

Цю потребу має покрити „Металлолом“, але практика його діяльності мусить притягти до себе увагу парторганізацій (в окремому кварталі і в першому кварталі 1931 р. плян виконано тільки на 60%), інакше тут може статися великий прорив.

6. Вогнетривкі вироби. Треба сказати, що уже весь 1930 р. пройшов під знаком надзвичайних труднощів з вогнетривкими матеріалами, при чому ці труднощі особливо ускладнилися в окремому кварталі, коли приставка із сторони дала лише 28,8% контингенту шамоту і 43,6% динасу, який контингент і сам по собі був недостатній, щоб задовольнити невідкладні потреби чорної металургії.

В результаті цілковитої мобілізації своїх вогнетривких ресурсів, українська чорна металургія „Сталі“ вийшла на 1-й 1931 р., зменшивши запаси не тільки готових виробів, але й, що найгірше, і запаси сировини, маючи їх лише на 1—2 місяці, замість 4—5 місяців, як це потрібно по суті самого технологічного процесу, як мінімум. Своім власним виробництвом вогнетривких цехів заводи „Сталі“ покривають 30% потреби в шамоті і 40% у динасі (потреба разом з капітальним будівництвом). Решту, цебто щось із 300 тис. тонн шамоту і 70—80 тис. тонн динасу, має покрити „Союзстройматериал“ і імпорт.

Однак, в наслідок прориву, що був у першому кварталі поточного року в діяльності заводів „Союзстройматериала“, значна частина яких перебуває на Україні, непокрита потреба чорної металургії в шамоті становить приблизно 40—50% і в динасі трохи менше.

Уже на сьогодні, за браком вогнетривких виробів, не можна відремонтувати спинені на ремонт мартенівські печі; затримується закінчення будівництва нових доменних і мартенівських печей. Короче кажучи, ця ділянка є зараз найбільш загрозлива для чорної металургії України. Треба всяким способом прискорити виробництво, а також будівництво своїх вогнетривких цехів (що й робить Управа „Сталі“), так само, як і вжити виключних заходів по лінії заводу на заводи вогнетривких матеріалів із сторони.

Аналогічне становище маємо і з магнетитовою цеглою та порошком, а також і тальковим каменем (і те й те на Уралі). Коли б налагодити виробництво цього каменю (розробка кар'єрів), то можна б замінити вогнетривкі матеріали для високих температур; але програма добування талька (100 тис. тонн) в цім році виконується зовсім у мізерних розмірах, тим часом як потреба „Сталі“ в тальку дорівнює 16.000 тонн.

7. Доменне паливо. На основі запроєктованих витратних коефіцієнтів (комерційних) — на перший квартал 1,22 і на дальші три квартали 1,18, і виходячи з витоплення в 1931 р. на Україні по заводах „Сталі“ 4.750 тис. тонн чавуну, загальну потребу в коксі можна визначити примірно в 5.650 тис. тонн; з них 800.000 тонн покривають коксові установи „Сталі“, а решту 4.500 тис. тонн має покрити „Союзкокс“.

Виробнича програма „Союзкоксу“ на 1931 р., а також вживання доменного антрацити (235 тис. тонн) мали б цілком покрити потребу „Сталі“ в коксі, навіть були б деякі запаси на 1-й 1931 р.; однак, фактична динаміка аналізів коксу зовсім не відповідає плянові, приміром, у січні 1931 р. золи у коксі було 13.112%, сірки 1.93% і вологи 8,2%, а в лютому якість коксу стала ще гірша — 13,45% золи, 1,91% сірки і 9,80% вологи. Відповідно до такої якості коксу фактична витрата його у першому кварталі замість намічених 1,22 становить 1,30 на одиницю чавуну. Крім того, треба мати на увазі, що та якість коксу, яка була встановлена від РПО на 1931 р., буде досягнута не раніш, як у другому півріччі. Отже, — слід думати, що витратний коефіцієнт коксу буде вищий від запроєктованого на 1931 р. не менш як на 10%. До цього треба ще додати, що запізнився, як це вже виявилось, і пуск нових коксових установ, через що випал коксу зменшується в другому кварталі на 110 тис. тонн, у третьому кварталі на 250 тис. тонн і в четвертому кварталі на 80 тис. тонн.

Отже, коли підрахувати всі ці вельми значні поправки до балансу коксу, то матимемо, що замість надлишку коксу під кінець 1931 р. доменне виробництво безперечно відчуватиме протягом цього року напружений баланс його, якщо, звичайно, програма витоплення чавуну буде додержана, що, розуміється, треба зробити за всяку ціну. Отже, перед металургією стоїть завдання обов'язково вдержати технічні коефіцієнти витрати коксу — поперше, і подруге — максимально запроваджувати в доменне виробництво антрацит і, розуміється, максимально зменшити споживання коксу в інших видах виробництва.

8. Енергетичне паливо. Уся потреба об'єднання „Сталь“ в енергетичному паливі на поточне виробництво становить 6.178 тис. тонн умовних одиниць. З цієї кількості на українські заводи „Сталі“ припадає не менш як 90%. Ця загальна потреба розподіляється на такі основні призначення: на мартенівські цехи 17%, вальцівні — 11%, силові — 46%, на видачу робітникам та службовцям 8% і на інші потреби 18%.

У постачанні енергетичного палива українським заводам чорної металургії у першому кварталі поточного року були колосальні перебої, в наслідок чого спиналися цілі вальцівні цехи з усіма негативними наслідками з цього для виробництва, для 100%-го виконання такої відповідальної програми.

Ці перебої усугублялися ще й надзвичайно тяжкою та лютою зимою, і в результаті витратні паливні коефіцієнти набагато підвищились проти встановлених коефіцієнтів програми, цебто створилось ні в якій мірі недопустиме явище в умовах надзвичайно напруженого паливного балансу.

Перед українською партійною організацією, зокрема перед Донецької чорної металургії в енергетичному паливі. Щодо самих металургійних заводів, то вони повинні битися за кожен тунн слалюваного палива, за економію палива на всіх чисто ділянках.

Крім основних видів сировини та палива, українська чорна металургія споживає дуже багато ще й кольорових металів (цинку, цини, алюмінію, нікелю, міді, ферро-співів), а також хемікатів і електрома-теріалів.

Задовольнити потреби української металургії в цих матеріалах — це першочергове завдання постачальницьких органів, проте, й на сьогодні загальне становище тут іще дуже напружене.

Рационалізація. У плані раціоналізаційних робіт на 1931 р. по всьому об'єднанню „Сталь“ намічені такі основні роботи:

а) По доменному виробництву: 1) упорядкувати сортування шихти, 2) вирівняти температуру дуття, 3) механізувати подачу сировини.

б) По сталеливарному виробництву — збільшити витоплення металу в печах, досягнувши цього таким способом: 1) скоротити час на витоплення, 2) скоротити час перестою печей на ремонтах, як холодних, так і гарячих, 3) посилити розливні засоби (канави та механізація розливу), 4) перевести печі на інші види палива (газ і нафта), 5) збільшити роботу генераторів, але так, щоб не підвищувати споживання палива, а через пильне вивчення й коригування паливного режиму печей.

в) По вальцівному виробництву: 1) ліквідувати диспропорцію між нагрівними спорудами і верстатами, 2) раціоналізувати самі печі і, насамперед, головки до них, 3) механізувати передачу та транспортування металів, 4) зменшити витрату енергії.

г) По паливу: 1) раціоналізувати топіння печей та казанів, 2) замінити високосортне паливо на низькосортне, 3) замінити одні види палива на інші відповідно до наявних ресурсів і техніко-економічної доцільності.

д) По енергетиці: 1) зменшити витрату енергії на одну тону продукції, 2) збільшити здійснення пари з 1 кв. метру казанів, 3) підвищити вольтаж і посилити тиснення пари, 4) переставити електроустановки відповідно до його потужності. Крім того, намічено плян боротьби за економію кольорових металів.

Окрім того, провадиться велика науково-дослідча робота в двох інститутах металів (у Харкові і Дніпропетровському) і майже по всіх лабораторіях заводів.

У раціоналізаційному пляні цього року намічено велику роботу в справі боротьби з дедалі все гіршою якістю продукції. Цьому в чималій мірі мають допомогти так звані цехові лабораторії швидких аналізів (експрес-лабораторії). Ці лабораторії мають бути організовані 1931 р. по всіх великих цехах.

В справі стандартизації на 1931 р. намічена класифікація 43 об'єктів; основні з них — класифікація спеціальних сталів, труб чавунних та залізних і класифікація руд Криворізького району.

На 1931 р. у пляні намічено набагато поповнити наявну кількість контрольно-вимірних приладів.

У частині робітничих винаходів 1931 рік повинен бути роком значного поступу вперед на шляху реалізації робітничих пропозицій, для чого на всіх заводах організовано і вже вкомплектовано ВРВ (ВРИЗ'я). Для реалізації робітничих пропозицій на 1931 р. заводам відпущено 650 тис. крб., а решту коштів заводи мають знайти на місцях з економії від реалізації цих пропозицій.

У частині механізації основне завдання 1931 р. полягає в тім, щоб максимально механізувати подачу сировини до доменних цехів. На цю мету уже відпущено коло 65 тракторів і, крім того, ще треба одержати відповідну кількість електромоторів, екскаваторів, механічних лопат тощо.

Кадри. На 1 жовтня 1930 р. по всіх підприємствах „Сталі“ спеціалістів (разом з практиками) було 6.768 чол. З них на посадах з вищою освітою — 2.380 чол. і на посадах з середньою освітою — 4.388 чол. На 1-X 1930 р. посади з вищою освітою були забезпечені на 1,5% і посади з середньою освітою на 2,8%, а разом на 4,3%. Дуже низька насиченість підприємств спеціалістами з закінченою вищою й середньою освітою, на 1-X 1930 р. вона досягає лише 1,9%. Щодо співвідношення між спеціалістами в цехах і заводоуправ, то 72% їх працює у цехах і 28% в апараті заводоуправ (усі ці дані стосуються всього об'єднання „Сталі“ в цілому, при чому з цього числа на заводи України припадає не менш як 85%).

Протягом минулого року, в результаті висування кваліфікованих робітників на інженерно-технічні посади та посилення на підприємства молодих спеціалістів, соціально-політичний склад спеціалістів став кращий. Напр., на заводі Дзержинського відсоток членів партії піднявся від 19,5% у 1929 р. до 34,5% у 1930 р. Відсоток робітників серед спеціалістів на цьому заводі виріс від 45,4% до 66,1%. Відсоток робітників серед спеціалістів на заводі ім. Ворошилова піднявся від 45,1% до 56% у 1930 р., а питома вага членів партії зросла від 13% до 17,2%. На заводі Томського членів партії збільшилось від 10,3% у 1929 р. до 25,4% у 1930 р.

Об'єднання „Сталь“ має 7 металургійних ВИТШ'ів, 13 технікумів і 16 робфаків, де на 1-I 1931 р. загалом навчалось 16.850 душ. Однак,

мережа стаціонарних учбових закладів не може ще задовольнити потреби підприємств „Сталі“ у спеціалістах. У зв'язку з цим, на підставі вирішення ЦК партії та Президії ВРНГ, широко розгорнуто перепідготування практиків і підготування інженерів та техніків з висуванців, з висококваліфікованих робітників, „на ходу“, не відриваючи їх від виробництва, через ФЗТК, заочне навчання і т. д. Згідно з пляном на 1931 р., через ФЗТК має пройти 4.000 душ, з них через середні ФЗТК 2.750 і через вищий 1.250. На цей час уже охоплено середніми ФЗТК 2.600 душ і нижчими 1.000.

Потребу в робітниках високої і середньої кваліфікації передбачається покрити 1931 року через ФЗУ на 2.426 душ, або 9% потреби, і через ДРО на 24.248 душ, або 91%, а разом готується 26.674 душ.

Число учнів по ФЗУ і ШУМП'ах на 1-III 1931 р. становило 30 тис. душ, в ДРО — 18.113, цебто разом 48.113 душ. Поруч із цим готують для нових заводів Дніпросталі 3.207 чоловіка, для Магнітогорського заводу 1.790 і для Кузнецького — 1.200.

Госпрозрахунок. Відповідно до постанов першої промислової конференції та декрету ЦВК і РНК СРСР від 18-II, у взаємовідносинах між управою Об'єднання і окремими підприємствами заводиться система послідовного господарчого розрахунку.

Основна мета заведення госпрозрахунку в тім, щоб дати підприємствам максимально можливу оперативну самостійність в межах затверджених для них виробничо-фінансових плянів.

Основні моменти заведення госпрозрахунку такі:

1) Точне і своєчасне визначення зобов'язань підприємств перед Управою як щодо кількості продукції, так і сортаменту її і, особливо, якості.

2) Зобов'язання Управи „Сталі“ забезпечити підприємства потрібними контингентами, відповідно до затверджених плянів, оскільки плян постачання становить невід'ємну частину всього виробничо-фінансового пляну і цілком лежить на відповідальності підприємств і заготконтори, відповідальної перед ними.

3) Точні зобов'язання спеціально утвореного органу постачання — Заготконтори „Сталі“ перед заводами в справі постачання як по лінії кількості, так і якості та строків приставки, в межах контингентів „Сталі“.

4) Встановлення твердого прейскуранту цін на всі предмети постачання, чи то буде сировина, паливо, матеріяли, чи напівфабрикати, з тим, щоб застосовувати розроблену наперед шкалу скидок і доплат за якість, сорт тощо; ціни ці лягають в основу плянів і мають бути додержувані незалежно від фактичних цін, що їх ставитимуть контрагенти, доки не буде відповідного перегляду пляну.

5) Встановлення за цих умов цілковитої відповідальності підприємства за тверде додержування загаданої собівартості і зв'язаних з цим фінансових показників з одночасним виконанням зобов'язань з п. 1.

6) Компенсація підприємств за ті зміни в наміченій номенклатурі продукції, які можуть бути зроблені в разі потреби.

7) Реальне надання підприємствам визначених для них обігових коштів, при чому заводи зобов'язані не виходити з них.

8) Розрахунок з підприємствами за виготовлену продукцію за пляновими цінами собівартості, незалежно від призначення продукції, із скидками і доплатами за якість і сортамент.

9) Повний самостійний баланс для кожного підприємства.

Відповідно до такої системи госпрозрахунку, підприємства запроваджують начало госпрозрахунку і в середзаводському житті для окре-

мих відділів, цехів і майстерень, доводячи госпрозрахунок до окремих агрегатів, змін, бригади і робочого місця. При цьому підприємства мають керуватися основними положеннями про цеховий госпрозрахунок, що видала Управа в 1930 р., з доповненнями, змінами і уточненнями, які диктуватиме уже здобутий досвід окремих заводів.

Тут варто відзначити позитивний досвід цовитопної калькуляції у мартенівському цеху заводу ім. Леніна у Дніпропетровському. Ця калькуляція заснована, поперше, на детальному розчленуванні виробничого завдання на окремі стадії виробничого процесу, подруге — на встановленні стандартних калькуляцій і третє — на заведенні точного обліку всіх витрачених матеріалів і всяких інших витрат на кожен витоп з фіксацією відхилень від стандарту.

Управа має намір широко поширити досягнуті вже на окремих підприємствах успіхи, з тим, однак, щоб кожен завод міг з своєї ініціативи робити ті чи інші корективи відповідно до місцевої виробничої обстанови.

Оцінка карбованцем роботи кожного підприємства, цеху, бригади неминучо має оздоровити виробничу атмосферу; госпрозрахунок має стати тим основним інструментом, що забезпечує виконання промфіплану.

Праця. Загальна гуртова продукція українських заводів „Сталі“ намічена на 1931 р. на суму 838.165,9 тис. крб. (зріст проти 1930 р. на 57,3%). Для виконання такої програми робітників 1931 року має бути 108.468 чол. (зріст проти 1930 р. на 16,9%). Пересічно місячний виробіток на одного робітника запроєктовано в 643 крб. 94 коп. проти 478 крб. 68 коп. 1930 р. (зріст на 34,5%). Пересічно місячний заріток робітника запроєктовано в 92 крб. 03 коп. проти 84 крб. 80 коп. 1930 р. (зріст на 8,5%). Пересічне спискове число службовців намічено в 10.394 чол. проти 8.521 1930 р. (зріст на 22%), а пересічно місячну зарітну плату службовців в 188 крб. 82 коп. проти 175 крб. 82 к. 1930 р. (зріст на 6,8%).

З наведених даних видно, що пересічно місячний виробіток одного робітника має значно зрости (34,5%), але це буде досягнуто, перш за все, тоді, якщо стануть у роботу нові агрегати, якщо відповідні робітники будуть переведені з роботи в одну — дві зміни на роботу, в дві — три зміни, якщо буде здовжений час роботи агрегатів і збільшиться об'єм виробництва конструкцій, труб, литва і іншої дорогої продукції. Зріст продукційности праці, виходячи із здійснення цих умов, намічено в 15%.

За цих же умов, але за кращого використання технічного устаткування, зріст продукційности праці уже становитиме 23%, а якщо буде заведено і безперервне виробництво, зріст продукційности праці досягне 28%; решту — 6—7% має дати ущільнення робочого дня. Зокрема, 1931 року набагато збільшувється енергоозброєність робітника, в результаті зроблених уже і роблених тепер ще великих капітальних робіт з силовими та енергетичними устатами (на заводах ім. Дзержинського, Томського і ін.).

Собівартість продукції. Зниження заводської собівартости продукції по порівняльному асортименту запроєктовано на 1931 р. в 11,2% проти 1930 року.

Від яких же факторів має знизитись собівартість?

Від зовнішніх факторів (ціни й інші неза заводські фактори) ми матимемо зниження на 1%. Напр., зниження цін на допоміжні та ремонтно-будівельні матеріали намічено в розмірі 5%. Ціну коксу взято в 16 крб. 59 коп., цебто нижчу на 8,8% проти пересічної вартости тонни коксу в 1930 р. від заводських устав і зі сторони.

Але зміна залізничного тарифу з 1-І 1931 р. збільшує собівартість продукції на 0,60% (головним чином від підвищення тарифу на руду залізну, манган, вапняк тощо).

Від середзаводських факторів собівартість продукції має знизитись на 8,7%, головню від зниження норм витрати основних матеріалів, палива і заробітної плати на одиницю продукції.

Отже, ця стаття у зниженні собівартості є найголовніша і найважливіша. Навколо неї всі заводські, партійні і професійні організації повинні повести як найзавзятішу боротьбу, бо, повторюємо, тут залегає успіх боротьби за зниження собівартості.

Крім збільшення коефіцієнтів використання сировини та палива, у плані запроєктовано чимале збільшення виходу, придатного на дальші перероби (вальцювання і інші вироби), завдяки зменшенню браку, угару, виходу других сортів і т. д., що теж треба забезпечити раціоналізаційними заходами, про які вже була мова вище.

1931 року основне завдання полягає в тім, щоб довести до робочого місця не тільки кількісні показники, але, і це головне, також і план боротьби за якісні показники. Це повинна зробити заводська суспільність спільно з господарським керівництвом, і це забезпечить успіх на цьому основному і провідному фронті.

Капітальне будівництво. Як ми вже сказали вище, план капітального будівництва минулого 1930 року і наступного 1931 має забезпечити значний приріст продукції в 1931 р. проти 1930 р. по українській металургії „Сталі“. Згідно з цим планом, приріст чавуну в 1931 р. від пуску нових доменних печей, як результати капітального будівництва минулих років і 1931 року, має становити коло 800 тис. тонн; у мартенівському виробництві цей приріст має становити коло 350 тис. тонн сталі і невеликий приріст від пуску єдиного нового верстату в 1931 р. — потужного блюмінгу на заводі ім. Томського.

Та річ в тім, що капітальне будівництво 1930 і 1931 рр. має забезпечити в основному приріст продукції в 19-2-33 рр., і з цього погляду аналіза капітального будівництва, як 1930 року, так і 1931 має виключний інтерес.

У світлі цього особливого значення капітального будівництва ми, на жаль, мусимо констатувати як порівняно слабу опрацьованість звітного матеріалу з капітального будівництва в 1930 р., так і той вельми сумний факт, що й на сьогодні ще ми вточненого плану капітального будівництва на 1931 р. по українських заводах „Сталі“ не маємо. Це дещо заважає дати чітку аналізу результатів 1930 р. і плану на 1931 р.

В 1930 р. на українських заводах „Сталі“ фактичні витрати на капітальне будівництво становили 156,5 млн. крб. або коло 40% від намічених у фінплані витрат.

Ці кошти пішли, головню, на спорудження основних нових агрегатів, от як: доменна піч № 7 на заводі ім. Дзержинського, № 2 на заводі ім. Фрунзе, № 5 на заводі ім. Томського, № 3/6 на заводі ім. Сталіна, №№ 2—3 на Кадіївському заводі; мартенівські печі на заводах ім. Карла Лібкнехта, ім. Петровського, Рикова, Сталіна, Томського і Ільїча.

Крім того, чимала частина коштів пішла по лінії загальнозаводських допоміжних та обслуговувальних цехів, в тім числі на транспорт. Значна частина коштів була витрачена на розгортання будівництва Дніпросталі та на збудування нової районної електростанції на заводі ім. Дзержинського.

Зовсім іншу картину маємо в плані капітальних робіт на 1931 р. Основне завдання цього плану — завершити капітальні роботи попередніх років, зокрема 1931 р., і разом з тим розгорнути будівництво цілого

ряду нових величезних агрегатів. Загальний об'єм капітальних робіт так званого основного варіанту, якщо врахувати зниження собівартості будівництва на 23%, становить по українських заводах „Сталі“ 279 млн. крб., в тім числі по дійових заводах — 197 млн. крб.; решта коштів має піти на нове будівництво, це — Маріупільський новотрубний завод, „Дніпро-сталь“ з витратами розміром близько 60 млн. крб. і електростанція на заводі ім. Дзержинського з витратами приблизно на суму в 14 млн. крб.

По окремих дійових заводах ця сума розподіляється примірно так:

Завод ім. Петровського	20,8 млн. крб.		
„ 6. Шодуар „С“, тепер Дніпро-петровський завод металург. устаткування	12,1	„	„
„ ім. Дзержинського	37,6	„	„
„ „ Сталіна	16,0	„	„
„ „ Рикова	12,6	„	„
„ „ Томського	49,7	„	„
„ „ Ворошилова	7,4	„	„
„ Кадіївський	2,5	„	„
„ ім. Фрунзе	5,0	„	„
„ Маріупільський	13,0	„	„
„ ім. К. Лібкнехта	10,2	„	„
„ „ Комінтерна	3,2	„	„

Коли ці суми розподілити за їх призначенням, то основні витрати в 1931 р. по дійових заводах припадуть на такі об'єкти:

на доменні цехи	26,5 млн. крб.		
„ сталеливарні	27,0	„	„
„ вальцювні	12,4	„	„
„ трубовальцювні	6,0	„	„
„ силові та електричні	34,4	„	„
„ допоміжні	16,7	„	„
„ транспорт	18,3	„	„
„ проф. тех. освіту	8,0	„	„
„ житлове будівництво	13,0	„	„
„ поліпшення культ.-побут. умов	5,5	„	„ і т. д.

Про що говорить нам характер цих витрат та напрям їх?

З них видно, що 1931 року вперше уже робиться великий крок в тім напрямі, щоб ліквідувати вузькі місця, що створилися були на заводах „Сталі“ за попередньої неправильної політики спрямування капітальних коштів, коли основні витрати йшли на спорудження основних агрегатів — самих доменних і мартенівських печей, тим часом як допоміжні цехи та обслуговні обладнання були в загоні і кошти видавалися на них дуже скупо, в результаті чого основні агрегати — доменні та мартенівські печі — використовувалися далеко не повною мірою.

Така була шкідницька концепція в спрямуванні капітальних витрат по заводах „Сталі“, і, на жаль, її здійснювано протягом попередніх років в значному обсязі, що не могло якнайнегативніше не відбитися на використанні та ефективності тих колосальних капіталовкладень, що їх роблено за останні 3—4 роки по заводах „Сталі“; зокрема, за всі ці роки на підготування доменної сировини не витрачено ні одного карбованця.

Отже, в основному пляні капітальних робіт 1931 р. ми бачимо уже дещо інший характер напряму коштів: значні суми вкладається в допоміжні та обслужні цехи, а також на спорудження, особливо ж на силове та електричне господарство.

З усього пляну в 197 млн. карб. по дієвих заводах на основні агрегати і цехи — доменні, сталеливарні, вальцівні і турбовальцівні — витрачається коло 72 млн. карб., а решта—125 млн. карб. іде, як ми вже казали, на допоміжні, обслужні й електросилові цехи, в тім числі й на житлове та культурно-соціяльне будівництво, загальний об'єм якого в пляні 1931 р. становить тільки по дієвих заводах 26,5 млн. карб.

Зазначений об'єм капітальних робіт в 279 млн. карб., не тільки не забезпечує програми 1932-33 р.р., але й не робить іще ставки на обов'язкову ліквідацію вузьких місць на металургійних заводах, щоб на 1932 р. вийти, хоч би в основному, із „збалинсованими“ цехами заводу, щоб на самих заводах не було страшених диспропорцій між основними цехами і допоміжними та обслужними, а в самих цехах — між агрегатами.

Це завдання ставить собі, і на нашу думку більш менш вдало його розв'язує, так званий додатковий плян капітальних робіт. Цей плян разом із спорудженням нових агрегатів доменних і мартенівських печей, відповідно до останнього вирішення Союзного Уряду від 25-ІІ 1931 р., намічає по українських заводах „Сталі“ суму в 163,8 млн. карб.

Таким чином, загальний об'єм капітальних робіт 1931 р. на українських підприємствах „Сталі“ (як на дієвих заводах, так і на нових будуваннях) становить кругло коло 443 млн. карб.

Все завдання в тім, щоб доцільно використати ті величезні суми, які мають цілком забезпечити успішне виконання 17-ти мільйонної програми чавуну в 1933 р.

Які ж основні будування будуть у нас в 1931 р.? На яких будуваннях треба зосередити основну увагу?

Найбільше будівництво 1931 року — це спорудження „Дніпросталі“ в загальним розміром затрат в 85 млн. карб. 1931 рік має забезпечити пуск на „Дніпросталі“ на початку другого кварталу 1932 р. двох доменних печей з тим, щоб далі відповідно пустити сталеливарні, електроливарні агрегати та вальцівні верстати.

Дальше будування, що має виключне значіння для української металургії, а значить і для всього народного господарства — це будівництво на заводі ім. Дзержинського з загальним розміром затрат коло 76 млн. карб.

Капітальне будівництво 1931 р. має завершити на заводі ім. Дзержинського пуск у роботу двох доменних печей, 4 мартеїнських печей, потужного блюмінгу і відповідну кількість вальцівних верстатів; разом з тим в основному має закінчитись і спорудження районної електростанції.

Третє найважливіше будування на заводі ім. Томського з загальним розміром витрат теж близько 70 млн. карб. Виконання пляну 1931 р. має в основному забезпечити реконструкцією заводу ім. Томського; цей завод має стати найбільшим металургійним заводом з річною продукційністю більш як на 1,5 млн. тонн чавуну з відповідним числом переробних виробництв.

Четверте будування великої ваги — завод ім. Ворошилова де в 1931 р. розгорнеться будування двох нових доменних печей повного мартеїнського та вальцівного цехів, теж з потужним блюмінгом і з відповідним ним числом сортових верстатів.

І, нарешті, ще одно величезне будівництво — спорудження двох доменних печей на заводі ім. Ілліча в Маріуполі на новому майданці з відповідним числом мартенівських печей. Отже, 1931 рік має не тільки забезпечити, в основному, спорудження нового металургійного заводу на Україні — „Дніпросталі“, але цього року також закінчиться реконструкція 4 найбільших заводів на Україні: ім. Дзержинського, Томського, Ворошилова і Ілліча.

Так само величезну вагу має у плані капітальних робіт 1931 р. дублювання Маріупільського новотрубного цеху.

Усього, значить, на українських заводах „Сталі“ разом будуватиметься в 1931 р. 14 доменних печей та 28 мартенівських і відповідне число вальцівних верстатів і інших металургійних споруд.

В якій же мірі забезпечене це грандіозне, як своїм об'ємом, так і значенням будівництво проектами, будівельними матеріалами, устаткуванням, робочою силою і кадрами? Ми тут не маємо можливості хоч би коротко висвітлити ці основні моменти, бо кожен із них потребує детальної аналізи. Одне ми можемо сказати цілком напевне: для виконання плану капітальних робіт по українських заводах „Сталі“ в 1931 р. потрібне буде виключне напруження усіх організацій, що постачають „Сталі“ будівельні матеріали, устаткування і робочу силу.

Щодо кадрів, то їх, ясна річ, українські заводи зі сторони не дістануть. Ще й більше — самі українські металургійні заводи повинні чималу кількість своїх металургійних кадрів дати другому великому вугільно-металургійному центру Радянського союзу, що споруджується тепер — Урало-Кузнецькому вугільно-металургійному комбінатові.

З усією ясністю і чіткістю треба заявити, що без допомоги усієї партії українська металургія не вправиться з своїми виключними завданнями і що ця допомога мусить бути забезпечена хоч будь що.

* * *

Минув перший квартал третього вирішального року п'ятирічки. Результати першого кварталу по українських заводах „Сталі“ дуже незадовільні — завдання виробництва чавуну виконане на 68% і сталі на 65%.

Разом із цим вельми не задовільні і якісні показники роботи заводів (зріст собівартості, погіршення якості продукції, погіршення коефіцієнту використання об'єму доменних печей).

Плян капітального будівництва у першому кварталі також недовиконано в значній мірі. Аналіза такої незадовільної роботи української металургії в першому кварталі показує, що причина прориву в основному полягає в тім, що місцеві господарські та громадські організації не зуміли ще перешикуватися по-бойовому, не зуміли максимально використати ті матеріальні ресурси, хоч, правда, і недостатні, що вони мали. Людські ресурси, колосальний творчий ентузіазм робітничих мас теж не був використаний. Правда, дуже негативну роль в незадовільних підсумках першого кварталу відіграли також і стихійні обставини — люта й хуртовинна зима і, як наслідок цього, дуже незадовільна робота транспорту, що спричинялась до значних перебоїв у матеріальному постачанні заводів.

Про що це говорить. Це говорить за те, що треба негайно і господарським і громадським організаціям перешикуватися, і так, щоб план 1931 р. був неодмінно виконаний.

Конкретна програма дій намічена вирішенням ЦК КП(б)У на доповідь Управи „Сталі“. Це вирішення мусить бути доведене до кожного робочого місця, ним треба озброїти всіх робітників української металургії.

Уже в першій половині квітня місяця на деяких заводах позначається досить значний злам у виконанні своїх зобов'язань перед усім народнім господарством. Треба уже найближчих днів добитися такого розгортання капітальних робіт, такого виконання виробничої програми, які б цілком, повною мірою забезпечили виконання завдань, що стоять перед українською металургією в третьому, вирішальному році п'ятиріччя.

НАРИСИ ІЗАМІТКИ

П. А. БРОВАР

До перспектив розвитку тваринництва України

Одна з головних причин скорочення скотарства за останні роки, є зменшення скотарства в заможних групах села.

Напередодні революції 1916—1917 року досить велика кількість худоби була зосереджена в поміщицьких і куркульських господарствах. З числа всієї худоби було у поміщиків тис. голів.

Коней всіх	Робочих	Вел. рог. худоби	Корів	Свиней	Овець
10.8%	10.3%	10.0%	6.5%	7.3%	15.3%

Після революції разом з землею до селянських господарств перейшла частина худоби поміщиків. Худоба куркульських господарств теж частково перейшла до малосилих господарств, а частково була знищена куркулями підчас громадянської війни.

Однак, навіть після порерозподілу худоби в куркульсько-заможних господарствах залишилася ще досить велика кількість її. Припускаючи, що лише 20%*) з двокорівних і з двокінних господарств є куркульсько-заможні, матимемо, що в них (разом з 3 і 4-корівними і 3 і 4-кінними) була 1927 р. в порівнянні з 1917 р. така кількість худоби**).

	Робочої худоби (т. г.)	У % до заг. кілько- сти селян худ.	Корів (т. г.)	У % до заг. кілько- сти селян. худоби
1917 рік	2.000	43.0	623	21.2
1927 "	1.100	24.0	382	10.0

Коли ж додати до худоби куркульсько-заможних господарств ту худобу, що мали 1917 р. поміщики, то матимемо, що в них було зосереджено 2450 т. коней робочих, або 47.5% від всього числа коней і 830 т. корів, або 26.0%. Отже першим здобутком революції є ліквідація поміщицького скотарства та зменшення ролі куркульських господарств у виробництві скотарської продукції в 2—3 рази.

За останні роки цей процес зменшення питомої ваги вищих груп значно посилюється й набрав шкідливої форми у зв'язку з тим, що куркульські господарства почали посилено ліквідувати худобу. Причому процес ліквідації відбувався на Україні в більших розмірах ніж в інших республіках СРСР***). Рівняючи з 1927 р. вже на 1929 р. групування господарств за корівністю змінилося так:

*) Обрахунки приблизні.

**) Робимо це припущення, спираючись на матеріали про забезпеченість худобою що засіваних групах. Господарства найбільше забезпечені худобою припадають якраз на групи велико-засіані. Більш як 20% з 2 корівних господарств є водночас великозасівні і забезпечені робочою худобою.

***) За матеріалами Держплану СРСР.

	Без корів	з 1 ко- ровою	з 2 ко- ровами	з 3 ко- ровами	з 4 і біль- ше корів
1928 р. % госп. . .	34.4	55.6	8.8	0.9	0.5
В них тис. корів . .		2825	910	146	54
1927 р. % госп. . .	36.7	53.2	8.9	0.9	0.3
В них тис. корів . .		2724	910	150	52
1929 р. % госп. . .	35.6	55.8	7.4	0.8	0.2
В них тис. корів . .		2913	770	116	40

Отже вже на весну 1929 р. вищі групи (з 2—3 і 4 і більше коро-
вами) зліквідували близько 190 т. корів, в той час як однокорівні прид-
бали лише близько 90 т. корів. Решту корів—100 т. г. було зарізано.
Ось чому й маємо велике скорочення стада корів з 1928 на 1929 рік.
Часто-густо роблять помилки, вважаючи, що худоба з вищих груп пе-
реходить до нижчих груп. Тобто відбувається лише ніби процес порів-
няння. Це не вірно. Бо навіть з наведених чисел видно, що лише частка
(90 т. корів з можливих 190) перейшло до нижчих груп. Слід ураху-
вати ще те, що запаси ремонтного молодняку 1928 р. дозволяли збіль-
шити стадо корів що найменше на 100 т. корів і коли цього не відбу-
лося, то знов таки лише тому, що цей молодняк був куркульсько-за-
можними господарствами зліквідований. Цілком імовірним є припущення,
що збільшення забезпеченості коровами в нижчих групах відбувалося
переважно не коштом купівлі корів у заможних господарств, а через
вирушування тієї порівняно незначної кількості молодняку, що є в цих
групах. Заможні ж групи, що мали велику забезпеченість і коровами
і молодняком знищували і корів і молодняк.

Такі ж самі як і в коровах спостерігалися зміни і в забезпеченості
іншими відмінами худоби (свиньями, вівцями). Отже скорочення ско-
тарства не лише на 1930 р., а й на 1929 р. є наслідок
шкідницького зменшення тваринництва в куркульсько-
заможних господарствах.

Не вважаючи на те, що після революції селянство, одержавши
в користування великі нові земельні площі, раніш належані поміщикам,
казні, церквам тощо, мало змогу поширити, як засіб споживчих куль-
тур, так і кормову базу для скотарства і загальні умови для розвитку
скотарства після революції набагато покращали, темпи зростання роз-
витку скотарства за передостанні роки відставали від темпів зросту
рільництва, тому й питома вага скотарської продукції в усій продукції
сільського господарства теж значно знизилася, і не задовольняла вимог
з боку зростаючого індустріального населення.

Це відставання виробництва гуртової і товарової скотарської про-
дукції від вимог на неї сталося тому, що основна частина виробництва
була розпорошена в масі малотоварових господарств, число яких в по-
рівнянні с 1916 роком в наслідок посиленого розподілу збільшилося
майже на 50% (з 381 т. до 5160 т. по Україні і з 16 мн. до 25 мн.
по СРСР). Розміщення скотарства по дрібних господарствах спричи-
нилося до порівнюючи зменшеного виробництва гуртової продукції його
через те, що в них худоба природно гірша ніж у великих господар-
ствах кормами, тому й продуктивність її набагато нижча.

В передостанні роки заможні господарства, як ми наводили, хутко-
ліквідували свою худобу (до революції було у поміщицьких і заможних
господарствах близько 830 т. корів, 1927 р. лише 380 т. г. 1929 р.—
280 т. г.), чому весь тягар виробництва скотарської продукції ліг на
бідняцько-середняцькі господарства й цілком природно, що ці малото-
варові, розпорощені, технічно відсталі, з незабезпеченою кормовою ба-
зою виробники не змогли і не зможуть задовольнити всіх вимог на ско-
тарську продукцію. Навіть коли б до них перейшла вся поміщицька та

куркульська худоба, а тим більш тепер, за умов загального скорочення її. Що правда, збільшення поголів'я худоби в малосилих господарствах призвело до загального поліпшення споживання ними тваринницької продукції в порівнянні з дореволюційними часами. Само по собі це є явище позитивне, але оскільки воно відбулося при загальному зниженні гуртової продукції тваринництва до значного зменшення товарної продукції, вимоги на яку значно збільшилися, воно поглибило труднощі постачання тваринницької продукції.

Отже „ми маємо, таким чином, явні ознаки несталої й економічної ненадійності дрібного й малотоварового господарства в тваринництві — це є основна причина незадовільного стану тваринництва й виниклих труднощів на цій дільниці“^{*)}.

Констатуєчи неспроможність індивідуальних господарств відновити й потрібними темпами розвивати скотарство, партз'їзд ставить на розяснення проблему скотарства як найголовнішу після зернової.

„Таким чином, слідом за зерновою проблемою, яку ми вже розв'язуємо в основному з успіхом, повстає перед нами проблема м'ясна, гострота якої виявлена вже тепер і яка чекає на своє розв'язання**). XVI з'їзд ВКП(б) дав і директиву та основні настановлення, що до розв'язання тваринницької проблеми—„докорінно переглянути п'ятирічний план розвитку сільського господарства“, виходячи з темпів колективізації, що їх передбачає постановою Центрального Комітету з 5 січня і що їх цілком ствердив досвід з тим, щоб на цій основі забезпечити поряд прискореного розвитку зернових і технічних культур піднесення та посилення розвитку тваринництва, перш за все організацією спеціальних тваринницьких радгоспів, аналогічно зернорадгоспам, масовим утворенням товарних колгоспних ферм і швидким поширенням кормової бази.

Наведене раніш досить характеризує причини, за яких ми вступили в перший рік п'ятирічки з зовсім незадовільними показниками стану тваринництва та задоволення вимог робітничого постачання.

На Україні була така кількість худоби в порівнянні з іншими країнами і всім СРСР:

	Коней всіх	Вел. рог. худ. в тис. гол,	Свиней	Овець***)
ПАСШ	21473	68764	66130	38300
Англія	1543	7794	3567	22239
Німеччина	3849	17296	16844	5717
Франція	2859	14024	5802	10172
Аргентина	9432	37065	1437	36209
СРСР	25300	55900	18200	87800
Разом по всьому світу	98600	556925	188456	531407
Україна . . . 1924 р.	3952.4	8244.5	4244.6	9212.2
1928 р.	5461.0	8575.5	5800.3	7727.6
СРСР 1928 р.	33503	70667	26120	133592

Коли загальною кількістю худоби СРСР і Україна посідає досить значне місце в скотарстві всього світу, то цього неможна сказати про

*) Відомості взято з статті Н. Вроцова жур. „Социалистическая реконструкция сельского хозяйства“ 1930 р., ч. 2.

**) Сталін „Політичний звіт ЦК XVI з'їздові ВКП(б)“

***) Нікітін Н. М. „Економіка животноводства“ данні за 1924 р.

забезпеченість худобою людности так і про густоту худоби на 100 га ріллі. Ог, на 1000 душ населення і на 100 га ріллі на Україні рівняючи з усім СРСР і іншими країнами припадає така кількість худоби.

На 1000 душ людности (1924 р.)

	Коней	Вел. рог. худоби	Свиней	Овець	Кількість худоби в переводі на дорослу на 100 га ріллі
Німеччина	61,5	276,1	268,9	91,3	111,8
Данія	162,3	789,6	849,3	89,5	121,0
Великобританія	35,2	178,0	81,5	808,0	211,2
Канада	589,0	1025,4	549,0	291,0	60,0
ПАСШ	191,6	393,4	590,0	341,7	83,9
СРСР	183,2	404,7	131,7	635,7	93,3
Україна 1924					
1928	215,0	338,0	275,0	317,0	81,2*)
СРСР 1928	256,0	542,0	201,0	1026,0	47,3*)

Птиці на 1 кв. кілометр у нас в СРСР припадає лише 20, а напр. в Данії 465. На 1 душу людности в Ірландії припадає 6 штук птиці, а у нас лише 1.

Однак, відсталість нашого скотарства стає ще ясніша, коли зробити порівняння не лише за кількістю худоби, а й його продуктивності. От, наприклад, рівняючи з Великобританією якість худоби у нас (СРСР і Україна) така:

	Великобританія	СРСР	УСРР
Коні			
Жива вага цента	5,75	2,3	2,8 — 3,0
Тяглова сила цента	50,0	8,5	12 — 13
Корови			
Удої (вага цента)	25	9	12
Свині			
Жива вага цента	3,3	0,9	0,9
Вівці на стриг			
Вовни кіла	8	1,6	1,6

Курка у нас давала за рік 60 яєць, а в Данії 130, Америці 120. Німеччині 100. Коли взяти на увагу цю різницю в продуктивності тварин, то забезпеченість худобою порівняльно з другими країнами у нас буде в 2—3 р. нижче ніж наведено в табл. Ось чому Данія — що дорівнюється по території одній нашій округи ймаючи втричі менш ніж Україна корів щороку вивозила близько 130—140 т. тонн масла, тобто більш в 5 раз ніж весь СРСР, а Україна майже нічого не вивозила. Крім цього Данія займала перше місце по вивозу бекоу (майже 50% від всього світового вивозу).

Через це навіть за станом скотарства на 1928 рік, тобто під час найбільшого кількісного й якісного розвитку, воно не забезпечувало вимог на скотарську продукцію з боку зростаючого робітничого населення. І не зважаючи на те, що рівняючи з довоєнним часом споживання продуктів скотарства в СРСР і на Україні значно підвищилось (в робітничих центрах споживання молока — на 30—35%, масла — на

*) На 100 га засію.

100—150%, яєць на 75—80%, м'яса на 30—35%; на селі споживання скотарських продуктів теж збільшилося на 30—35%), що є певним здобутком Жовтневої Революції, але все ж таки з цього погляду ми ще відстаємо від багатьох капіталістичних країн.

Підвищені норми споживання тваринницької продукції в капіталістичних країнах пояснюються занадто збільшеним споживанням привелєйованих кол населення в той час як пролетарські маси людности харчуються гірше ніж в СРСР (див. табл.) і особливо тепер під час все-світньої економічної кризи і нечуваного безробіття в капіталістичних країнах. Норми робітничого споживання в СРСР, Німеччині та Австрії

(В калоріях на 1 дорослого споживача за добу)

	Москва	Гамбург	Відень
Всього	2800	2320	2560
в т. ч. рослин. походження	2060	1490	1530
в т. ч. тварин. пох.	740	830	1030

Отже, наші робітники харчуються краще ніж закордонні. Тваринницької продукції споживають менше, зате більше продуктів рослинного походження; от американський робітник споживає масла за рік 9,2 кіло 1919 р., а в СРСР 1924 р. коли скотарство тільки починає відновлюватися—2,8; олії американський робітник—0,4 кіл., а в СРСР—6,3 кіл.

Значно збільшивши споживання робітничо-селянської людности в порівнянні з дореволюційним часом та з закордоном, ми ставимо за мету в найближчі ж роки ще більш його поліпшити.

Поліпшення харчування насамперед має йти шляхом збільшення споживання тваринницької продукції (м'яса, молочних продуктів, яєць тощо). Розвитку скотарства має бути приділена в найближчі роки особлива увага.

Розв'язання проблеми тваринництва за постановами грудневого пленуму ЦК і ЦКК ВКП(б) дорівнено виконанню плянів з вугілля, металю та транспорту. Отже, вже 1930 р. вжито заходів до здійснення такого величезного завдання, про яке тов. Яковлев у своїй промові на XVI з'їзді ВКП(б) говорив так: „Нема ніякого сумніву, що ми таке зовнішньо фантастичне завдання, як подвоїти споживання м'яса та молока, поставити можемо, розв'язати можемо“.

	Ялович кіл	Свинини кіл	Барани кіл	Птиці кіл	Всього м'яса	Молока кіл	Яєць шт.
1927	23,0	9,8	2,5	5,0	40,3	174	120
Нехліб. населення 1934	19,7	34,7	1,9	10,9	67,2	250	300
1927	2,3	9,0	0,9	3,3	15,5	130	42
Хліб. нас. 1934	2,0	23,3	0,7	9,0	35,0	200	125
1927					20	138	62
Пересічно до всього населення 1934					45	215	175

Таким чином, завданням розвитку скотарства на найближчі роки є досягти таких темпів зросту, щоб на кінець п'ятирічки (1934 р.) забезпечити вихід продукції, що покривала б потреби населення за значно збільшених норм споживання й залишалася певна частина для вивозу.

Орієнтовні накреслення в скотарстві дають підстави проектувати такі норми споживання тваринницької продукції 1934 р., рівняючи з 1927 р. (див. табл. стор. 59).

Отже, норми споживання м'яса і яєць мають збільшитися більш як удвоє (м'яса на 125%, яєць на 183%) й цим компенсувати недолуг до довоєнної норми молока.

За наведеними нормами потрібно буде:

	Яловичини	Свинини (тис. тонн)	Баранини (тис. тонн)	Птиці	Всього м'яса	Молока тис. тонн	Яєць т. шт.
1) Для хліборобського населення	48	559,2	16,8	216	840	4800	3000
2) На випойку телят і виводку курчат						600	800
3) Мая бути товарової продукції	237	520,8	18,2	134	910	3125	5000
(З них: а) для споживання не-хліборобського населення	187,0	330,8	18,0	104	639,8	2375	2850
б) для вивозу	50	190	0,2	30	270	750	2150
проти вивозу 1927-28 року	57,3	28,9	1,1	3,3	90,6	41,0	723
проти гуртової продукції 1927-1928 р.	285	1080	35	350	1750	8525	8800
а всього за таким розподілом потрібно мати гуртову продукцію	250	307,0	34,4	106,7	707,0	4346	2840

Беручи до уваги те, що за накреслених партією темпів колективізації 1934 р. майже вся худоба має бути у суспільнені, можна сподіватися такого підвищення продуктивності її:

Роки	Удій кіло	Яйцес-мість шт.	Забійна вага в кіл.			
			Велик. рог. худ.	Свиней	Овець	Птиці
1927 р.	1030	59	80,4	69,5	11,5	0,8
1934 р. радгосп.	3000					
" Колгосп.	2000	80	100,0	67,0	13,3	1,0
" % збільшення Радг.	171,8	35,6	24,4	9,3	17,4	25,0
" " колг.	79,6					

За цієї продуктивності худоби визначену гуртову продукцію м'яса, молока і яєць можна одержати від 10000 т. г. великої рогатої худоби з 4250 т. корів 13000 т. свиней, 6200 т. овець 122000 т. птиці.

Виходячи з кількості худоби, запроектованої для 1931 р., 7500 т. г. великої рогатої худоби, 4800 т. свиней, 5400 т. овець, 52000 т. птиці, накреслених розмірів стада можна досягти без великих утруднень.

Структура стада окремих відмін має бути приблизно така рівняючи з 1927 та 1930 р.:

а) Великої рогатої худоби

Роки	Волів робоч.	Трет. і биків	Бугаїв с 2-х р.	Корів	Молодн. стар. 1 р.	Телят	Разом
1927	763,4	271,4	16,2*	3875,8	1263,8	2189,0	8379,6
1930	267,7	64,0	49,1	3363,3	774,5	2061,2	6569,6
1934	—	225	130	4250,0	250,0	2850	9955,0

Отже, волів робочих 1934 р. вповнотою усуспільненому господарстві, за достатньої забезпеченості технічно, переважно тракторами, і живою (кіньми **) тягловою силою цілком зрозуміло — майже зовсім не буде. Кількість корів збільшиться близько на 27% проти 1930 р. Яловість зменшиться до 6—7% проти 12,5% 1927—1930 р. Питома вага корів у череді зменшиться до 42,5%, що пояснюється збільшеним вирощуванням молодняку для поширення череди корів і на м'ясо. При чому вирощування молодняку на м'ясо буде провадитись до віку 1½ роки і частково 2—2½ р. Ця остання група на забой має йти після спеціальної відгодівлі (на жомі, барді тощо). Таким чином передбачається підвищити ресурси яловичини й компенсувати той щорічний контингент м'ясної худоби (худоба, що дає важкі шкіри.—250 т.г., що давало стадо волів.

Але навіть і за цих заходів продукція яловичини відставатиме від інших видів м'яса, чому в споживанні роля його зменшиться (з 15 до 6% для сільського і з 57 до 30% для міського населення) проти 1927 року.

б) С в и н е й

Роки	Дорослих	Підсвинків від 4 до 12 м.	Поросят до 4-х м.	Разом
1927 р. . .	725,3	1170,1	2541,1	4436,5
1930 р. . .	400,1	737,2	1493,4	2630,7
1934 р. . .	1200	5600	6200	13000

Питома вага дорослих свиней має зменшитися до 9,5% проти 16,5 1927 р. і 15% 1930 р.; в числі дорослих свиней маток буде близько 90% проти 60—70 1927 р. поруч з цим значно збільшиться стадо підсвинків і поросят. Це значить, що 1934 р. буде мінімальна відгодівля свиней на сало як найменш рентабельна (100 т. кабанів, 400 т. бракованих маток) і пошириться беконна і в менших розмірах напівсальна відгодівля. При значно збільшених нормах споживання свинини міським населенням—з 24% усього м'яса 1927 р. до 52% 1934 р., і з 50% до 70% сільським населенням і підвищеному споживанні масла коров'ячого, таке спрямування свинарства в бік найбільш ефективного скоростиглого беконного й напівсального напрямку безумовно не призводить до скорочення питомої ваги жирів у нормі споживання.

Згідно з цим проектуванням, передбачається мати по 2 спорови від кожної матки і розподіл їх, а звідси й одержання продукції свинини

*) Лише індивідуальних

**) Кількість коней на 1934 р. залишається на рівні 1931 р.—4500 т. роб. коней і молодняку близько 1000 т.г., що забезпечить ремонт табуу роб. коней. Детально перспективи конярства подаємо окремо.

буде рівномірне протягом року. Передбачається більш-менш рівномірне одержання продукції й молока та м'яса великої рогатої худоби і птахів. Для організації виробництва й переробки скотарської продукції це має велике значення, бо дає можливість перш за все уникнути сезонності виробництва, наближає його по формі й повноті використання людської праці й машин до найбільш ефективного, до промисловості. Однак, сезонність споживання, якої уникнути неможливо, от як, наприклад, зменшене споживання м'яса влітку через більше споживання фруктів та овочів і збільшене споживання його взимку, витрати на переховування кормів, що хутку псуються, для всього року, неможливість продукувати протягом року однакові корми, збільшені витрати на будівництво (напр. в свинарстві—зимових приміщень, яких за способу літньої відгодівлі свиней і залишення на зиму лише маточного складу не потрібно), в деякій мірі збільшення споруджень для переховування продукції під час сезонного зменшення споживання її і т. д. — все це вказує на те, що перехід на рівномірне виробництво скотарської продукції справа назвичайно складна й потребує детального попереднього вивчення.

Структура стада овець майже не змінюється; деяке збільшення питомої ваги дорослих овець, як наслідок збільшеного вирощування їх, і поліпшених м'ясововняних (передбачається до 1934 р. провести поширену механізацію в цьому напрямкові) буде компенсуватися підвищенням забави ягнят від значно збільшеного стада смушкових порід. Отже, співвідношення ягнят і дорослих овець порівняно з переважно простим грубововняним стадом овець 1927 р. не зміниться.

Птахівництво. Своїм складом теж залишиться без великих змін. Абсолютна кількість водяної птиці (качок, гусей) зросте проти 1927 р. (з 6.300 т. шт. до 8.700), але питома вага їх зменшиться з 10% до 7%. Використання в птахівництві інкубатора 1934 р. значно збільшується (орієнтовно інкубаторів буде на 100 міль. яйцемісць, питома вага природньої інкубації зменшується з 99,5% 1927 р. до 25% 1934 р.). З визначеного поголів'я худоби переважна частина буде зосереджена в колгоспах. В радгоспах всіх систем, виходячи з можливості капітало-вкладань і мобілізації земель, можна накреслити таку кількість худоби порівняно з 1930 р. (в т. гол).

Роки	Коней всіх	В т. ч. робоч.	Вел. рог. худоби	В т. ч. корів	Свиней	Овець	Птахів
1930 р.	69	63	198	55,5	43	135	0,0
В % до заг. в. к-льк.	1,2	1,5	3,0	1,7	1,6	3,0	0,0
1934 р.	110	100	900	500	3250	600	1200
В % до заг. в. к-льк.	2,0	2,2	9,0	12,0	25,0	9,5	98

Від цієї кількості худоби передбачається одержати приблизно таку гуртову продукцію.

Роки	Ялович (т. тонн)	Свинини (т. тонн)	Баранини (т. тонн)	Птахів (т. тонн)	Всього м'яса (т. тонн)	Молока (т. тонн)	Яєць (міль. шт.)
1930 р.	16,8	5,8	0,6	0,3	23,5	84,0	1,0
У % до заг. в. к-льк.	5,7	2,6	3,0	0,3	4,0	2,2	0,6
1934 р.	29,6	311,0	4,0	40,3	384,9	1440,0	1012,0
У % до заг. в. к-льк.	10,4	28,8	11,5	11,5	22,0	16,7	11,5

Питома вага радгоспів в виробництві товарової продукції дорівнюватиме:

Яловичина	Свинина	Баранина	Птахів	Всього м'яса	Молока	Яєць
120	57,1	22,0	30,0	40,0	35,5	20,0

Радгоспи одрежуть товарового м'яса на 6% більше, ніж уся товарова продукція 1927 р., молока стільки, скільки від усіх секторів 1927 р., а яєць 60%.

Ось таких наслідків ми маємо досягти в соціалістичній перебудові скотарства вже 1934 року. До цього мають привести накреслені партією темпи розвитку скотарства.

Накреслені завдання щодо розвитку тваринництва в радгоспах, в основному мають бути покладені на с.г. трести радгоспів тваринницького напрямку. Орієнтовно ці завдання між окремими трестами можна розподілити так:

Виробництво молока для постачання робітничим центрам в свіжому вигляді (Донбас, Криворіжжя, Харків, Дніпропетровськ, Київ, Одеса, Запоріжжя) буде зосереджене майже цілком в радгоспах Молокотресту (близько 150.000 корів), робітничої кооперації (50.000 корів) та Деск'у (25.000 корів).

Нові радгоспи цих систем, як і 1930 та 1931 року, мають організовуватися біля робітничих центрів та залізниць, щоб забезпечити поставку споживачам свіжого молока, гузом, автотранспортом чи залізницею, але не далше як за 150 кілом. від споживчого центру, навіть при доброму залізничному сполученню. Більш віддалені господарства, що вже існують і що можуть бути організовані в майбутньому, постачатимуть молоко для переробки на маслозаводах. Радгоспи зазначених систем мають комплектуватися в першу чергу і виключно худобою високомолочних порід.

В радгосп дукрових комбінатів („Союзцукру“ та „Укрсільцукру“) має бути більш як 100.000 корів. Молочна продукція цих господарств здебільшого буде перероблятися на масло і лише продукція невеликої частини з радгоспів, що розташовані поблизу робітничих центрів (Київ, Харків, Донбас), постачатиметься в свіжому вигляді. В інших с.г. трестах (Насіннєвому, Городньому, Свиноводі, Птахівкродіцентрі і друг.) буде близько 25.000 корів. Частина з них держатиметься на потреби продукування, як то: на випоювання поросят, відгодівлю курей. Як товарний продукт, з таких господарств буде одержуватись у невелику кількість, вершків. З господарств Городнього тресту, що розташовані поблизу робітничих центрів, молоко ітиме на споживання у свіжому вигляді, з Насіннєвого тресту — перероблюватиметься на масло.

В радгоспах „Скотовода“ має бути зосереджено близько 150 тис. корів м'ясо-молочного напрямку. Завданням цих господарств є вирощування скоростиглої м'ясної великої рогатої худоби. Але в умовах України виконання цього завдання має провадитись далеко іншим способом, ніж у східних частинах Союзу, що мають багато земель під випасами. Україна не матиме такої кількості природніх випасів, щоб можна було завести як скажім у Казакстані екстенсивне, на спеціально організованій кормовій базі, м'ясне скотарство. При чому, ці господарства будуть комплектуватися м'ясною худобою таких порід, що дають багато молока, з тим, щоб те молоко, яке залишатиметься після випою телят (одна корова протягом усієї лактації випоюватиме двох телят),

перероблювати на масло, а частково навіть постачати населенню у свіжому вигляді. В радгоспах „Скотовода“ молодняк вирощуватиметься до віку $1\frac{1}{4}$ — $1\frac{1}{2}$ роки, коли він має досягти ваги близько 3,5 цент, і їтиме на заріз або на дальше вирощування і відгодівлю на жомі. Для використання великої кількості другорядної продукції зернових радгоспів (солома, солова тощо) при них передбачено будівництво і господарств „Скотовода“.

Вирощування молодняку має перевадитись також в господарствах Союзцукру до віку 5—6 міс.; далі цей молодняк передаватиметься на вирощування в інші господарства, більш віддалені від цукроварень. Там молодняк перебуватиме до віку $1\frac{1}{2}$ —2 років і той, що не йтиме на ремонт та поповнення стада корів і пліднику повертатиметься до цукрокомбінату на жомову відгодівлю.

В радгоспах, що постачатимуть молоко в свіжому вигляді як правило молодняк не повинен вирощуватись. Ці господарства мають бути так організовані, що в них перебуватимуть лише дійні корови. Навіть телитимуться на деякому віддаленні від молочних фабрик, в спеціальних питомниках, де будуть вирощуватись телята до такого віку, коли їх можна вже буде передати на дальше вирощування в глибинні пункти, віддалені від робітничих центрів.

Більшість свиней з усієї кількості їх в радгоспах (250.000 голів) буде розміщена майже вся в радгоспах „Свиновода“, потім „Союзцукру“ і робітничої кооперації. В інших трестах свиней буде порівняно небагато. В радгоспах „Свиноводу“ та „Союзцукру“, крім того, будуть вирощуватись свині на бекон (близько 60% від усієї продукції). Для цієї мети має бути виділена спеціальна мережа радгоспів, що будуть розташовані поблизу беконних фабрик. На радгоспи „Свиноводу“ покладатиметься також важливе завдання—продуктування племінного матеріалу, як для радгоспів, так і для свинарських радгоспів. Зараз виробляється питання про те, щоб побудувати, принаймні частково, промислове свинарство таким способом, щоб в одному радгоспі виводити поросята (фабрика поросят), а в других їх вирощувати. Це потрібно, в першу чергу, провести для постачання поросят радгоспам робітничої кооперації, де вони певного віку будуть відгодовуватись на харчових покидьках.

Радгоспне вівчарство буде зосереджене майже цілком в системі тресту „Овцевод“. При чому, коли зараз „Овцевод“ веде роботу переважно в напрямку м'ясо-вовняному, зосереджуючи у себе овець тонкововняних порід і провадить метизацію простих овець з ними й імпортованими м'ясо-вовняними, то до кінця п'ятирічки він має організувати і радгоспи смужково молочних овець. Справа племінного вівчарства має бути налагоджена також з системі „Овцевода“.

Будівництво птахівничих радгоспів—справа нова. Зараз птахівничі радгоспи будують Птахокрольцентр. До кінця п'ятирічки, очевидно, буде виділений спеціальний птахівничий трест. Метою птахівничих радгоспів є продуктування скоростиглого птичого м'яса та яєць високої якості, як для постачання робітничим центрам так і для вивозу за межі України.

Поруч з цим значно поширюється мережа інкубаторно-брудерних станцій яких уже протягом 1931 р. має бути організовано 57. Зараз кожна УНБС розрахована на одноразове закладання в інкубаторі близько 200 міл. яєць (4 інкубатори „Радянський Гігант“, кожен на 52000 яєць) УНБС мають виводити курчат і протягом 1-2 днів передавати їх околицьним спеціальним птахівничим колгоспам на вирощування чи то на розплід чи на м'ясо (до віку 4 міс, коли вони досягнуть ваги 1 кіло)

При УНБС для тимчасового (1-2 д.) передержування курчат, крім інкубаторів, мають бути спеціальні брудери. В колгоспах для вирощування курчат в перший місяць теж повинна бути певна кількість брудерів. Яйця для закладання в інкубатори УНБС мають одержувати в основному від околиць колгоспів на кінець п'ятирічки з поліпшенням умов транспортування курчат та зміцненням колгоспів, будуть побільшуватись і УНБС.

Так само буде організована велика кількість кролівничих радгоспів. Для цього мають бути використані, в першу чергу острови і коси, для організації острівного кролівництва, що потребує найменших капіталовкладень. В другу чергу, непридатні землі для організації, так званого, острівного кролівництва на суходолі, і в останню чергу будуть організовуватись господарства з старим утриманням кролівцевей. Цей тип господарства вимагає великих капіталовкладень перш за все на будівництво, оскільки за його всі кролі утримуватимуться в спеціальних клітках.

Таким має бути в загальних рисах тваринництво в радгоспах.

Завданням тваринництва колгоспів теж є забезпечення продуктами скотарства робітничих центрів та переробних підприємств (м'ясокомбінатів, беконних фабрик, маслозаводів тощо.) Відповідно до цього має поширюватися і мережа спеціалізованих тваринницьких колгоспів, організацію якої почато вже в 1930 році. По тих районах, де є і будуть організовуватись господарства Молокотресту, за тим же принципом організуються спеціальні молочарські колгоспи, що постачатимуть свіже молоко робітничим центрам та на маслозаводи. Навколо радгоспів „Скотовода“ має бути мережа колгоспів м'ясо-молочного напрямку з виробничими завданнями, авалогічними „Скотоводу“. В районах беконних фабрик буде мережа спеціалізованих свинарських колгоспів беконного напрямку, в районах напівсального свинарства відповідні свинарські колгоспи для постачання свинини робітничим центрам. Мають бути організовані також спеціальні вівчарські колгоспи і, в першу чергу для розводу смушково-молочних овець. Організація таких колгоспів, як і колгоспів птахівничих, в плані 1931 року не передбачена. Але до кінця п'ятирічки їх повинна бути досить значна кількість. Кролівництво та вирощування коней в межах цієї п'ятирічки, очевидно, буде в колгоспах як допоміжна галузь, спеціальних кролівничих і конярських колгоспів, як правило очевидно, ще не буде.

Організація спеціальних тваринницьких колгоспів має бути проведена в такому обсязі, щоб разом із радгоспами забезпечити виробництво основної частини товарної скотарської продукції. В колгоспах, що не будуть спеціалізовані на виробництві скотарської продукції, тваринництво має бути доведене до розмірів, що забезпечуватимуть одержання певної частини товарної продукції і, в основному, потреби самої людності колгоспів. Другим лімітом, що визначатиме розвиток тваринництва в неспеціалізованих колгоспах, буде наявність другої продукції провідних галузей, яку потрібно буде через скотарство повною мірою використати.

Розміщення як окремих галузей тваринництва так і спеціалізованих тваринницьких радгоспів і колгоспів має відповідати накресленим районам спеціалізації сільського господарства України.

Відомості про організацію (перебіг комплектування й будівництва) скотарських радгоспів і колгоспів говорять за те, що відбудова скотарства набрала таких великих темпів, що вже тепер напевне можна сказати, що директива партії й Уряду щодо розв'язання тваринницької проблеми буде виконана вчасно.

Успішне виконання плянів відбудови й соціалістичної реконструкції тваринництва висуває питання про якнайдоцільніше використання продукції скотарства. На черзі проблема поширення й реконструкції нашої відсталого промисловості, що переробляє скотарську продукцію. Справа в тім, що за роки відбудовочного періоду ми дуже мало встигли в частині перебудови й поширення м'ясопереробної промисловості (різниць, м'ясо-холодник комбінатів і інших підприємств, що переробляють скотарську продукцію. Це надто утруднює справу розподілу товарової продукції і призводить до великих втрат її. Відсутність достатньої холодильної площі перш за все не дає можливості утворити запаси продуктів для рівномірного просування їх до споживача. Тому, як і за довоєнних часів, в певні сезони доводиться занадто багато різати худоби й викидати на ринок, а в другій відчувати недостачу в ній. Утворення запасів живої худоби було справою надзвичайно важкою, що вимагала великих зайвих витрат і втрат продукції. Самі підприємства (різниць) були надзвичайно примітивні, не обладнані, як з боку технічного, так і ветеринарно-санітарного. На цих підприємствах використовувалося лише м'ясо та шкіри, а інші види продуктів ішли в покиди, що тут же викидалися, згнивали й цим погіршували і без того кепські санітарні умови. І це в той час, коли за належного обладнання можна переробити на корисні продукти тварину майже цілком.

1934 року, коли лише товарова продукція буде перебільшувати рівень 1927 р. майже в 3 рази й коли, очевидно, зійде потреба переробляти й певну частину не товарової* продукції, перш за все потрібно буде мати значно поширену мережу переробних підприємств, яких не вистачало вже навіть 1927 р. Подруге, ковче потрібно переглянути мережу теперішніх підприємств, доустаткувати одні, зовсім ліквідувати старі й непридатні і будувати нові лише відповідні всім вимогам сучасної техніки. На Україні має бути порівняно невелика мережа великих м'ясопідготовчих підприємств, достатня холодна площа на переховування виробленого продукту, достатній холодноковий транспорт, залізничний і ґрунтовий, і мережа розподільних холоднаків та як слід обладнаних крамниць. Це по лінії переробки м'яса та птахів. Так само й по лінії інших видів продукції, скажемо, молока. 1927-28 р. на Україні було вироблено близько 12 т. тон масла, а 1934 р. має бути вироблено лише товарового масла близько 75 т. тонн. Отже, відповідно має бути поширено і устаткована мережа молокопереробних підприємств. Те ж саме й з збиранням, переховуванням і переробкою яєць і інших продуктів.

Основною передумовою для досягнення накреслених темпів виробництва скотарської продукції є швидке поширення й коріна перебудова кормової бази, як це відмітив XVI партійний з'їзд. Накреслені розміри виробництва скотарської продукції вимагатимуть, за суто орієнтовними підрахунками, такої кількості кормів:

Для радгоспів (в тис. центи.)

Категорії худоби	Конькормів	Сіна	Пасовиск.	Соковитих.	Гумен.
Вел. рог. худоба . . .	5,1	6,5	45,5	39,0	7,8
Свиней	15,0	3,0	9,0	27,0	3,0
Овець	0,16	0,65	1,5	1,0	0,65
Птахів	4,8	—	2,4	4,8	—
Коней	0,8	1,25	0,3	0,8	2,0
Разом	25,86	11,4	58,7	73,1	13,45

*) Продукція, яку після переробки буде споживати виробник її.

Категорії	Концкорм.	Для колгоспів			
		Сіна	Пасовиськ.	Соковит.	Гумен
Вел. рог. худоба	35,0	44,55	275,0	254,0	89,0
Свиней	36,0	9,0	22,5	81,0	9,0
Овець	1,59	6,0	15,0	5,0	7,0
Птахів	32,4	—	10,8	43,2	—
Коней	25,0	60,0	20,0	30,0	125,0
Разом	129,9	119,55	343,3	413,2	230,0
По всіх секторах	155,76	130,95	402,0	486,3	243,45

За такими ж орієнтовними підрахунками, при поширенні засівної площі 1933 р. до 32 міл. га потрібно буде підвести: 1) під соковиті корми — коріння та картоплю 750 т. га, під посіви на силос 750 т. га; 2) на сіяні трави — 3250 т. га і залишити близько 1800 т. га на природні сінокоси, 3) крім природних пасовиськ — близько 700 т. га та використання для паші 15% від невдобних земель — 3000 т. га, тодіків 3300 т. га, потрібно мати ще штучних пасовиськ близько 1750 т. га 4) концкормів коло 15,5 міл. центнерів і 5) гуменних кормів 243 міл. центи.

Повередне проектування площ засіву окремих культур мусить задовольнити потребу в гуменних кормах, соковитих і в сіні. Штучних пасовиськ не вистає майже 1 міл. га і є труднощі в задоволенні потреб в концкормах. Загальну площу під кормовими культурами 1933 р. запроєктовано в розмірі 13 500 т. га, тобто 42% від усієї площі, а потрібно 14500 т. т. га, або 45%. Площа природних кормових видів становитиме лише 7,5% (1,5 пасовиськ і 6% луків) які порівняно невеликі претенсії скотарства, це показують такі відомості за 1924 р)

	В % до вдоби. зема.		В % до орної зема.		% вівса, ячменю й кукурудзи до всіх зернов. культ.
	орної зем.	луків	Кормових трав.	Парів і в вигонів	
Німеччина	48	17	14,2	58	45 *)
Данія	69	8,3	42,2	4,5	57 **)
ПАСШ ^{***}	15,5	9,3	18,8	—	57
УСРР (приб.)	85	4,5	11,6	6,0	33,0

Отже, по всіх показниках забезпеченості скотарства кормовою площею Україна навіть 1933 року набагато відставатиме від чужоземних країн.

Слід мати на увазі, що продукція скотарства збільшиться більш ніж удвоє й це призведе до часткової заміни нею споживання населенням зернових культур, звільнить їх для скотарства. Подруге, велике збільшення вивозу за межі України скотарської продукції набагато перевищуватиме, в грошовому виразі, вивіз зернових культур; тому доцільно було б розв'язати справу з забезпеченням потреб скотарства в концкормах в деякій мірі навіть шляхом скорочення завдань щодо вивозу зернових культур. В разі неможливості таким способом розв'язати цю справу, треба вжити всіх заходів до підвищення врожайності, щоб потрібну зернову продукцію одержати з меншої площі, звільнивши решту площі під кормові культури для худоби. Так само треба звернути увагу на підвищення продуктивності кормових вгідь та кормових культур, крім того повнотою використати можливості поширення технічних культур. ***)

Протягом найближчих років особливу увагу слід звернути на поширення засівів трав на сіно та випаси, зокрема на утворення ранніх

*) До всієї території

**) Лише вівса й ячменю.

***) Таким способом мають бути одержані значні кормові ресурси без будь-якого додаткового скорочення площ споживних культур й поширення натомість кормових.

випасів, брак яких дуже негативно відбивається на продуктивності худоби. В зв'язку з розорюванням великої кількості природних пасовиськ, недохват випасів, що спостерігався уже і раніш, відчуватиметься дуже гостро. І раніш спостерігалось, що в кінці зимівлі худоба через недоїдання втрачає вагу, і якраз в цей час відбувається теління, поросіння тощо; в результаті, приплід буває кволий і продукція молока різко зменшується.

Поширення ранніх штучних випасів цими негативними явищами можна запобігти.

Так само повинна бути приділена увага поширенню посівів на силос та корінняків, що за допомогою їх краще згодовуються грубі корми й підвищується продукційність тварин.

Крім того силосування дає змогу забезпечити соковитим кормом худобу на весні, коли корінняків вже небуває в господарстві, бо до цього часу їх важко зберегти.

Склад кормових ресурсів України характерний тим, що ним незабезпечується потрібна для тварин кількість білкових речовин. Для поповнення їх треба поширити засіви на зелений корм та зернових бобових.

Найбагатіші на білок — корми тваринного походження (м'ясокісткове борошно, кров'яне і рибне борошно). Виробництво цих кормів у нас майже не розпочате. Відходи на різницях, покидьки рибної промисловости, загиблі тварини у нас ні в який спосіб не використовують, до того ж вони погіршують ветеринарно-санітарний стан міста й села. Тим часом, для годівлі худоби нам потрібна велика кількість кормів тваринного походження. Досить вказати на те, що тваринні корми у 8—9 разів багатіші на білок, ніж зерно, що кожний центнер м'ясного борошна замінює собою 8 цент. зерна. Отже потрібно як найповніше використовувати їх, і це підвищить продукційність тварин та зменшить потреби в зерні. В найближчі роки має бути побудована достатня кількість підприємств для вироблення кормів з покидьків рибної промисловости та різниць і з загиблих тварин. Ці підприємства, крім основного завдання, відогратимуть також роль ветеринарно-санітарних закладів.

Повинно звернути увагу також на правильне використання покидьків громадського харчування та індивідуального побуту. Вже 1931 року за зовсім невеликого охоплення людною громадським харчуванням в змога на покидьках його виростити більш як 200 тис. свиней. З поширенням громадського харчування на кінець п'ятирічки та налагодженням справи збирання покидьків індивідуального побуту по лінії житлоспілок можна буде мати далеко більшу кількість цих кормів. За тих умов, що на кінець п'ятирічки передбачається недохват деяких кормів для виконання поставлених завдань розвитку тваринництва, справі мобілізації цих додаткових кормових ресурсів повинна бути приділена особлива увага.

Б. СИГАЛ і В. КОВАЛЕВСЬКА

До питань металопостачання України

Перехід плянування на вищий щабель, пов'язаний з інтенсивним ростом соціалістичного сектора і його ролі в народньому господарстві потребує в 1931 р. глибшого пророблення народньогосподарських плянів методом перевірки ціннісних показників плянами матеріального постачання. Ця обставина підвищує значення (коли складається і перевіряється народньо-господарські пляни з точки зору їх виконання) плянів постачання основним галузям народнього господарства, основним виробництвам і будівництву найважливіших видів матеріалів. Побудова плянів матеріального постачання вимагає докорінної зміни методології їхньої побудови. Від грубих прикидок, що мають лише загальне значення для оцінки плянів тепер вже заходить потреба перейти до чіткого обліку внутрішніх ресурсів країни по лінії окремих матеріалів, обліку потреби в них народнього господарства і можливої економії їх витрачання.

Завдання відповідної будови і перевірки плянів матеріального постачання країні окремих видів матеріалів стає ще настійнішим у зв'язку з виявленою шкідницькою діяльністю „Промпартії“ в різних галузях народнього господарства.

Слід проте зауважити, що ще на сьогоднішній день пляни матеріального постачання окремим галузям народнього господарства, основним виробництвам і будівництву мають значною мірою характер загальних прикидок і дуже далекі від тих, якими вони повинні стати в дійсності. Пляни постачання країні металу з цього погляду не становлять винятку. Основна трудність при побудові плянів металопостачання на сьогоднішній день полягає насамперед в грубо-орієнтаційному розрахунку потреби в металах від переважної більшості його споживачів, що не обґрунтовують своїх заявок реальними технічними нормами витрати металу на одиницю продукції.

Як ілюстрацію, вкажемо, наприклад, що обслідування заявки на метал переведене „Стальбутом“, поданої від заводу „Серп і Молот“, виявило, що визначаючи свою потребу, завод виходив з суто-теоретичних норм витрати металу на одиницю продукції, додавши до цієї норми технічно-необґрунтовану накидку на послідки, брак, обважнення металу тощо розміром 14%. Брак відомостей про фактичні витрати металу на одиницю продукції за минулий рік, а так само і складання заявок на метал на базі технічно необґрунтованих норм витрачання металу, а часом і взагалі без ніяких норм, а просто на підставі „загальних міркувань“, характеризує переважну більшість споживачів металу на Україні. Таке становище призводить насамперед до того, що немає змоги перевірити наскільки підприємства-споживачі металу виконують постанову III Сесії ЦВК Союзу РСР V скликання, яка зобов'язує „добитися в 1931 р. економії у споживанні металу пересічно на 15% проти норм витрачання металу в 1930 р.“.

З другого боку — неугрунтованість заявок технічними нормами призводить до такого становища, коли заявлена металоспоживачами потреба не відповідає дійсній потребі їх на метал і разом з тим її не можна, за браком угрунтованих технічних норм, критично виправити пляновим і регульованим організаціям. За ілюстрацію цієї розбіжності, що на практиці буває між заявленою і дійсною потребою окремих металоспоживачів в металі, може стати той факт, що багато металоспоживачів, не значно змінивши свої запаси металу, виконали свої

виробничі програми в розмірах далеко вищих за фактичне задоволення заявленої ними потреби на чорні метали.

Друге утруднення при складанні плянів металопостачання полягає на сьогоднішній день в недостатності відомостей про запаси металу, що його має ряд споживачів і що перебуває в каналах обертання, напр., на транспорті, в комунальному господарстві тощо. Недостатня вивченість питання про фактичні запаси металу у деякого з споживачів, а також недослідженість щодо всіх металоспоживачів питання про той критерій, який треба покласти щодо кожного підприємства в основу так званого „нормального“ запасу, тобто запасу потрібного для безперебійного виробництва, призводить до такого становища, коли, не зважаючи на дефіцит металу і недопостачання його рядові споживачів, на деяких заводах запаси металу показали в I кварталі 1931 р. солідне збільшення, а по ряду інших заводів удалося виявити в першому кварталі цього ж таки року 34 тис. тонн лишків металу. Коли до цього додати, що споживачі металу надто неохоче здають виявлені у них лишки металу, то доведеться прийти до висновку, що всі ці моменти чимало утрудняють маневрові можливості плянових і регулівних організацій щодо перекидання металу з підприємств, де їх в той або інший момент є подостатком, на підприємства, які відчувають на них недостачу, а знов же ускладняють і саму побудову плану постачання металу країні.

Третє утруднення щодо складання плянів металопостачання, а також щодо перевірки їх виконання, полягає в тому, що товару потребу в чорних металах у підприємств союзного значення, які знаходяться на території України, визначає і задовольняє, за встановленим порядком, центр, минуючи українські регулівні органи і без їхньої участі. За такого стану набагато збільшуються шанси того, що центр в ряді випадків недооблічить можливостей підприємств загальносоюзного значення, що перебувають на території України, з погляду мобілізації ними внутрішніх ресурсів, заходів до заощадження металу, розгляду запасів, що фактично мають підприємства і дійсно потрібних їм для безперебійного виробництва і т. д.

Четверте утруднення, коли складається, а головню коли перевіряється пляни металопостачання, зводиться до того, що окремим підприємствам — металоспоживачам вдається двічі одержати метал на одну й ту саму виробничу мету: і від металопостачальної організації „Стальзбуту“ і безпосередньо від своїх замовців.

Вся сума цих надто важливих моментів, не кажучи про другорядні, що ускладняють складання плянів постачання металу Україні і перевірку їх виконання, тепер перебуває в стадії свого розв'язання з метою їх усунення. Переважна більшість підприємств — металоспоживачів на виконання постанов урядових інстанцій Союзу й України заходилися коло встановлення фактичної витрати металу на одиницю продукції, що мала місце в 1930 р., а також і коло виведення технічно-угрунтованих норм витрати металу в 1931 р. „Стальзбут“, як організація, що об'єднує на Україні все металопостачання, поставила перед собою мету зміцнити свій апарат спеціалістами, що могли б з погляду технічних норм, характеру конструкцій тощо, апробувати заявки окремих підприємств на метал з тим, щоб задовольняти металом не тільки важливі з народногосподарського погляду, а й технічно угрунтовані заявки окремих споживачів. Поряд з цим „Стальзбут“ поглиблює роботу щодо виявлення справжніх запасів металу у споживачів, щоб уникнути всяких раптових сюрпризів з цього боку.

Заразом вживається заходів до встановлення системи таких взаємин, із союзними металопостачальними організаціями, яка повинна забезпе-

чити участь українських регулювних органів в установленні контингентів металу, що виділяється для підприємств союзного значення на території України, з тим, щоб утворити більшу плановість у загальному постачанні металу Україні. Нарешті мається на увазі пов'язати ряд заходів до ліквідації всякої можливості дубльованого одержування металу на виконання того ж таки виробничого завдання.

Наявність всіх допору наведених факторів у частині складання плянів металопостачання і перевірки їх виконання тепер ще не дозволяє з цілковитою чіткістю висвітлити практику постачання металу Україні в I кварталі 1931 р., а знов же й перспективи на другий квартал. Однак, наведений далі матеріал достатньою мірою характерний, щоб судити про загальний хід металопостачання України в I кварталі 1931 р. про основні принципи, покладені в основу покриття потреби на метал окремих споживачів і про ті труднощі, що виникали на шляху цього постачання.

Переходячи до питань металопостачання України в I кварталі 1931 р., слід насамперед відзначити наявність трьох основних понять: потреби, знаряддя і відвантаження. Під потребою розуміється виявлена на підставі заявок споживачів кількість металу, потрібного їм на певний термін, щоб виконати виробничу програму; під знарядкою — та кількість металу, що металопостачальні організації призначили до видачі металоспоживачам на протязі певного терміну; під відвантаженням — кількість металу, фактично відвантаженого на протязі певного терміну на адресу споживачів.

Під поглядом наведених трьох понять, картина металопостачання України уявлялась у такому вигляді.

Загальна потреба України в чорних металах, виявлена на підставі заявок споживачів, виносила в першому кварталі 1931 р. 699,6 тис. тонн. На покриття цієї потреби споживачам було знаряджено 607,8 тис. тонн, або 86,9% потреби. Крім знарядки на задоволення потреби України в чорних металах, в першому кварталі передбачалося відпустити лишки металу, виявлені у споживачів. З наведених даних стає зрозумілим, що в первісному пляні задоволення металопотреби України в першому кварталі 1931 р. виявлялося в надто сприятливих фарбах. При цьому треба відзначити, що тоді як в минулому передбачуване задоволення потреби в окремих видах металу характеризувалося чималою різнотою, — в першому кварталі 1931 р. плян металопостачання передбачав далеко більшу рівномірність задоволення потреби в окремих видах металу.

На практиці, проте, початкові плянові накреслення металопостачальних організацій, що виходили з високого задоволення потреби на метали українських споживачів, в першому кварталі 1931 р. не виправдалися: фактичне задоволення потреби на метал в першому кварталі виявилось далеко нижчим проти накресленого. Уявлення про це дає така табличка.

(в тисячах тонн)

Сорти металу	Потреба в I квар- талі	Знаряд- жено в I кварталі	Відванта- жено в I кварт.	% фак- тичного задово- лення потреби	% по- криття за- нарядки відванта- женням
Усього чавун	163,1	115,3	62,0	38,1	53,8
Все вальцювання	482,1	430,5	210,3	43,6	48,8
Усі вибри	54,4	62,0	30,5	56,2	49,3
Разом	699,6	607,8	302,8	43,3	49,8

Коли, однак, зважити наведені нами міркування про те, що потреба була виведена на підставі заявок споживачів, не обґрунтованих реальними технічними нормами витрати металу на одиницю продукції, і безперечно перевищувала справжню металопотребу України, то можна буде прийти до висновку, що фактичне задоволення потреби України на метал в першому кварталі 1931 р. перевищувало наведені нами 43,3%.

Чому ж, проте, не виконано плянових накреслень?

Аналіз причин невиконання потребує, насамперед, вияснити джерела задоволення України металом. В основному задоволення України металом відбувається з продукції союзних металургійних заводів: на їх пай припадає 75% всього металу, що розподіляється серед споживачів. Друге джерело металопостачання — це імпорт, що посідає в усьому металопостачанні України 20—22%. Нарешті, третє джерело постачання, що відіграє поки надто непомітну роль, це лишки металу на підприємствах, виявлених по мобілізації внутрішніх ресурсів. Недопостачання сталося наслідком недовиконання плянів по кожному із зазначених джерел металопостачання. Дані української контори „Стальзбуту“ (без гніївської контори) показують, що продукцію наших металургійних заводів Україна одержала в I кварталі 1931 р. в розмірі 51,4% пляну, імпортований матеріал надійшов в розмірі 45,6% пляну, а постачання металу з лишків по мобілізації внутрішніх ресурсів (не рахуючи зачислення лишків до пляну їх держців) виконано в розмірі 32,4% пляну. Домінантне значення серед всіх цих моментів мало звичайно недопостачання України металу від продукції наших металургійних заводів.

Недопостачання України металу від продукції наших металургійних заводів сталося в I кварталі 1931 р. в наслідок чималою недовиконання південною металургією своєї виробничої програми: перший квартал південна металургія закінчила не додавши країні проти пляну — 357 тис. тонн чавуну, 362 тис. тонн сталі і 323 тис. тонн вальцювання.

Чимале недовиконання південною металургією виробничої програми сталося наслідком цілого комплексу причин, що з них слід вказати на нестачу сировини, палива і допоміжних матеріалів протягом перших двох місяців роботи металургійної промисловості, на некондиційність сировини й палива, що визначає значною мірою обсяг використання доменних печей, добуток металу тощо, на недостатнє добре налагоджену внутрішню організацію виробництва і слабе технічне керівництво, а саме: не вміння підхопити й використати ініціативу й ентузіазм робітничої класи, не вміння маневрувати внутрішніми ресурсами, не вміння опанувати принцип односторонності в управлінні, незадовільне використання устаткування, незадовільне технічне плянування, що зменшує загальну ефективність роботи, погана організація праці і т. д., тобто цілий ряд моментів, не залежних від причин об'єктивного порядку.

У недопостачанні України металу з продукції наших металургійних заводів, крім вказаної основної причини — що південна металургія не виконала виробничої програми — надто видатну роль відіграли транспортні труднощі.

Подача порожняку південним заводам „Сталі“ на вивіз готової продукції в перших місяцях кварталу була надто незадовільна. Наслідком цього ряд заводів „Сталі“ під кінець лютого був поставлений під загрозу припинити вальцювання, бо склади заводів були настільки забиті готовою продукцією, що її нікуди було складати.

Становище це почало трохи вирівнюватися лише в березні, коли в зв'язку з роботою на Україні комісії тов. Андрєєва, гостро посилюлася подача порожняку південним заводам „Сталі“ на відвантаження металу. Коли у лютому на відвантаження металу подано тільки 5,248 вагонів

що до певної міри сталося наслідком заметів, то в березні їх подали вже 14. 831 і в наслідку цього завантаження готовою продукцією заводів півдня трохи знизилася. Однак, не зважаючи на це, на 1-IV 1931 р. заводи півдня були ще завантажені готовою металопродукцією в розмірі 6 тис. вагонів, або 108 тис. тонн. При цьому слід відзначити, що транспортні труднощі сталися наслідком значною мірою слабого виконання норм навантаження, що досягли пересічно 61,1%.

Поряд з недостатньою продуктивністю металургії і транспортними труднощами, в I кварталі 1931 р. на зниження виконання плану металопостачання України впливало вже відзначене вище слабе надходження металу, замовленого чужоземним фірмам. Всього за I квартал України мала дістати з імпорту за даними Укрконтори „Стальзбуту“ (без київської контори) 113,1 тис. тонн металу, а дістала лише 51,5 тис. тонн металу, тобто 45,6%.

Надто кволо надходили з імпорту балки і швелери та вироби дальшого переробу — труби залізні, чавунні тощо.

До причин, що вплинули на недовиконання плану постачання металу Україні в I кварталі, слід залічити і те, що слабо відвантажувано лишки металу, що їх виявив і призначив до видачі металоспоживачам „Стальзбут“. Правда, у загальному плані постачання України металу, постачання його коштом лишків, виявлених у споживачів, посідає надто скромне місце — не більш, як 3%, отже, недовиконання плану в цій частині не могло зчинити серйозного впливу на загальне металопостачання країни; а проте, воно теж сприяло порушенню загального плану, збільшивши розрив між потребою і її задоволенням.

Напруженість у постачанні металу на Україні в I кварталі 1931 р. вимагала вжити активних заходів до її залагодження. Заходи ці вжито в двох напрямках: по лінії посиленого постачання металу за рахунок складських запасів металопривідної мережі і по лінії встановлення певної черговості щодо видавання металу окремим його споживачам. Перший захід мав особливо велике значення для промисловості підурядній Наркомпостачанню, для житлокооперації і для усупільненого сектора сільського господарства, що переважну частину металу — від 73% до 88% — діставали не безпосередньо з заводів „Сталі“, з імпорту або з лишків металу, виявлених у споживачів, а від посередників. Інтенсифікація постачання металу рядові таких споживачів, як промисловість, Наркомпостачання, житлокооперація, усупільнений сектор сільського господарства, з складських запасів металопривідної мережі сприяла залагодженню тієї напруженості в царині металопостачання, що давала себе знати в I кварталі 1931 р. Цей захід, проте, в основному торкнувся другорядних груп металоспоживачів, бо в постачанні металу основним металоспоживачам — металопромисловості, транспорті тощо, роля посередників порівнюючи невелика. Щодо останніх центральну ролю у залагодженні напруженості металопостачання відіграло те, що встановлено тверду черговість видачі металу. Цю черговість встановлено в лютотому, переглянувши разом із споживачами увесь портфель замовлень і визначивши черговість їх виконання.

Наглядати за виконанням встановленої черговості видачі металу до заводів „Сталі“ тимчасово були прикріплені уповноважені представники „Стальзбуту“.

Наслідком цього заходу, не зважаючи на напруженість металопостачання, відповідалі провідні галузі промисловості можна було задовольнити в більшому розмірі коштом інших менш відповідалних галузей народного господарства.

При цьому слід відзначити, що заходи, скеровані на залагодження напруженості металопостачання дали позитивний ефект головню в березні місяці.

Констатуючи певні досягнення щодо залагодження напруженості металопостачання, що спостерігалось в I кварталі 1931 р., треба разом з тим вказати на ряд в цьому ж таки кварталі негативних моментів у царині постачання споживачам металу, вижити які або навіть трохи послабити майже не вдалось. До таких моментів слід насамперед віднести некомплектність і несвоечасність металопостачання і низьку якість продукції. Некомплектність і несвоечасність постачання металу створювали надто несприятливі умови для роботи підприємств металообробної промисловості і мимо загрози безперерйному їх виробництву, вливали на збільшення незавершеного виробництва, утворюючи на ряді заводів загрузку окремих цехів незакінченою продукцією. Особливо сильно позначився вплив некомплектності в машинобудівництві. З окремих видів металу найбільша напруженість спостерігалась в постачанні балок і швелерів, несвоечасне надходження яких порушувало безперерйну роботу ряду споживачів, а також ливарного чавуну, брак якого спричинився до зупину низки ливарних цехів підприємств.

Окрім труднощів, спричинених некомплектністю і несвоечасністю постачання металу його споживачам, частину труднощів металооспоживачів у I кварталі 1930 р. слід залічити на карб якості продукції. Насамперед слід відзначити недостачу якісних виливандів, що знижувала виконання замовлень на марочний метал. Поряд з цим слід відзначити наявність чималих якісних дефектів металопродукції, що її допускали за цей період заводи „Сталі“; ці дефекти полягали в поганому вальцюванні, у невідповідності з рисунками, в тому, що продукція ця не відповідала технічним умовам замовлень. Всі ці моменти дуже утрудняли моменти металообробної промисловості.

Щодо якості чавунів, то їх виробляли в I кварталі, як і в попередньому, з великим відсотком вмісту сірки, що надто знижувало якість вироблюваної з них продукції.

Слід проте відзначити, що не зважаючи на невисоку якість продукції, число рекламцій на якість металу в I кварталі мізерне, бо споживали через дефіцит металу, споживали металопродукцію навіть і коли вона була низької якості.

Недопостачання металу споживачам, поряд з несвоечасністю виконання замовлень на металопродукцію, змусило споживачів вдатися до посиленого використання своїх запасів металу.

А як найбільше недопостачання мало місце протягом перших місяців кварталу, то запаси металу у більшості споживачів на 1/III рівняючи з 1-I 1931 р. значно знизилися.

Посилення відвантаження металу у березні 1931 р. по ряду заводів дало змогу встановити запаси і довести їх на 1-IV 1931 р. до розмірів, що забезпечували безперерйність виробництва. Слід, проте, відзначити, що поряд з цим позитивним явищем у ряду металоспоживачів на 1-IV 1931 р. утворилися лишки металопродукції. Сталось це явище почасти наслідком некомплектності постачання, коли на ряді підприємств утворився запас одного металу тільки тому, що цей метал через брак іншого потрібного підприємству матеріалу не можна було пустити у виробництво, почасти воно сталось наслідком не точного обліку потреби в металах і негнучкості постачальних апаратів в даний момент їхнім змінюванню метал розмірів та профілів трестів та об'єднань, що замовляють метал заводів, бо змінилася програма останніх. За частковими даними „Сталь абуту“ на ряді заводів Союзсельмашу, Союзсередмашини, Гірничого

тресту запаси аркушевого й сортового заліза, балок і швелерів досягали 3—3,5 місячних.

Наслідком відзначеного нагромадження у деяких споживачів лишків металу, з'явилася частково й практика видачі споживачам металу „на сторону”; це мало місце протягом I кварталу і спричинилося до, як відзначалося вище, дубльованого постачання частині заводів металопродукції: від „Стальзбути” і безпосередньо від роботодавців. Це вносило дезорганізацію в загальний план постачання металу країні. В окремих випадках бували навіть товарообмінні операції з лишками металопродукції.

Таку обставину — нагромадження продукції на складах одних металоспоживачів, в той час коли інші споживачі відчувають на неї гостру нужду — повинно остаточно вжити на початок III кварталу, усунувши відповідні дефекти постачальної роботи.

Напружений стан металопостачання в I кварталі 1931 року, а також потреба виконати директиви уряду щодо зниження витрат металу вимагали широкої роботи на підприємствах, що споживають метал. Однак, хоч в зазначеному кварталі щодо заощадження металу стався відомий перелам, і це питання з стадії „пророблення” перейшло в стадію здійснення, все ж досягнені в цьому напрямі результати багато полишають до бажання.

Досі робота в справі заощадження металу не є повною мірою поточна робота підприємств, підприємства клопочуться нею інтенсивно здебільшого лише під час відповідних кампаній. Тимчасом досвід таких кампаній — місячників ощадної витрати металу — показав, які великі можливості має промисловість з цього погляду.

Організація посадової роботи щодо заощадження металів і правильна постава роботи раціоналізаторських бюро на підприємствах сприяли б якнайшвидшому усуненню високих відсотків браку й посліdkів на ряді підприємств до 15%.

Які ж перспективи металопостачання України у I кварталі 1931 р.?

Напружені умови, що в них відбувалося металопостачання в I кварталі 1931 р., як в розумінні повноти, так і своєчасности задоволення споживачів, не створили належно сприятливих передумов для II кварталу цього року. А проте, зваживши ті позитивні наслідки, що вніс березень у загальну обстановку металопостачання України, можна припустити, що не зважаючи на дефіцитність металу, при переведенні принципу твердої пляновості металопостачання, широким розвиткові заходів до заощадження металу, поглиблення раціоналізаторської роботи на підприємствах і правильному облікові самих розмірів потреби на метал, II квартал 1931 р. дасть щодо металопостачання ліпші показники, ніж попередній I квартал.

Виходячи з виробничих програм металургії, план металопостачання II кварталу передбачає в першу чергу — протягом квітня і частини травня — покрити те недовантаження металу, що утворилося на 1-IV в наслідок невиконання частини замовлень I кварталу. З травня почнуть виконувати замовлення на покриття нових плянових призначень металу.

Судячи по заявках споживачів, потреба на метал на II квартал 1931 р. трохи зростає, рівняючи з I кварталом, досягаючи 788 тис. тонн (проти 699,6 тис. тонн I кварталу). Ріст потреби має місце по

всіх сортах металу: чавуну, вальцюванню і виробам дальшого переробу. Говорити тепер, поки остаточно не встановлений плян металопостачання, про кількість металу, що буде виділений Україні на другий квартал, передчасно. Однак, зваживши, з одного боку, розмір недовагання, що належить покрити і яке мало місце в I кварталі, з другого — попередні плянові призначення металу для частини відповідальної клієнтури і забезпечення живої кампанії, — можна припустити, що у II кварталі Україна з кількісного боку буде задоволена металом повніше, ніж у I кварталі, тим більше, що й негативні умови металопостачання I кварталу, в наслідок вжитих заходів, будуть значною мірою послаблені.

Треба, однак, мати на увазі, що обов'язковими передумовами повнішого задоволення потреби України на метал у II кварталі проти I кварталу є, з одного боку, — переведення більшої роботи щодо чіткого виявлення потреби в металі окремих споживачів, з другого — економне витрачання металу й максимальне використання ресурсів підприємств. Переведення цих заходів дозволить встановити твердий плян металопостачання і задовольнить промисловість України відповідно до її виробництва. На ілюстрацію відзначимо, наприклад, те, що за попередніми даними потребу в основних видах чорних металів на II квартал Укрмето маєтись на увазі задовольнити в розмірі 58,0%, а потребу Союзільмашу — в розмірі 69,8%.

Змальована нами картина труднощів, що виникають при побудові плянів металопостачання, а так само й практика металопостачання України в I кварталі 1931 р., з усією чіткістю диктують нам тепер, зваживши дефіцитність металу в країні і ту роль, що його покладано відіграти в індустріялізації Союзу, по більшшовицькому взятися до виправлення всіх вказаних дефектів, як по лінії самої побудови плянів, так і по лінії їх переведення в життя.

Всі металовиробники, металопостачальні організації, металоспоживачі, кожний завод, цех, підприємство зокрема повинні твердо відчувати, що боротьба за виконання виробничих програм, за зниження відсотку браку й посліdkів, за ощадне витрачання металу, за впровадження в роботу раціоналізаційних заходів, за виявлення лишків металу, за встановлення чітких технічних норм витрачання металу на одиницю продукції і т. д. і т. д. — є боротьба за індустріялізацію Союзу, боротьба за перемогу соціалізму. Пильна увага до всіх цих питань всієї робітничої маси, інженерно-технічних кадрів допоможе швидше позбутися наслідків нечіткої роботи в царині металопромисловості, а також послабити напруженість, що відчувається на цій надто важливій народногосподарській ділянці.

В. ЧУІСТОВ

Шляхи розвитку паперової промисловості України

Відсутність достатніх ресурсів, паперу — що є головна сировина поліграфічно-видавничої промисловості, фактично стала лімітувати темпи культурної революції. Замість обслуговування друку та потреб культурного будівництва країни, папір підкорив їх собі; кількість та якість вироблюваного паперу, в головному, стали обумовлювати та визначати розміри друкованої продукції та задоволення культурних потреб країни.

Комісія т. Бубнова вирахувала загальну потребу на папір і тектуру в СРСР для 1930-31 р. в 1.155,0 т. тонн. За останньою постановою СТО програму паперової промисловості Союзу цього року встановлено в 662 тис. тонн, себто дефіцит досягне 43,0%. Споживання цього року паперу й тектури для України можна орієнтовно вирахувати, за зменшеними заявками споживачів, до 138,3 тис. тонн, при виробі на Україні в 52,6 тис. тонн, тобто дефіцит в папері та тектурі, при умові покриття накресленого споживання власним виробництвом, становитиме 75,8 тис. тонн або 55,0%. Найбільше дефіциту дають культурно-політичні гатунки паперу, на які дефіцит досягає до 41,3 тис. тонн, або до 69%, при чому потребу в газетному папері, якого на Україні не вироблюється, доводиться цілком покривати заводом його з півночі. Потребу в друкарських і писальних паперах, вираховану в 36,9 т. тонн, можна покрити власним виробництвом лише в розмірі 18,6 т. тонн, тобто, на 51,5%. Якщо перерахувати на душу людности, споживання паперу (без тектури) буде становити на Україні цього року 3,58 кг. проти 67,25 кг. 1928 року в САСШ. 37 кг. в Англії, 27,6 кг. в Германії і т. ін.

Щоб найближчої десятирічки „догнати й перегнати” сучасне подушне споживання паперу ПАСШ, треба було б загальний розмір виробництва паперу довести в СРСР до 1940 року, приблизно, до 13,4 міл. тонн, а тектури — до 5,1 міл. тонн. На Україні цей розмір, при таких умовах, треба було б довести на папір до 2,4 міл. тонн, а на тектуру — до 920 тис. тонн. Пересічний щорічний приріст споживання, при таких умовах, треба довести на папір до 70,0%, а на тектуру до 110,0%.

Зазначені розміри споживання паперу та тектури, вираховані виходячи з теперішнього рівня споживання паперу в ПАСШ, не можна цілком перенести в нашу країну. В умовах соціалістичного господарства є багато можливостей значно раціоналізувати споживання паперу та тектури, чого не можна досягти в капіталістичних країнах, зокрема в ПАСШ, де витрата паперу й тектури має, по суті, характер марнотратства. Крім того, вживання інших досконаліших методів, способів та знаряддів пропаганди й культури (радіо, звукове кіно та ін.) може зробити деякий вплив на скорочення споживання паперу.

Порівняння й аналіз різних варіантів потреби для цієї п'ятирічки, що їх вираховували ВРНГ СРСР, Держплан СРСР, Комітет в справах друку та Комісія т. Бубнова, свідчать про відсутність твердих настанов в цьому питанні, що подекуди можна пояснити надзвичайною складністю всього зазначеного питання в цілому.

З усіх цих варіантів найбільш здійсненним, здається, є варіант, Держплану СРСР, як варіант, в головному, ув'язаний з загальним перспективним планом розвитку всього народньогосподарчого та культурно-соціалістичного будівництва СРСР. За цим варіантом загальний розмір споживання паперу визначено в СРСР для 1932-33 р. в розмірі 970,0 т. тонн, і в тому числі культурних гатунків до 540,0 т. тонн.

Проектувань, що передбачають темп приросту потреби паперу й тектури поза межами цієї п'ятирічки, крім варіанту комісії т. Бубнова, нема. Цей варіант визначає темп щорічного приросту потреби всіх гатунків паперу в 35 — 30%, а для тектури в 25%. Визначити тепер темпи приросту потреби на найближче десятиріччя, не маючи проектувань зростання головних галузів народньогосподарства й культури, що споживають папір, не можна.

Ураховуючи низькі норми споживання паперу в нашому Союзі, порівнюючи з капіталістичними країнами, темпи приросту, що їх намітила комісія т. Бубнова, не можна вважати за перебільшені. Якщо, навіть, припустити нижчі темпи щорічного приросту — 22-23% проти 28 — 30%.

які прийняла комісія т. Бубнова, то й тоді перед паперовою промисловістю Союзу й України стоїть величезне завдання „догнати й перегнати“ визначені темпи приросту потреби. Загальний розмір потреби паперу й тектури, при цих обмежених темпах приросту, визначено для кінця нової п'ятирічки (1937 р.) по СРСР в 2,5 млн. тонн, а по УСРР — в 435,6 т. тонн, а для 1940 року по СРСР — 4,7 млн. тонн, а по УСРР — 870,0 т. тонн. Визначені розміри потреби паперу є той мінімум, який треба покрити за всяку ціну. Подушна потреба паперу становить, за цих умов, до 1940 року лише 21,2 кг. по СРСР і 19,7 кг. по УСРР, тобто, ми перегонимо теперішнє подушне споживання Франції, але не догонимо Германію, Англію й ПАСШ. Розвиток паперової промисловості Союзу й України мусить іти темпами, що ні в якому разі не повинні поступатися мінімальним темпам зростання потреби.

Розвиток паперової промисловості Союзу й України, що його стимулює зростання попиту на папір, має цілком сприятливі умови щодо забезпечення сировинними ресурсами. Деревина на півночі Союзу й різні місцеві гатунки сировини на Україні (солома кукурудза, льон-кудряш, стебло соняшника, здубиця, лоза, комиш, ганчір'я, макулатура та ін.), є досить міцна сировинна база для розвитку паперової промисловості. Безлісна Україна, за прикладом закордонних безлісних країн (Англія, Франція та ін.), має все потрібне, щоб утворити велику паперову промисловість на базі місцевих гатунків сировини. Але, п'ятирічний план паперової промисловості Союзу не приділив досить уваги місцевим видам сировини і має яскраво-визначений лісо-паперовий ухил.

Останні досягнення в галузі технології виготовлення добрих та дешевих гатунків паперу з місцевих видів сировини, зокрема, з соломи колоскових культур, зробили значний крок уперед щодо засвоєння їх у паперовій промисловості.

Найбільшу кількість місцевих сировинних ресурсів що їх може використати паперова промисловість України, складає солома всіх видів а саме: колоскових культур, кукурудзи й льону-кудряшу.

За даними Держплану УСРР, гуртовий збір соломи досягає на Україні в 1930 р. до 39,2 млн. тонн (без соломи льону-кудряшу). Виходячи з проектувань Науково-Дослідного Інституту Економіки Сільського господарства України, визначені ресурси можна збільшити в 1933 р. до 46,5 млн. тонн, з яких на кукурудзу припадає до 10,6 млн. тонн і на пай озимої соломи до 26,0 млн. тонн. Значний розвиток великих зернових радгоспів, а також передбачене закінчення колективізації сільського господарства до кінця цього п'ятиліття утворюють цілком сприятливі умови для заготівлі соломи. Треба лише, щоб планово-регулювальні та заготівні організації відмовились від погляду на солому, як на покидь, і щоб організації заготівель було приділено більше уваги, ніж це спостерігається тепер.

Відносно більша густина залізничної мережі України, при наявності значних водних артерій (Дніпро, Буг, Псьол, П. Донець та ін.) утворє сприятливі умови, щоб підшукати райони й пункти, які можуть бути здатні для будівництва нових об'єктів. Найсприятливішими районами будівництва нових об'єктів на солоні зернових культур є Лівобережжя та Степ, зокрема II та III райони спеціалізації. Із пунктів будівництва у II районі найсприятливішими треба визнати с. Устинцю на р. Псьол, на Лубенщині, хут. Тарасівку на р. Сулі, там же й м. Пирятин, на р. Удай, на Прилуччині. У цих районах є значні запаси торфу, що досягають 25% від усіх торф'яних запасів України.

У III макрорайоні найсприятливішими пунктами будівництва є пункти, що розташовані поблизу більш-менш многоводних річок та зер-

нових радгоспів. До таких пунктів, в першу чергу, треба віднести м. Вознесенське на р. Буг, потім с. Покровське на р. Вовча та м. Павлоград на тій таки річці. Через наявність великих зернових радгоспів біля с. Бобринця на р. Інгул та с. Високопілля на р. Інгулець, ці пункти досить цікаві, але мілковідда цих річок вимагає пильного вивчення їх щодо можливості та доцільності будувати відповідні спорудження, щоб мати потрібної кількості та якості воду. Р.р. Дніпро, Буг і Півн. Донець, що протікають в III районі, як многоводні, являють велику цінність для будівництва більш-менш міцних паперово-целюльозних комбінатів, а тому треба всі виявлені вільні земельні масиви в басейні цих річок відвести під зернові радгоспи, щоб будувати при них паперові комбінати.

Використовування соломи льону-кудряшу, оскільки варити її доцільніше на відробленому плаві соломоцелюльозних заводів, треба комбінувати з будівництвом соломоцелюльозних комбінатів. Лозу й здубицю доцільніше вживати, здається, для виробу дров'яної, вживаючи так званий, зараз винайденого, „холодного“ способу. Великі ресурси макулатури на Україні значно поширюють сферу вживання її.

Малопотужність і перестарілість теперішніх підприємств України й несприятливе розташування їх щодо місцевої сировини, зокрема соломи, не дають можливості найближчого часу розраховувати на значне збільшення розмірів їх виробництва, у зв'язку з чим, в загальному балансі паперу цей приріст матиме відносно скромне значення. Беручи орієнтовно, переписку спроможність теперішніх самочерпок можна збільшити в межах 6—10% щорічно. За таких умов виріб паперу й текстури на теперішніх самочерпках досягне 1937 р. до 78,7 т. тонн, проти 58,3 т. тонн 1933 р., тобто збільшиться лише на 20,4 т. тонн, при прирості потреби за той же таки період в 176,3 тис. тонн. За цих умов головним джерелом покриття дефіциту паперу на Україні є розвиток, у відповідних темпах, нового будівництва й, почасти, устаткування нових самочерпок при теперішніх підприємствах.

Значний дефіцит у друкарських та писальних паперах і останні досягнення в технології виготовлення їх з соломи викликають потребу розпочати, в першу чергу, будівництва напівфабрикатних соломих целюльозних заводів і фабрик писальних та друкарських паперів. Значна залежність українських фабрик від заводу напівфабрикатів і напружений стан з ними на півночі Союзу надають будівництву соломоцелюльозних заводів виключно актуального значення. З другого боку, можливість будівництва такого заводу, майже не вживаючи імпорту устаткування й відносно невеликої вартості його, надають цьому будівництву цілком конкретного і реального характеру.

Потреба в соломих целюльозі для теперішніх фабрик України до кінця цієї п'ятирічки визначається близько 17,5—18,0 тис. тонн; в тій кількості близько 10,0 тис. тонн для передбаченої до устаткування 2 самочерпки на Н.-Дніпровській фабриці. Устаткування цієї самочерпки, при, порівнюючи, невеликих витратах (1,3 м. кр.), дасть 7,8 тис. тонн додаткової продукції, тобто на один крб. нових вкладень можна буде мати 6,0 тонн додаткової продукції тоді, як зараз ця фабрика дає лише 3,6 тонн. Будівництва соломоцелюльозного заводу, а також устаткування цієї самочерпки треба розпочати не пізніше як 1932 р., щоб забезпечити пуск їх з II половини 1933 р.

Найближчим до Н.-Дніпровської фабрики соломих район є Павлоградський район, у зв'язку з чим будівництва соломоцелюльозного заводу доцільніше намітити у м. Павлограді. Намічені великі заси кукурудзи в цьому районі й передбачене будівництва у Дніпропетров-

ському кукурудзяно-цукрового комбінату висуває питання про комбінування соломо-целюльозного заводу з кукурудзяно-цукровим комбінатом. Але, невеликий вихід целюльози з стебла кукурудзи (36%) та потреба доставити її у Дніпропетровське з-поза меж тяглового радіуса не дають можливості без відповідних розрахунків виявити економічність цього комбінування. Питання вимагає відповідного пророблення.

Із дальших об'єктів реконструкції, що можуть дати швидкий ефект, треба визначити реконструкцію Миропільської фабрики. За п'ятирічкою, на зазначеній фабриці, в одному з варіантів, намічено устаткування нової самочерпки для виробу напівсолом'яної обгортки. Потужність її можна, приблизно, визначити в 10 тис. тонн. Коли умовно взяти зазначений варіант, здійснити цю реконструкцію можна протягом 1932 року. Питання це, проте, вимагає додаткового пророблення.

Дальшим об'єктом будівництва треба намітити Устивицький паперово-целюльозний комбінат у складі соломо-целюльозного заводу, льоно-кудряшового півмасного заводу, фабрики друкарського та писального паперу й фабрики „верже“, або тонких паперів, з випуском, приблизно, 14,0 тис. тонн солом'яної целюльози, 5,0 тис. тонн кудряшової півмаси, 14,0 тис. тонн друкарського та писального паперу й 4,4 тис. тонн тонких паперів. Будівництво Устивицького комбінату треба розпочати не пізніше, як 1933 року, з тим, щоб 1934 року його закінчити. Незалежно від будівництва льоно-кудряшового заводу при Устивицькому комбінаті треба ще поточного року розпочати будівництва льоно-кудряшового заводу при Понінівській ф-ці, потужністю, приблизно, в 1.500 тонн кудряшової півмаси й вартістю щось із 500,0 тис. крб.

Значний дефіцит в тектурі викликає потребу обрати дальшим об'єктом будівництва тектурну фабрику. За ескізним проектом, потужність фабрики, виходячи з цілої низки економічних факторів, визначено в 21,0 тис. тонн солом'яної тектури, при загальній вартості будівництва щось із 6,0 млн. крб. „Холодний“ спосіб перероблення злущиці на деревмасу, що його винайдено останнього часу, висуває питання про будівництва тектурної фабрики при Київському та Васильківському заводах; це питання треба терміново проробити. Район будівництва фабрики солом'яної тектури намічено в ескізі проекту в с. Покровському, на р. Вовча, але, в разі будівництва в м. Павлограді, на тій таки річці соломоцелюльозного заводу, встає питання про додаткове обстеження цієї річки, щоб виявити можливість забезпечення водою цих двох об'єктів. Виходячи з принципу повільного розгортання будівництва, при максимальній концентрації його, будівництва Покровської тектурної фабрики треба розпочати не пізніше як 1934 року, закінчивши його 1935 р.

Значний дефіцит в друкарському та писальному папері, що залишається непокритим після збудування комбінату № 1, викликає потребу дальшого будівництва папероцелюльозних комбінатів, при чому, що пізніше здійснюватиметься будівництва таких комбінатів, то більшої потужності треба їх будувати. Таке становище підтверджують, з одного боку, абсолютні розміри споживання, які щорічно зростають, а з другого—можливості забезпечення місцевою сировиною (соломою) та можливості виробничо-технічного порядку. От, коли приріст абсолютного розміру споживання писальних та друкарських паперів вносить на Україні 1931 р. 12,9 тис. тонн, то 1937 р. цей приріст становитиме 28,0 тис. тонн.

Будівництво великих зернових радгоспів та колгоспів у степовій частині України, яке зростає, утворює сприятливі умови для кооперації папероцелюльозних комбінатів з зерновими радгоспами то кол

госпами. Маючи пересічну потужність в 75—100 тис. га землі, зерновий радгосп може, разом з місцевою колгоспною соломою, дати лишків до 5,5—6,0 млн. пудів соломи. Виходячи з цього, потужність комбінату № 2 орієнтовно визначається в 42,0 тис. тонн, тобто в три рази більше, ніж потужність Устивицького комбінату. Цей комбінат, що вимагає більш-менш значної кількості води, треба будувати на р. Бузі, Дніпрі або Півні. Дівці. Остаточного питання про пункти будівництва можна з'ясувати лише тоді, коли Наркомзем визначить райони будівництва, в басейні цих річок, зернових радгоспів. Будівництва цього комбінату треба розпочати не пізніше, як 1935 року, а закінчити — не пізніше як 1936 року. Дальшим об'єктом будівництва мусить бути обгорточна фабрика. Виходячи з потреби на обгортку, міцність її треба визначити, приблизно, в 40,0 тис. тонн на рік. Будівництва її треба розпочати 1936 року й закінчити 1937 року. Найсприятливішими пунктами будівництва обгорточної фабрики, оскільки вона не вимагає багато щодо якості води, можуть бути м. Пирятин на р. Удай або хут. Тарасовське на р. Сула, на Лубенщині.

Потреба збільшити експортні ресурси промислового походження, а також збільшити виробництво тонких паперів висуває питання про заміну експорту ганчір'я — експортом ганчір'яної півмаси, а також будівництва, при ганчірно-півмасному заводі, фабрики тонких паперів. За ескізним проєктом, що його тепер пророблюється, потужність ганчірно-півмасного заводу визначено в 7.000 тонн, а фабрику тонких паперів — в 4.000 тонн. Будівництва зазначених підприємств треба провести протягом 1936 року. Районами будівництва можуть бути м. м. Київ, або Кременчук, які розташовано на многоводній річці й які мають, порівнюючи, великі запаси ганчір'я.

Ураховуючи щорічне збільшення абсолютних розмірів дефіциту в писальних та друкарських гатунках, не зважаючи на будівництва двох комбінатів, треба передбачити дальше будівництва комбінатів. Потужність комбінатів № 3 треба передбачити ще більшу, ніж комбінату № 2. Цю потужність орієнтовно можна визначити в 56,0 тис. тонн. Лише за таких темпів та розмірів будівництва можна буде зупинити зростання абсолютних розмірів дефіциту й зрівняти темп приросту продукції до темпів зростання споживання.

Будівництва цього комбінату треба розпочати останнього року нової п'ятирічки з тим, щоб продукцію його можна було одержати на початку третьої п'ятирічки. Найсприятливішим пунктом будівництва цього комбінату є м. Вознесенське на р. Бузі, в районі якого розташовані двоє великих зернових радгоспів з площею до 100 т. га (1933 р.).

Один з важливіших об'єктів будівництва мусить бути газетний комбінат. Сировинною базою цього комбінату може бути лоза Дніпрянських плавлів або макулатура в композиції з солом'яною целюлозою. Відсутність виробництва газетного паперу на Україні й, порівнюючи, велика вартість завозного газетного паперу з півночі, надають цьому питанню великої актуальності. Але, відповідно не проробивши питання, тепер не можна казати про строки та потужність цього комбінату.

Маючи на увазі намічений перелік нових об'єктів, загальний розмір капітальних вкладень за окремими роками можна подати так (див. стор. 82): Дальше наближення строків будівництва викличе ще більший темп наростання капітальних вкладень, що, при значних абсолютних розмірах їх, може загрожувати можливості здійснення всього будівництва. З другого боку, розтягання цих строків ні в якій мірі не буде відповідати ефективності будівництва й інтересам паперової промисловості України і всього Союзу.

В млн. крб.

	Потужність в тис. тонн	Загальна вартість	1932	1933	1934	1935	1936	1937	Разом за 1933— 1937
1. Сол. цел. завод	18,0	5,5	3,0	2,5	—	—	—	—	2,5
2. Н.-Дніпр.	7,8	1,3	0,8	0,5	—	—	—	—	0,5
3. Мироп. ф.	10,0	0,8	0,8	—	—	—	—	—	—
4. Устивиц. к-т	14,0	14,9	—	6,0	8,9	—	—	—	14,9
5. Львоно-кудр. в-д і ф-ка верже	5,0	6,0	—	2,0	4,0	—	—	—	6,0
6. Картон. ф-ка	21,0	6,0	—	—	3,0	3,0	—	—	6,0
7. Комб. № 2	42,0	30,0	—	—	—	15,0	15,0	—	30,0
8. Ганч. півм. з-д ф-ка тонк. пап.	7,0	6,0	—	—	—	—	6,0	—	6,0
9. Фабрика обгорт.	40,0	12,0	—	—	—	—	7,0	5,0	12,0
10. Комбін. № 3	56,0	36,0	—	—	—	—	—	26,0	25,0
Разом	—	118,5	1,6	11,0	15,9	18,0	28,0	30,0	102,9

Намічена черговість будівництва, відповідаючи в цілому інтересам розвитку паперової промисловости, проте, дає можливість рівномірного фінансування, не викликаючи напруження в одні роки та послаблення в інші, а також рівномірного постачання будівництву потрібних матеріалів і забезпечення його робочою силою.

Здійснення зазначеного будівництва дасть можливість зменшити дефіцит у папері з 63,8% в 1933 р. до 53,8% у 1937 р., проте, загальний розмір дефіциту паперу на Україні не тільки не зменшиться, а збільшиться з 105,0 тис. тонн з початку нового п'ятиріччя до 193,0 тис. тонн до кінця його. Це свідчить про те, що, не зважаючи на значний розмах виробництва, передбачений у вищезазначених проектуваннях, він не може забезпечити покриття щорічного збільшення абсолютних розмірів споживання і лише останнього року нової п'ятирічки абсолютний приріст виробу (75,4 тис. тонн) обганяє абсолютний приріст споживання (65,4 тис. тонн), тоді, коли попередніми роками помітно протилежне явище. Динаміка виробництва, під час здійснення зазначеного будівництва, матиме не рівномірний, а плиткоподібний характер, оскільки ввід в експлуатацію нових об'єктів важко підкорити, через незначну кількість їх, певній повільності.

Зважаючи на строки та умови будівництва й час вводу в експлуатацію окремих об'єктів, динаміка вибору на них свідчить про неможливість щорічного зростання продукції, що видно з динаміки виробу окремих підприємств (див. табл. на стор. 83, вгорі):

Потреба заводу на Україну до кінця другого п'ятиріччя близько 200,0 тис. тонн паперу на рік, беручи на увагу взяті обмежені розміри споживання, свідчить про значення, що має північна паперова промисловість Союзу; тому запроєктовані розміри й темпи розвитку української паперової промисловости ні в якому разі не зменшують вимог України до союзової промисловости щодо постачання їй паперу.

В тис. тонн

		1931	1932	1933	1934	1935	1936	1937	1938
1. Існуючі підприєм . . .	папір	39,6	43,0	46,3	50,3	54,6	58,8	63,9	—
	текстура	12,6	13,8	10,0	11,0	12,1	13,4	14,6	—
2. 2 самоц. на Н.-Дніпр. Ф-ці	пис. пап. }	—	—	3,8	7,8	8,6	9,4	10,4	—
3. Нова самоц. на Мироп. Ф-ці	обгор.	—	—	10,0	11,0	12,1	13,4	14,6	—
4. Устив. у к-т	пис. пап. }	—	—	—	—	14,0	15,4	17,0	—
5. " Ф-ка верже	верже	—	—	—	—	4,4	5,0	5,5	—
6. Карт. Ф-ка	текстура	—	—	—	—	—	21,0	23,0	—
7. Комбін. № 2	писальн. папір }	—	—	—	—	—	—	42,0	—
8. Ф-ка тонк. пап.	тонк. пап. }	—	—	—	—	—	—	4,0	—
9. " обгортки	обгор.	—	—	—	—	—	—	20,0	—
10. Комбін. № 3	—	—	—	—	—	—	—	—	28,0
Разом	—	52,2	56,8	70,1	80,1	105,8	136,4	215,0	—
В т. ч.: а) паперу	—	39,6	43,0	60,1	69,1	93,7	102,0	177,4	—
б) текстури (без тол.)	—	12,6	13,8	10,0	11,0	12,1	34,4	37,6	—

За окремими гатунками паперу баланс України, виходячи з наміченої динаміки, дає таку картину:

Сорти	Потреба в тис. тонн.		Виріб у тис. тонн		Дефіцит			
					1933		1937	
	1933	1937	1933	1937	т. т.	% %	т. т.	% %
1. Пис. друк. пап. УСРР	57,5	140,0	25,4	98,4	32,1	55,6	41,6	29,8
2. Газетн. пап. " "	35,8	87,5	—	—	35,8	100	87,5	100
3. Верже в тонн. СРСР	31,0	41,5	23,0	36,5	8,0	25,8	5,0	12,1
пап. " " УСРР	5,5	7,2	5,9	17,4	1,1	20	0,7	10
4. Обгортка УСРР . . .	48,0	95,3	24,0	54,6	24,0	50	40,7	43
5. Інші УСРР	16,6	29,1	4,8	7,0	11,8	71	22,1	76
6. Всього пап. УСРР	163,4	359,1	60,0	177,4	104,8	63,8	192,6	53,8
7. Текстура сол. СРСР	47,0	114,0	10,0	37,6	37,0	78,5	76,4	67,0
8. " " УСРР	22,2	54,3	10,0	37,6	6,0	60,0	18,7	50,0

Здійснення зазначеного будівництва можливо лише при умові й на базі форсованого розвитку паперового машинобудівництва. Коли темп розвитку машинобудівництва СРСР за планом на 1931 рік значно випереджає зростання виробництва в усіх галузях промисловості (+86%) і за своєю програмою перевищує у 8 разів обсяг машинобудівництва довоєнного часу, то цього не можна сказати про паперове машинобудівництво. Спроби організації виробництва пап. машин на Ленінградському заводі „Кооператор“ до цього часу ще не мали успіху, проте потреба в паперовому устаткуванні зростає щороку. Сама потреба у виробничому устаткуванні для здійснення наміченого нового будівництва на Україні визначена, приблизно, в 19.500 тонн металу, з загальною заводською вартістю в 20,0 млн. крб.

Зазначену потребу в устаткуванні вираховано, виходячи з обсягу нового будівництва, що передбачає покриття потреби в папері та тектурі в 1937 р. лише в розмірі 54%. Ураховуючи потребу повільного зменшення, а надалі й повної ліквідації зазначеного дефіциту, а також маючи на увазі щорічно збільшений приріст абсолютних розмірів споживання, треба пам'ятати про значне щорічне збільшення потреби на власне паперове устаткування.

Умовно припускаючи потребу ліквідації дефіциту протягом 3 п'ятиріччя (1938—1942 р.р.) та стабілізуючи норму щорічного приросту споживання на рівні 2 п'ятиріччя (23%), загальний розмір виробництва паперу та тектури на Україні можна врахувати для 1942 р. в розмірі 1,3 млн. тонн ($465,6 \times 1,235$). Якщо вирахувати вище за пересічну норму ваги виробничого устаткування в розмірі 87 кг. на 1 тону продукції, загальна потреба в устаткуванні на найближче десятиріччя буде до 114,0 тис. тонн. Коли пересічний річний розмір потреби в устаткуванні протягом 2 п'ятиріччя визначається, приблизно, в 4,0 тис. тонн, то протягом 3 п'ятиріччя підвищується до 19,0 тис. тонн.

Хоч зазначені прикидки мають досить орієнтовний характер, але вони досить переконують в надзвичайній актуальності проблеми здійснення на Україні власного паперового машинобудівництва. Намічене пристосування декількох заводів в СРСР для паперового машинобудівництва, проте, не виключає потреби будувати такий завод на Україні, бо, як визначено в наведених підрахунках, потреба в устаткуванні така велика, що північні заводи пекрити її навряд чи зможуть. Можливо пристосування для паперового машинобудівництва Дніпропетровського заводу ім. Артема, що до війни виробляв паперове устаткування. Треба терміново обстежити цей завод, щоб виявити можливість та доцільність переводу його знову на виробництво паперових машин.